

Algemeen ambtsbericht Libië

Datum Juni 2020

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Directie Sub-Sahara Afrika Afdeling Ambtsberichten (DAF/AB)

Inhoudsopgave

Colofon	2	
Inhoudsopgave	3	
Inleiding.....	5	
1	Politieke situatie	7
1.1	Recente politieke ontwikkelingen	7
2	Veiligheidssituatie	15
2.1	Algemeen	15
2.2	Beperkingen in de bewegingsvrijheid voor burgers als gevolg van de strijd	17
2.3	Burgerslachtoffers	18
2.3.1	Algemeen	18
2.3.2	Burgerslachtoffers Tripoli en Tripolitania	19
2.3.3	Burgerslachtoffers Murzuq	21
2.3.4	Migranten	21
2.4	Controlegebieden en strijdende partijen	22
2.4.1	Algemeen	22
2.4.2	De GNA in Tripoli	22
2.4.3	Het LNA en het HoR in Tobroek	23
2.4.4	Overige controlegebieden	25
2.5	Veiligheidssituatie in de provincies	26
2.5.1	Algemeen	26
2.5.2	Provincie Tripolitania	26
2.5.3	Fezzan	29
2.5.4	Cyrenaica	30
2.5.5	Vliegvelden	32
2.5.6	Grensposten	33
2.5.7	Rekrutering	34
3	Documenten en nationaliteit	36
3.1	Documenten	36
3.2	Nationaliteit	38
4	Mensenrechten	41
4.1	Algemeen	41
4.1.1	Algemeen	41
4.2	Toezicht en rechtsbescherming	41
4.2.1	Wetgeving	42
4.2.2	Familierecht en strafrecht	42
4.2.3	Bewegingsvrijheid en in- en uitreisvoorwaarden	43
4.2.4	Aangiftes en de rol van politie	43
4.2.5	Rechtsgang en situatie van arrestanten in verhoor en detentie	44
4.2.6	Bescherming burgers	46
4.3	Naleving en schending	47
4.3.1	Internet en mobiele telefonie	47
4.3.2	Doodstraf	48
4.3.3	Geweld en ontvoeringen door gewapende groepen	48
4.4	Specifieke groepen	50
4.4.1	Algemeen	50

4.4.2	Opposanten	50
4.4.3	Demonstranten	50
4.4.4	Journalisten en mensenrechtenactivisten en -advocaten.....	51
4.4.5	Leden van het justitieel apparaat.....	52
4.4.6	Afvalligen, niet fundamentalistische moslims en tot het christendom bekeerde moslims	53
4.4.7	Personen die te maken hebben met eerwraak en bloedwraak.....	54
4.4.8	Qadhafi-loyalisten of vermeende Qadhafi-loyalisten	55
4.4.9	Ibadi's en soefi's	56
4.4.10	Tawergha's	57
4.4.11	Palestijnen en Syriërs	58
4.4.12	Lesbiennes, Homoseksuelen, Biseksuelen, Transgenders en Interseksuelen (LHBTI)	59
4.4.13	Vrouwen.....	59
4.4.14	Minderjarigen.....	61
4.4.15	Libische werknemers van internationale organisaties in Libië	61
5	Ontheemden, migranten en vluchtelingen	63
5.1	Migranten- vluchtelingen- en ontheemdenstroom	63
5.2	Ontheemden	64
5.3	Vluchtelingen en migranten	67
5.4	Terugkeer	69
6	Bijlagen	70
6.1	Gebuurde openbare bronnen.....	70
6.2	Lijst van afkortingen	79
6.3	Kaart van Libië.....	81

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de gestelde vragen en genoemde aandachtspunten in de *Terms of Reference* (ToR) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid van 18 december 2019. Een geanonimiseerde versie van deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid. In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Libië beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Libische asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van het algemeen ambtsbericht Libië van april 2019. De verslagperiode beslaat de periode april 2019 tot en met mei 2020. Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode en biedt geen beleidsaanbevelingen.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur, berichtgeving in de media en relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst.

Een deel van de gebruikte vertrouwelijke informatie is ingewonnen tijdens telefonische interviews met ter zake deskundige bronnen. Daarnaast is gebruik gemaakt van vertrouwelijke informatie afkomstig van de diplomatieke vertegenwoordiging van Nederland in Libië en andere vertrouwelijke bronnen. De op vertrouwelijke basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning en aanvulling van passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Hoofdstuk één behandelt de recente politieke ontwikkelingen in Libië. In hoofdstuk twee worden de ontwikkelingen op het gebied van de veiligheidssituatie in het land beschreven. Hoofdstuk drie gaat in op de nationaliteitswetgeving en -reguleringen en beschrijft de ontwikkelingen op het gebied van documenten in Libië. In hoofdstuk vier wordt de stand van zaken ten aanzien van de eerbiediging van de elementaire mensenrechten in Libië beschreven en wordt aandacht gegeven aan de positie van specifieke en kwetsbare groepen. Hoofdstuk vijf, ten slotte, beschrijft de ontwikkelingen in Libië met betrekking tot migratie- en terugkeeraspecten.

1 Politieke situatie

1.1 Recente politieke ontwikkelingen

Voor een achtergrondschets en een beschrijving van de politieke ontwikkelingen in Libië tot aan april 2019 wordt verwezen naar het in april 2019 over dit land verschenen algemeen ambtsbericht.¹

Ook in de huidige verslagperiode was het land politiek verdeeld in twee kampen. In Tripoli zetelde de door de VN gesteunde en internationaal erkende *Government of National Accord* (GNA), geleid door een presidentiële raad (*Presidential Council*, PC) met aan het hoofd premier Faiez al-Serraj. De GNA wordt gesteund door de *High State Council* (HSC, hoofd Khaled al-Mishri), een adviesorgaan voornamelijk bestaande uit leden van het voormalige *General National Congress* (GNC).² Het *House of Representatives* (HoR, hoofd Ageela Salah), het parlement dat na de verkiezingen van 2014 vanwege het geweld was uitgeweken naar het oostelijke Tobroek, was in de verslagperiode verdeeld in een oostelijk deel en een westelijk deel, waarbij het merendeel van de leden zich in Tripoli had gevestigd. Op 21 februari 2020 werd Hamouda Sayala verkozen tot voorzitter van het HoR in Tripoli, dat zich uit onvrede over de koers van het HoR in Tobroek en de militaire campagne van Haftar had afgescheiden.³ In het oosten zetelde een schaduwregering (hoofd Abdullah al-Thinni) die is gevestigd in de oostelijke plaatsen Benghazi en Al-Bayda.⁴ Zowel de GNA als de machthebbers in het oosten werden in de verslagperiode gesteund door een keur aan gewapende groepen, waarbij de oostelijke milities (nominaal) waren verenigd in het *Libyan National Army* (LNA)⁵ van krijgshoofd Khalifa Haftar.⁶ De GNA werd militair ondersteund door verschillende milities uit Tripolitania, in het bijzonder een viertal sterke milities in de hoofdstad Tripoli, maar ook uit bijvoorbeeld Mistrata. Beide machtsblokken kregen in de verslagperiode militaire, logistieke en materiële steun van internationale mogendheden, de GNA in het bijzonder van Turkije en het LNA in het bijzonder van de Verenigde Arabische Emiraten (VAE).⁷ Hieronder volgt een beknopt overzicht van de belangrijkste politieke ontwikkelingen in en ten aanzien van het conflict in Libië in de onderhavige verslagperiode.

¹ Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.6 e.v.

² Het GNC vormde de regering in Tripoli voor de verkiezingsoverwinning van de liberale facties in 2014 die daarna het *House of Representatives* (HoR) vormden. Het GNC weigerde plaats te maken voor het HoR, waarop deze laatste uitweek naar Tobroek in het oosten van Libië. Het (merendeel van het) GNC erkende de door de VN ingestelde GNA in april 2016 waarop de HSC werd geformeerd.

³ Hoewel het HoR in Tripoli en de HSC en de PC verenigd waren in hun afkeer van Haftar bleef het HoR in Tripoli als een zelfstandig orgaan opereren.

⁴ Al-Thinni volgde al in 2014 Ali Zeidan op als premier van de toenmalige gekozen interim-regering, na de overwinning van de liberale partijen (het latere HoR) op de islamisten van het *General National Congress*. Zie hiervoor algemeen ambtsbericht Libië van mei 2016, p.7 e.v. Control Risks, *Libya Profile*, geraadpleegd op 31 maart 2020.

⁵ De officiële benaming voor de troepenmacht van Khalifa Haftar is *Libyan Arab Armed Forces* (LAAF). LAAF staat beter bekend als *Libyan National Army* (LNA). In dit ambtsbericht zal consequent de term LNA worden gebruikt. Hoewel de naam anders doet vermoeden vormt het LNA niet het officiële nationale leger van Libië. Haftar werd in 2015 door het *House of Representatives* (HoR) in Tobroek weliswaar tot nationale legeraanvoerder uitgeroepen, maar deze benoeming heeft door de gouvernementele patstelling in Libië geen officiële status en werd door de *Government of National Accord* (GNA) in Tripoli en door de internationale gemeenschap niet erkend.

⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, april 2019, p.6-12; Control Risks, *Libya, overview*, geraadpleegd op 10 maart 2020.

⁷ Zie hiervoor algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.20 e.v. ('Kartel van milities'); Chatham House, *Libya. The development of armed groups since 2014*, maart 2020, p.15; Lacher, W., *Who is fighting whom in Tripoli? (Small Arms Survey Briefing Paper)*, augustus 2019, p.7 e.v.

Sinds het verschijnen van het laatste ambtsbericht in april 2019 werden de (politieke en veiligheids)ontwikkelingen in Libië gedomineerd door een offensief van Khalifa Haftar en de aan hem verbonden militieën verenigd in het LNA (zie ook hoofdstuk 2) op de hoofdstad Tripoli en op andere delen in noordwestelijk Libië, die op 4 april 2019 werd ingezet. Het vredes- en staatsvormingsproces in Libië, dat ook voor de aanval van Haftar zeer moeizaam verliep, kwam hierdoor verder onder druk te staan en stond gedurende de beschreven periode nagenoeg stil.⁸

De reeds in het vorige ambtsbericht vermelde *National Conference*, die van 12 tot 16 april 2019 in de westelijke woestijnstad Ghadames gehouden zou worden,⁹ werd vanwege het offensief van Haftar voor onbepaalde tijd uitgesteld. De conferentie zou in het teken staan van het politieke eenwordingsproces, in het bijzonder het organiseren van parlementaire en presidentiële verkiezingen en het houden van een constitutioneel referendum.¹⁰

Faiez al-Serraj presenteerde op 16 juni 2019 een politiek voorstel om een forum op te richten waarin invloedrijke actoren uit heel Libië zitting zouden moeten nemen. Dit forum zou de weg vrij moeten maken naar verkiezingen en het proces van verzoening in Libië op gang helpen. Deze verkiezingen zouden nog voor het einde van 2019 hebben moeten plaatsvinden. De reacties vanuit binnen- en buitenland op dit voorstel liepen uiteen. De oostelijke regering stelde geen heil te zien in het voorstel. De VN en de EU waren voorzichtig positief, maar hielden opties open voor andere initiatieven. Het voorstel bevatte echter nauwelijks elementen inzake het bevorderen en waarborgen van de veiligheidsstructuur in Libië.¹¹

De VN-gezant voor Libië, Ghassan Salamé, stelde eind juli 2019 een nieuw plan voor dat de strijdende partijen terug zou moeten brengen naar het politieke onderhandelingsproces. Het plan bestond uit drie pijlers: een wapenstilstand te beginnen op 10 augustus 2019 met het islamitische offerfeest (*Eid al-Adha*), het organiseren van een nieuwe internationale vredesconferentie (met het in 2011 overeengekomen wapenembargo als belangrijkste agendapunt) en het (opnieuw) plannen van een inclusieve nationale vredesconferentie. Beide partijen gingen akkoord met een staakt-het-vuren voor de duur van het driedaagse offerfeest. Dit staakt-het-vuren werd echter al snel geschonden. Zo verklaarde een woordvoerder van de GNA op 12 augustus 2019 dat het LNA het Mitiga-vliegveld en de wijk Souq al-Juma onder vuur had genomen.¹² Aan het einde van de verslagperiode was er nog altijd geen sprake van het organiseren van een nationale vredesconferentie. Een internationale vredesconferentie werd in januari 2020 gehouden in Berlijn (zie hieronder).

Op 17 september 2019 werd in Berlijn de eerste *Senior Official Meeting* (SOM) gehouden inzake de (politieke) crisis in Libië als start van een aantal internationale bijeenkomsten ten aanzien van het conflict in Libië, culminerend in een internationale vredesconferentie in januari 2020, eveneens in Berlijn (zie hieronder). De belangrijkste agendapunten van deze serie internationale bijeenkomsten waren een permanent staakt-het-vuren, het aan de orde stellen van de verplichting van

⁸ UN Panel of Experts, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to Security Council Resolution 1973* (2011), p.8; Foreign Policy, *Khalifa Haftar's miscalculated attack on Tripoli will cost him dearly*, 10 april 2019.

⁹ Algemeen ambtsbericht Libië, april 2019, p.11.

¹⁰ Security Council Report, *Libya November monthly forecast*, 31 oktober 2019; Vertrouwelijke bron, 10 april 2019.

¹¹ Vertrouwelijke bron, 18 juni 2019; Libya Herald, *HoR head Saleh rejects Serraj June political peace initiative*, 10 juli 2019; Aljazeera, *Libya's Fayez al-Serraj calls for elections in 2019 to end war*, 16 juni 2019.

¹² Asharq al-Awsat, *Salame Offers Three-Point Plan to Bring Peace to Libya*, 30 juli 2019; Libya Herald, *Ghassan Salamé to UNSC: "Libyans are fighting wars of others". Proposes three-point peace plan*, 30 juli 2019; France24, *Libya's Haftar, unity govt agree to UN-backed Eid truce*, 10 augustus 2019; The New Arab, *Haftar forces blamed as rocket fire hits Libya airport, breaking Eid truce*, 12 augustus 2019.

regionale en internationale spelers om zich te houden aan het in 2011 ingestelde VN-wapenembargo¹³ ten aanzien van Libië en het weer op de rails krijgen van het politieke proces.¹⁴

Op 17 oktober 2019 werd Libië gekozen als lid van de Mensenrechtenraad van de VN voor een periode van drie jaar, ingaande per 1 januari 2020. Met het aanvaarden van het lidmaatschap van de Mensenrechtenraad verplichtte de regering in Tripoli zich om medewerking te verlenen aan alle VN-programma's aangaande het verbeteren van mensenrechtenkwesies en het promoten van de werking van organisaties in het maatschappelijk middenveld op het terrein van de mensenrechten. Premier Al-Serraj riep in dit verband op tot het met hulp van internationale steun instellen van een *Commission of Inquiry (CoI)*, in lijn met de wens van de VN en de internationale gemeenschap dienaangaande. De beoogde internationale CoI moet mensenrechtenschendingen begaan in het Libische conflict onderzoeken.¹⁵

Op 12 januari 2020 werd in navolging van een oproep door Rusland en Turkije een onderhandelingstraject met betrekking tot een staakt-het-vuren overeengekomen tussen het LNA en de GNA. Aanvankelijk weigerde Haftar gehoor te geven aan de oproep tot het onderhandelen over een staakt-het-vuren, die tijdens een ontmoeting tussen Poetin en Erdogan in Istanboel op woensdag 8 januari 2020 werd gedaan. Op 13 januari 2020 kwamen zowel Serraj als Haftar afzonderlijk naar Moskou, op uitnodiging van Poetin, teneinde een handtekening te zetten onder de overeenkomst voor de wapenstilstand. Serraj tekende de voorwaarden namens de GNA, maar Haftar verliet Moskou zonder de overeenkomst te hebben ondertekend.¹⁶

Op 19 januari 2020 vond in Berlijn, op uitnodiging van de Duitse regering en onder auspiciën van de VN-missie in Libië, de *United Nations Support Mission in Libya (UNSMIL)*, een internationale vredesconferentie plaats ten aanzien van het conflict in Libië. De conferentie werd bijgewoond door hoge afgevaardigden uit Turkije, Rusland, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Egypte de Verenigde Arabische Emiraten, China, Algerije, de Republiek Congo (Brazzaville) en Frankrijk alsmede afgevaardigden van de Verenigde Naties, de Europese Unie, de Arabische Liga en de Afrikaanse Unie. Tussen de deelnemende partijen werd afgesproken dat buitenlandse mogendheden zich zullen onthouden van inmenging in de Libische machtsstrijd, dat het sinds 2011 van kracht zijnde wapenembargo zal worden gerespecteerd en dat zal worden toegewerkt naar een permanent staakt-het-vuren. Haftar en Al-Serraj hadden tijdens de conferentie in Berlijn separate ontmoetingen met bondskanselier Angela Merkel.¹⁷ Echter, eind januari 2020 constateerde VN-gezant Salamé dat de strijdende partijen in Libië nog steeds op grote schaal werden bevoorrad door hun buitenlandse bondgenoten.¹⁸ Een woordvoerder van het LNA

¹³ Resoluties 1970 en 1973 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.

¹⁴ Auswärtiges Amt, *Way to the Berlin Conference on Libya*, 16 januari 2020; Vertrouwelijke bron, 20 september 2019; Vertrouwelijke bron, 21 september 2019.

¹⁵ UNOHCHR, UNHCHR, *Situation of human rights in Libya, and the effectiveness of technical assistance and capacity building measures received by the government of Libya*, 23 januari 2020, p.3.; Vertrouwelijke bron, 22 december 2019; Human Rights Watch, *Libya: Q&A on an International Commission of Inquiry*, 12 februari 2020.

¹⁶ Financial Times, *Haftar bows to ceasefire calls in Libya*, 12 januari 2020; Middle East Monitor, *Why Haftar refused to sign the Moscow ceasefire document*, 16 januari 2020; Vertrouwelijke bron, 13 januari 2020.

¹⁷ Aljazeera, *After the Berlin summit, what's next for Libya?*, 20 januari 2020; Brookings, *The Berlin Conference on Libya: Will hypocrisy undermine results?*, 21 januari 2020; Persbericht website Bundesregierung, *The Berlin Conference on Libya - Conference Conclusions*, 19 januari 2020.

¹⁸ Trouw, *'Bondgenoten Libië blijven bevoorraden'*, 31 januari 2020; Bloomberg, *Libya Truce in 'Name Only' as Foreign Troops and Arms Pour In*, 30 januari 2020.

stelde eind januari dat nog aan alle frontlinies werd gevochten, waarmee een permanent staakt-het-vuren voorlopig van de baan was.¹⁹

Op 8 februari 2020 vond onder leiding van de VN in Genève een eerste vredesbespreking plaats tussen vijf vertegenwoordigers van zowel de GNA als het LNA onder de noemer 'militaire commissie'. Naast militaire besprekingen vonden in Genève eveneens politieke en economische onderhandelingstrajecten plaats. De delegaties voor het politieke traject moeten worden gevormd door afgevaardigden van de HSC (dertien), afgevaardigden van het HoR (dertien) en veertien anderen, door UNSMIL aan te stellen en een voorzitter. Binnen het economische traject werden tijdens de bijeenkomst van 8 februari 2020 drie werkgroepen ingericht met als speerpunten het versterken van de private sector, het bevorderen van economische transparantie en de herverdeling van de inkomstenbronnen (verdeling olie-inkomsten²⁰, rol van de Centrale Bank en de investeringsmaatschappij).²¹ Uiteindelijk werden er geen overeenkomsten gesloten en werden door de VN vervolgonderhandelingen gepland op 18 februari 2020, eveneens in Genève.²² Echter, premier Al-Serraj kondigde op 19 februari 2020 aan de onderhandelingen over een staakt-het-vuren en een vredesakkoord voor onbepaalde tijd te zullen uitstellen, in reactie op een aanval van het LNA op de haven van Tripoli op 15 februari 2020. Al-Serraj stelde dat hij de onderhandelingen niet zou hervatten voordat er een stevige (internationale) reactie richting het LNA gemaakt zou worden. Tevens kondigde hij tegenmaatregelen aan, zonder hier specifiek op in te gaan. Het LNA stelde dat het met de aanval Turkse wapens wilde vernietigen die werden ingezet in de strijd tegen het LNA. Turkije ontkende dat er Turkse wapenvoorraden in de haven van Tripoli aanwezig waren. Ondanks de aankondiging van Al-Serraj hervatten de delegaties in Genève de onderhandelingen over een staakt-het-vuren op 20 februari 2020. Echter, veel afgevaardigden van de strijdende partijen schortten hun deelname aan de onderhandelingen op in de dagen erna. De redenen die de delegaties hiervoor gaven waren met name de geringe voortgang van de militaire commissie en de ontransparante aanstellingswijze van UNSMIL inzake haar deelnemers aan het politieke onderhandelingstraject.²³ Terwijl de onderhandelingen tegen het einde van februari 2020 in Genève over een wapenstilstand aan de gang waren bleven de gevechten in en om Tripoli voortduren. Zo voerde het LNA vanaf 26 februari 2020 een luchtaanval uit op de Mitiga-luchthaven. Op 29 februari 2020 werden de onderhandelingen afgebroken zonder een akkoord maar met de afspraak om de maand erna opnieuw bijeen te komen. UNSMIL had een plan voor een staakt-het-vuren aan beide partijen voorgelegd, welke de basis moet vormen voor verdere onderhandelingen.²⁴

Ondertussen werd op 16 februari 2020 in het Duitse München een vervolgonferentie (*International Follow-up Committee*) op de Berlijnconferentie van 19 januari 2020 gehouden tussen internationale ministers van Buitenlandse Zaken. Tijdens de conferentie, die geheel in het teken stond van het afdwingen van een permanente wapenstilstand in Libië, werd door de plaatsvervangend VN-gezant voor

¹⁹ The New York Times, *Cease-Fire in Libya Collapses Despite International Efforts*, 27 januari 2020; Reuters, *Libya's Haftar makes push in western Libya*, 26 januari 2020.

²⁰ Sinds januari 2020 is er sprake van een blokkade door het LNA van de olie-export. Het LNA controleerde in de verslagperiode de meeste olievelden.

²¹ Vertrouwelijke bron, 15 februari 2020; Vertrouwelijke bron, 29 februari 2020; Vertrouwelijke bron, 8 maart 2020.

²² Middle East Eye, *Libya ceasefire talks in Geneva end with no agreement*, 9 februari 2020;

²³ Vertrouwelijke bron, 29 februari 2020; Vertrouwelijke bron, 8 maart 2020.

²⁴ The Washington Post, *Libya cease-fire talks in crisis as U.N.-backed government pulls out after sea port attack*, 19 februari 2020; Aljazeera, *Libya: LNA says Tripoli port attack targeted Turkish weapons*, 19 februari 2020; Bloomberg, *Libya cease-fire talks resume after Tripoli port attack*, 20 februari 2020; VOA News, *UN-Mediated Political Talks on Libya End in Disarray*, 29 februari 2020.

Libië, de Amerikaanse Stephanie Turco Williams, nogmaals bevestigd dat het wapenembargo op grote schaal werd geschonden door internationale partijen.²⁵

Op 2 maart 2020 kondigde de VN-gezant voor Libië, de Libanees Ghassan Salamé, aan dat hij om gezondheidsredenen zijn functie neerlegt. Op 12 maart 2020 presenteerde VN secretaris-generaal Guterres de voormalige plaatsvervangend gezant Stephanie Turco Williams als waarnemend Speciaal Vertegenwoordiger voor Libië en hoofd van UNSMIL tot de opvolging van Salamé is geregeld.²⁶

Op 26 maart 2020 werd door de ministers van Buitenlandse Zaken van de verschillende EU-landen het starten van een nieuwe marine-missie langs de centrale Mediterrane route overeengekomen onder de noemer *Irini* (Grieks voor 'vrede'). De missie heeft als belangrijkste doel de handhaving van het wapenembargo ten aanzien van Libië over deze zeeroute. *Irini* is een vervolg op de EU-ondersteuningsmissie voor de Libische kustwacht *Sophia*.²⁷

Op 2 april 2020 werd per video-conferentie de tweede IFC-bijeenkomst gehouden in het kader van het Berlijn-vredesproces. Tijdens de conferentie, voorgezeten door UNSMIL werden het gebrek aan voortgang op het vredesproces, de slechte veiligheidssituatie (verder verslechterd door ontwikkelingen met betrekking tot het coronavirus, zie hieronder) en de voortdurende olieblokkade door het LNA besproken. Ook werden de partijen in het conflict hernieuwd opgeroepen zich te houden aan de conclusies van de Berlijn-conferentie en het wapenembargo te respecteren.²⁸ Tijdens de conferentie werden tevens de (co)voorzitterschappen besproken van de vier binnen het Berlijn-proces opererende werkgroepen, te weten werkgroepen op het terrein van veiligheid, economie, politiek en internationaal humanitair recht/mensenrechten.²⁹

De internationale gemeenschap bleef de strijdende partijen oproepen tot een wapenstilstand, mede met het oog op de noodzakelijke adressering van de gevolgen van de coronapandemie. Er werd nadrukkelijk opgeroepen om geen aanvallen uit te voeren op medische faciliteiten in het land en de toegang tot ziekenhuizen en medische posten open te houden voor de bevolking.³⁰ In het verdere verloop van de verslagperiode was er echter geen enkel spoor van het afnemen van het geweld en namen offensieven en tegenoffensieven van het LNA en de GNA hand over hand toe. Haftar verklaarde zichzelf tot leider van het land, waarmee hij het HoR feitelijk buitenspel zette, in een televisietoespraak op 27 april 2020 en gaf aan dat hij afstand neemt van het in 2015 overeengekomen Libische Politieke Akkoord (LPA). Op 29 april 2020 verklaarde het LNA dat zij een wapenstilstand wilde gedurende de ramadan-maand. De GNA weigerde deze verklaring en verwierp deze unilateraal ingestelde wapenstilstand.³¹

²⁵ The Guardian, *Libya arms embargo is a joke, says UN envoy as ceasefire talks continue*, 16 februari 2020; Euractiv, *In Munich, diplomats reaffirm push for peace in Libya*, 16 februari 2020; Auswärtiges Amt, *Co-Chair's Statement on the launching of the International Follow-up Committee on Libya*, 16 februari 2020.

²⁶ NRC, *VN-gezant Libië stopt ermee*, 4 maart 2020; BBC, *Libya conflict: 'Stressed' Ghassan Salame resigns as UN envoy*, 2 maart 2020; Oxford Analytica, *UN envoy departure will undermine Libya peace talks*, 10 maart 2020.

²⁷ Politico, *EU launches naval mission to police Libya arms embargo*, 26 maart 2020; Bloomberg, *Europe reaches Libya breakthrough with naval mission deal*, 26 maart 2020.

²⁸ Security Council Report, *Libya: May 2020 monthly forecast*, 30 april 2020; Libya Herald, *Haftar's war on Tripoli: One year on, no progress and no resolution. EU and UNSMIL continue call for truce – but without any effective action*, 4 april 2020;

²⁹ Nederland is sinds eind april 2020 medevoorzitter van de werkgroep aangaande internationaal humanitair recht/mensenrechten. Vertrouwelijke bron, 4 april 2020.

³⁰ Het LNA voerde meerdere aanvallen uit op ziekenhuizen in de verslagperiode, waaronder het Al-Khadra ziekenhuis in Tripoli op 6/7 april 2020.

³¹ Aljazeera, *UN condemns rocket attack on Tripoli hospital*, 7 april 2020; Aljazeera, *Libya's al-Sarraj rules out future negotiations with Haftar*, 15 april 2020; Vertrouwelijke bron, 8 april 2020; Bloomberg, *Besieged airbase shows Turkey turning the tide in Libya's war*, 17 april 2020; Aljazeera, *Libya: GNA says it has taken Haftar's stronghold*,

Coronacrisis (COVID-19)

Op 17 maart 2020 werd door de ambassadeurs voor Libië van diverse landen, waaronder Nederland, alsmede de EU en UNSMIL een gezamenlijke oproep gedaan aan de GNA en het LNA om een humanitaire wapenstilstand af te kondigen om de gezondheidsinstanties de gelegenheid te geven adequate maatregelen tegen de verspreiding van het wereldwijd uitgebroken coronavirus (COVID-19) door te voeren. Een dag later kondigde het LNA een avondklok af tussen zes uur 's-avonds en zes uur 's-ochtends, op 25 maart 2020 aangescherpt tot een volledig tien dagen durend uitgaansverbod. De regering onder leiding van al-Serraj in Tripoli had op 14 maart 2020 al aangekondigd de landgrenzen te sluiten en het vliegverkeer in het westen van Libië tot nader order stil te leggen. Een week eerder waren al de scholen gesloten in het door de GNA gecontroleerde deel van Libië teneinde de verspreiding van het virus tegen te gaan. De presidentiële raad van de GNA kondigde vanaf 22 maart 2020 een landelijke avondklok af tussen zes uur in de avond en zes uur in de ochtend, op 30 maart aangescherpt tot de periode tussen twee uur in de middag en zeven uur in de ochtend. Het zwakke centrale gezag van de GNA en de sterk gefragmenteerde bestuurlijke structuur in Libië zorgde er echter voor dat handhaving van de maatregelen problematisch was. Veel regio's en steden hanteerden plaatselijke maatregelen.³²

Op 22 maart 2020 werd door zowel de GNA als het LNA unilateraal ingestemd met een (voorlopig) staakt-het-vuren, waartoe opgeroepen was door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en UNSMIL, om de op handen zijnde coronacrisis in het land beter het hoofd te kunnen bieden. Enkele uren na de overeenkomst, echter, voerden milities van het LNA een aanval uit op het zuidelijke district *Bab bin-Ghashir* in Tripoli. Ook in de dagen erna bleven de gevechten doorgaan. Zo voerden milities van het LNA op 24 maart 2020 een luchtbombardement uit op het Ain Zara-district in Tripoli waarbij de *Al-Rwemi*-gevangenis werd geraakt. Ook vonden in Tripoli hevige gevechten plaats tussen milities van het LNA en van de GNA in de nacht van 24 op 25 maart en gedurende 25 maart 2020. De gevechten in het noordwestelijke deel van Libië namen aan het einde van maart en in de loop van april 2020 verder toe in hevigheid.³³

Op 24 maart 2020 werd het eerste geval van coronabesmetting in Libië gemeld door de GNA. Het LNA meldde het eerste geval van coronabesmetting op 7 april 2020. Op 30 april 2020 waren er 61 door de GNA bevestigde gevallen van het coronavirus en twee bevestigde overlijdensgevallen als gevolg van het virus. Het LNA meldde op 30 april 2020 vier bevestigde gevallen van besmetting. Hierbij zij vermeld dat de medische faciliteiten zwaar werden getroffen door de gevechten, met name in en om Tripoli en dat het uitvoeren van tests op besmettingen moeizaam is, in het bijzonder in het zuiden, waar de medische faciliteiten slechter zijn dan in Tripolitania.³⁴

19 april 2020; Vertrouwelijke bron, 22 maart 2020; Economist Intelligence Unit, *Khalifa Haftar declares himself ruler of Libya*, 30 april 2020; Deutsche Welle, *Libya: Khalifa Haftar declares 'popular mandate,' end to 2015 UN agreement*, 27 april 2020; Economist Intelligence Unit, *LNA declares ceasefire, but GNA rejects truce*, 1 mei 2020.

³² Aljazeera, *UN urges Libyans to halt fighting, instead battle coronavirus*, 18 maart 2020; Euractiv, *UN urges Libyans to halt fighting, battle virus*, 18 maart 2020; Libyan Express, *Libya on lockdown from 6.00 PM to 6.00 AM amid Coronavirus preventive measures*, 22 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 31 maart 2020; Aljazeera, *More coronavirus cases in Libya as fighting rages*, 29 maart 2020; Reuters, *East Libya imposes full curfew over coronavirus*, 23 maart 2020.

³³ Libya Observer, *Haftar's militias bomb Bab Bin Ghashir of Tripoli hours after a ceasefire announcement*, 22 maart 2020; Reuters, *Prison shelled in Libyan capital despite ceasefire pleas to focus on coronavirus*, 24 maart 2020; Nederlands Dagblad, *Corona bereikt Libië, burgeroorlog laait op*, 27 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020.

³⁴ Aljazeera, *Libya battles escalate as coronavirus arrives in country*, 25 maart 2020; The Independent, *Libya war left unimpeded by coronavirus outbreak; Conflict escalates as first case of Covid-19 reported*, 25 maart 2020; Libya Observer, *Eastern Libya reports first case of Covid-19*, 8 april 2020; Vertrouwelijke bron, 4 mei 2020.

De maatregelen die werden getroffen om het virus te bestrijden zorgden ervoor dat Libische burgers (in het bijzonder kwetsbare groepen zoals ontheemden) en migranten zeer werden getroffen in hun economische positie, levensomstandigheden, veiligheidssituatie en bewegingsvrijheid. De controlemaatregelen zorgden ervoor dat milities en feitelijke heersers streng optraden tegen overtreders of vermeende overtreders. Deze ontwikkelingen kwamen voor Libiërs en migranten boven op de toch al slechte veiligheidssituatie en leefomstandigheden als gevolg van de aanhoudende gevechten. Naar verluidt ontstond er in de laatste maanden van de verslagperiode in toenemende mate een negatieve houding onder de Libische bevolking jegens migranten, mogelijk verband houdende met de aanname dat zij verantwoordelijk zouden zijn voor de uitbraak van het virus. Het kwam voor dat verhuurders de huur van woonruimte aan migranten opzegden en dat er geweld plaatsvond tegen migranten. Ook zou hen soms de toegang tot winkels en medische posten worden onttrokken.³⁵

Economische ontwikkelingen

De economische situatie in Libië verslechterde in de verslagperiode door een aantal elkaar versterkende ontwikkelingen. De toch al kwetsbare economie kwam vanaf het begin van de verslagperiode onder toenemende druk te staan als gevolg van het offensief van het LNA op Tripoli en Tripolitania. Door de gevechten raakten delen van de infrastructuur beschadigd of werden verwoest. Door een blokkade van LNA-milities van de olie-export en –productie vanaf januari 2020 ontstonden er in de loop van 2020 grote brandstoftekorten in heel Libië³⁶ en zakten de inkomsten uit de export van olie met miljarden dollars. Het LNA, dat de meeste olievelden onder controle had in de verslagperiode, gebruikte de blokkade om druk te zetten op de GNA.³⁷ Door de blokkade zag de GNA zich genoodzaakt olie te importeren om de brandstoftekorten aan te zuiveren. Dit leidde tot een forse extra kostenpost en verslechtering van de economische situatie. De steeds slechter draaiende economie veroorzaakte een drastische stijging van de prijzen van voedsel, brandstof, voorzieningen en medicijnen. Het sluiten van de grenzen vanaf half maart 2020, in het kader van de bestrijding van de verspreiding van het coronavirus (zie hierboven), zorgde daarenboven voor een verdere verslechtering van de situatie, in het bijzonder door een sterk teruggelopen goederenimport. Voorts was er in de verslagperiode sprake van een interne verdeling binnen de Libische Centrale Bank³⁸ hetgeen grote problemen veroorzaakte met betrekking tot het betalen van salarissen, de verdeling van de overgebleven olie-inkomsten en tegoeden en het zoeken naar een oplossing voor het opheffen van de olieblokkade. Daarnaast zorgde het tekort aan brandstof voor een voortdurende dreiging van stroomuitval en daarmee onder meer een onderbreking van de toevoer van schoon water, vooral in steden in Tripolitania en omgeving en in het zuiden van Libië. Ook kwam het voor dat een aanval van een gewapende groep op een watercentrale van de *Great Man Made River* in Shwerif de toevoer van water naar steden als Tripoli, Gharyan, Bani Walid en Tarhouna tijdelijk onderbrak.³⁹

³⁵ Vertrouwelijke bron, 4 mei 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020; Vertrouwelijke bron, 4 april 2020;

³⁶ Zo kreeg ook de ongeveer 700.000 personen tellende bevolking van provincie Fezzan te maken met grote brandstoftekorten als gevolg van de blokkade van de olieproductie, ondanks de aanwezigheid van een aantal van de grootste olievelden Libië in Fezzan. Anadolou Agency, *Is liberation of Libya's south from Haftar's grip in the pipeline?*, 6 mei 2020.

³⁷ De National Oil Company (NOC) in Tripoli is verantwoordelijk voor de distributie van olie en de inkomsten daarvan. Het LNA probeerde eind maart om via het oostelijke NOC zelf ruwe olie te verkopen aan landen die het LNA steunen om de afhankelijkheid van de westelijke NOC te omzeilen. S&P Global, *Libya's eastern region eyes crude sales in defiance of Tripoli*, 24 maart 2020.

³⁸ Libië heeft door de machtsstrijd twee elkaar beconcurrerende centrale banken; een internationaal erkende centrale bank in Tripoli vallende onder de GNA en een centrale bank in Benghazi vallende onder de oostelijke autoriteiten.

³⁹ Economist Intelligence Unit, *Massive fuel shortages threaten Libya*, 16 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 4 april 2020; Vertrouwelijke bron, 8 april 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020.

De geschetste ontwikkelingen zorgden ervoor dat de situatie voor de Libische bevolking gedurende de verslagperiode steeds verder verslechterde. De prijzen voor levensmiddelen en brandstof stegen dermate dat dit voor veel Libiërs tot financiële problemen leidde. De slechte economische situatie leidde tot een daling van de werkgelegenheid waar Libische burgers, maar ook migranten onder leden. Deze laatste categorie personen werd extra hard geraakt door de slechte economische situatie aangezien zij steeds grotere problemen ondervonden om een inkomen als dagloner te verdienen. De aanhoudende gevechten, de verslechterende economie en de gevolgen van de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus grepen derhalve in elkaar en versterkten elkaar op een dusdanige manier dat de situatie gedurende de verslagperiode voor de Libische bevolking steeds slechter werd op het gebied van veiligheid, levensonderhoud en vrijheid van beweging.⁴⁰

⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 4 april 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020; Vertrouwelijke bron, 19 april 2020;

2 Veiligheidssituatie

2.1 Algemeen

De ontwikkelingen op veiligheidsgebied in Libië werden in de verslagperiode gedomineerd door de aanval op (de GNA-gelieerde milities in) Tripoli door Khalifa Haftar en de aan hem verbonden milities verenigd in het LNA. Haftar zette zijn offensief op de hoofdstad in op 4 april 2019.⁴¹ Milities en gewapende groepen die elkaar tot kort voor het offensief van het LNA nog hadden bevochten, onder meer in Tripoli, groepeerden zich om hetzij aan de kant van de door de VN gesteunde GNA, hetzij aan de kant van het LNA te strijden. De verhoudingen kwamen hierdoor gedurende de verslagperiode verder op scherp te staan en het offensief verenigde met name de milities die tegen het LNA streden in hun afkeer van Khalifa Haftar.⁴² De verscherping van de tegenstelling tussen het oostelijke en het westelijke deel van Libië als gevolg van de strijd om Tripoli zorgde ook voor grote tegenstellingen en scheidslijnen in de Libische samenleving tussen aanhangers van Haftar en van de GNA. Dit vond plaats tussen regionale gemeenschappen maar ook binnen deze gemeenschappen. Een voorbeeld hiervan is de gemeenschap in de plaats Zintan die ongeveer evenveel voorstanders van de GNA als van het LNA kent. De plaats zelf was in handen van het LNA.⁴³

De veiligheidssituatie in Libië was in de verslagperiode onderhevig aan verschillende op elkaar inwerkende en met elkaar verband houdende factoren. De aanhoudende gevechten, de verslechterende economie en de gevolgen van de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus grepen in elkaar en versterkten elkaar op een dusdanige manier dat de veiligheidssituatie gedurende de verslagperiode voor de Libische bevolking steeds slechter werd, met name in de gebieden waar veel strijd werd geleverd zoals in delen van Tripolitania en van Fezzan (zie ook paragrafen 2.5.2 en 2.5.3). Tekorten aan voorzieningen, brandstof, water en elektriciteit dreven de spanningen verder op en hadden invloed op de veiligheidssituatie en de strijd. LNA-milities bijvoorbeeld, voerden sinds januari een blokkade uit op de productie en export van olie. Hiermee oefende het LNA druk uit op de GNA, maar onthield zich daarmee tegelijkertijd de nodige olie-inkomsten. Door de tekorten waren veel Libiërs genoodzaakt hun heil op de zwarte markt te zoeken waar zeer hoge prijzen voor bijvoorbeeld brandstof werden gevraagd. De nog aanwezige voorraden brandstof werden veelal ingezet in de strijd tussen de milities van de GNA en het LNA.⁴⁴

De aanval van Haftar op Tripoli die op 4 april 2019 werd ingezet kostte aan honderden burgers het leven en zorgde voor tienduizenden ontheemden. Het LNA voerde gedurende de gehele verslagperiode beschietingen uit op Tripoli, met name

⁴¹ Algemeen ambtsbericht Libië, april 2019, p.23.

⁴² De meeste van de milities die aan de kant van de GNA streden in de verslagperiode zijn geformeerd gedurende de revolutie van 2011 waarbij Muammar Qadhafi ten val werd gebracht. Hoewel Haftar als dissident werd beschouwd ten tijde van het bewind van Qadhafi beschouwen deze milities hem als een dictator in de lijn van Qadhafi die de verworvenheden van de revolutie teniet zal doen. Daarnaast maakte Haftar in de verslagperiode binnen zijn strijdkrachten veel gebruik van voormalige Qadhafi-getrouwen.

⁴³ UN Panel of Experts, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to Security Council Resolution 1973* (2011), p.8; Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli? (Small Arms Survey Briefing Paper)*, augustus 2019.

⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 4 april 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020; Vertrouwelijke bron, 19 april 2020; Middle East Eye, *Running on empty: Oil-rich Libya hit by extreme fuel shortages*, 24 maart 2020; ABC News, *Libya say losses from oil blockade surpass \$4 billion*, 14 april 2020; OCHA, *OCHA Libya: Communal Violence in Murzuq - Flash Update (As of 30 August 2019)*, 30 augustus 2019; Vertrouwelijke bron, 16 april 2020.

de zuidelijke stadsdelen zoals *Salah-al-Din, Ain Zara, Mashroa al-Hadba, Assaba, Bab bin-Ghashir, Ras Hassan, Abu Salim* en *Tariq al-Soor* waarbij het er niet voor terugdeinsde gerichte aanvallen uit te voeren op dichtbevolkte gebieden en infrastructuur. Dit zorgde naast burgerslachtoffers ook voor vernieling van kritieke infrastructuur en voor angst onder de bevolking.⁴⁵ Het militaire offensief was naar Haftar's eigen zeggen bedoeld om het westen van Libië, met name Tripoli, te bevrijden van een corrupt regime en corrupte en criminele milities.⁴⁶ Op 7 april 2019 kondigde de GNA een tegenoffensief aan, gedoopt 'Vulkaan van woede'.⁴⁷

De meeste burgerslachtoffers vielen als gevolg van luchtaanvallen maar ook door artillerievuur door zowel GNA als LNA in bewoonde gebieden, bomaanslagen door beide partijen en door zogenoemde *improvised explosive devices* (IED's) en mijnen. Het slagveld in en om Tripoli kenmerkte zich door het gebruik van zowel oude wapens, vaak nog stammend uit de Qadhafi-tijd, en nieuwe wapens en (lasergestuurde) technologie zoals (onbemande) drones en geavanceerde gevechtsvliegtuigen. De nieuwe wapens en technologie werden geleverd door de verschillende internationale partijen die de respectievelijke Libische partijen steunden op met name coördinatie, doelaanwijzing en luchtoverwicht. Deze nieuwe wapens zorgden enerzijds voor een relatieve inperking van het aantal willekeurige (burger)slachtoffers per aanval vanwege hun precisie⁴⁸, maar gaven de strijd daarentegen ook een nieuwe impuls.⁴⁹

Het geweld vond in de verslagperiode naast in en om Tripoli ook plaats op enkele andere plekken in Tripolitania, onder meer bij de plaatsen Misrata, Sirte, Zuwara, Tarhouna, Gharyan en Sabratha, alsmede in de zuidwestelijke provincie Fezzan, onder meer in en om de plaats Murzuq in augustus 2019. In dit laatste gedeelte van het land kwamen evenals in voorgaande verslagperiodes geweldsuitbarstingen voor tussen stammen en groepen zoals Tubu, Toareq en Al-Zuway, al dan niet gelieerd aan de GNA dan wel het LNA, om macht en controle over bodemschatten en drugs- en mensenhandelsnetwerken. Ook werd er in het kader van het LNA-offensief gevochten in het centrale Jufra-district (belangrijkste plaats Hun).⁵⁰ ISIS pleegde voorts enkele aanslagen geholpen door het machtsvacuüm dat ontstond in de chaos van de strijd om Tripoli en op andere plekken, bijvoorbeeld in mei 2019 bij Sebha en Ghudwa en in mei 2020 bij Taraghin (ongeveer 140 kilometer ten zuiden van Sebha), Umm al-Aranib (bij Murzuq) en de Tamenhent basis bij Sebha.⁵¹

⁴⁵ Human Rights Watch, *Libya: Reckless fighting endangers civilians*, 14 januari 2020; Foreign Policy, *With the Help of Russian Fighters, Libya's Haftar Could Take Tripoli*, 5 december 2019; Vertrouwelijke bron, 15 mei 2020.

⁴⁶ Aljazeera, *Timeline: Haftar's months-long offensive to seize Tripoli*, 19 januari 2020; The Arab Weekly, *Haftar to press campaign against Tripoli rivals despite ceasefire call*, 10 januari 2020.

⁴⁷ Aljazeera, *Timeline: Haftar's months-long offensive to seize Tripoli*, 19 januari 2020; Alwasat, *GNA forces launch operation "Volcano of Anger" against LNA*, 8 april 2019.

⁴⁸ Het Panel of Experts van de VN stelde dat luchtaanvallen met onbemande drones er voor zorgde dat het aantal burgers dat willekeurig slachtoffer werd van luchtaanvallen lager lag dan verwacht. De meeste burgerslachtoffers vielen echter nog steeds als gevolg van luchtaanvallen. UN Panel of Experts, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to Security Council Resolution 1973 (2011)*, p.2.

⁴⁹ Euromed Human Rights Monitor, *Escalating hell. Tripoli civilians under indiscriminate attacks*, januari 2020, p.7; Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli? (Small Arms Survey Briefing Paper)*, augustus 2019; UN Panel of Experts, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to Security Council Resolution 1973 (2011)*, p.2.

⁵⁰ UNOHCHR, UNHCHR, *Situation of human rights in Libya, and the effectiveness of technical assistance and capacity building measures received by the government of Libya*, 23 januari 2020, p.2.; Euromed Human Rights Monitor, *Escalating hell. Tripoli civilians under indiscriminate attacks*, januari 2020; AP News, *Fighting rages as Libya force pushes toward key western city*, 26 januari 2020; Libya Observer, *Heavy clashes in southern Libya's Gharyan as Haftar's forces advance under air cover*, 25 augustus 2019.

⁵¹ OCHA, *Humanitarian needs overview Libya*, januari 2020; The Libya Observer, *Armed clashes continue in Murzuq despite local and international calls for truce*, 15 augustus 2019; Associated Press, *UN agency: Rival tribes clash in southern Libya; 90 killed*, 20 augustus 2019; Eye on ISIS Libya, *ISIS in action, May 2020*, mei 2020; Adress Libya, *ISIS claims responsibility for the terrorist attack on LNA in Ghudwa south of Sebha*, 9 mei 2019; Reuters, *Nine soldiers killed in south Libya attack on Haftar camp: hospital*, 4 mei 2019.

In de oostelijke provincie Cyrenaica vonden in de verslagperiode geen grootschalige gevechten plaats, vooral doordat het LNA aldaar de controle stevig in handen had. In dit deel van Libië heerste onder de bevolking een zekere tevredenheid over de toegenomen stabiliteit en normalisatie van het dagelijks leven. Echter er was in Cyrenaica tevens sprake van een angstcultuur, veroorzaakt door het opereren van vele gewapende groepen en criminele bendes, al dan niet behorende tot het LNA, waaronder veel salafistische brigades en milities. Deze gewapende groepen en bendes maakten zich schuldig aan willekeurige arrestaties en detenties, ontvoeringen, geweld en soms moord. LNA-milities ontvoerden en detineerden personen op willekeurige basis aan de hand van politieke profielen, religieuze achtergrond en (vermeend) onislamitisch gedrag, losgeld en (vermeende) banden met tegenstanders van het LNA. Personen in het oosten die zich kritisch uitlieten over of (vermeend) oppositioneel gekant waren tegen Haftar, het LNA en de oostelijke regering, zoals journalisten, mensenrechtenactivisten en leden van het gerechtelijk apparaat liepen in de verslagperiode groot risico te maken te krijgen met represailles van de zijde van milities en gewapende groepen die (nominale) onderdeel uitmaakten van het LNA (zie ook paragrafen 4.4.2 tot en met 4.4.6). Ook slaagde ISIS erin om in Cyrenaica aanslagen te plegen, zoals de aanslag op 2 juni 2019 met een bomauto in Derna, waarbij elf mensen gewond raakten.⁵²

Er was in de verslagperiode zowel sprake van gericht geweld als geweld waarbij willekeurige slachtoffers vielen. Zo werden veel burgers het willekeurige slachtoffer van bijvoorbeeld luchtaanvallen van het LNA op bewoonde delen van Tripoli of van gevechten op de grond tussen de GNA en het LNA (zie hieronder). Er werd gericht geweld gebruikt tegen personen die oppositioneel gekant waren tegen een militie, de facto heerser of gewapende groepering. Zo waren er in de verslagperiode verschillende berichten over onwettige detenties, verdwijningen en ontvoeringen van mensenrechtenactivisten, journalisten en leden van het gerechtelijke apparaat door heel Libië, begaan door milities al dan niet behorende tot de GNA of het LNA. Volgens mensenrechtenorganisaties was er ook sprake van buitengerechtelijke executies en moorden begaan door deze milities. Daarnaast kwamen ontvoeringen voor losgeld veel voor, vaak eindigend met de executie van de ontvoerde indien niet aan de losgeldeis werd voldaan. Ook was er sprake van gericht geweld tegen migranten in de detentiecentra van het *Directorate for Combatting Illegal Migration* (DCIM, vallende onder de GNA), in diverse illegale detentiecentra van gewapende groepen en door mensenhandelaren en mensensmokkelaars in verschillende delen van het land.⁵³

2.2 Beperkingen in de bewegingsvrijheid voor burgers als gevolg van de strijd

De gevechten en gewelddadigheden in verschillende delen van Libië zorgden in de verslagperiode voor een sterke inperking van de bewegingsvrijheid van burgers. Bij de vele controleposten van verschillende gewapende groepen werden burgers gecontroleerd en ondervraagd naar de reden van de verplaatsing en werd er gecontroleerd op identiteitsbewijzen en (stam)achtergrond. Hierbij kon het voorkomen dat burgers op willekeurige basis werden afgeperst, gearresteerd of gedetineerd, op verdenking van affiliatie met een oppositionele groep of

⁵² Zie ook ambtsbericht Libië van april 2019, onder meer p.25 e.v. Deze situatie is in de huidige verslagperiode onveranderd gebleven; Euromed Human Rights Monitor, *Escalating hell. Tripoli civilians under indiscriminate attacks*, januari 2020; Middle East Eye, *Libya: Strict security and disciplined forces boost local support for Haftar's LNA*, 23 februari 2020; The National, *ISIS claims car bomb attacks against Haftar's forces in Libya's Derna, 4 juni 2019*.

⁵³ Aljazeera, *Libyan armed groups accused of human rights abuses*, 4 januari 2020; Human Right Watch, *World report 2020 (events of 2019): Libya*; Amnesty International, *Human rights in the Middle East and North Africa: Review of 2019; Libya*, 18 februari 2020; Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

machthebber. Burgers kozen er dan ook veelal voor om zo min mogelijk buiten hun eigen leefomgeving te reizen uit angst te maken te krijgen met geweld, ontvoering en afpersing. Daarnaast zorgden gevechten tussen gewapende groepen ervoor dat burgers soms tussen de strijdende partijen klem kwamen te zitten en zich daardoor niet konden verplaatsen. Dit kwam bijvoorbeeld voor bij gevechten in of in de buurt van bewoonde stadsdelen van Tripoli. Eind maart 2020 had het LNA de westelijke stad Zuwara nagenoeg volledig omsingeld hetgeen een ernstige inperking van de bewegingsvrijheid voor de Amazigh-bevolking (Berberminderheid, zie ook paragraaf 4.3.9) aldaar betekende. Voorts voerden sommige plaatsen beperkingen door met betrekking tot de vrije doortocht van personen uit gebieden behorende tot de oppositie. Zo stelde het bestuur van de stad Misrata strenge veiligheidscontroles in voor burgers die vanuit Sirte of verder oostwaarts de stad in wilden reizen. Personen uit deze streken dienden eerst een veiligheidscontrole te ondergaan bij de politie in Abu Grain, gelegen tussen Sirte en Misrata, alvorens zij Misrata binnen mochten.⁵⁴

Door heel Libië was er voorts in de verslagperiode sprake van een slecht toezicht op de veiligheid langs doorgaande wegen en infrastructurele netwerken. Door dit gebrek aan toezicht en de straffeloosheid waarmee misdaden konden worden gepleegd liepen personen die tussen gebieden wilden reizen derhalve het risico te worden overvallen, beroofd of ontvoerd door bandieten en gewapende bendes.⁵⁵

Door de maatregelen die in de verschillende delen van het land werden genomen met betrekking tot het tegengaan van de verspreiding van het coronavirus werd de bewegingsvrijheid verder ingeperkt. Verplaatsingen in en tussen de steden werd hierdoor verder bemoeilijkt en milities gebruikten deze situatie om burgers nog verder in hun bewegingsvrijheid te limiteren door streng op te treden tegen overtreders of vermeende overtreders.⁵⁶

2.3 Burgerslachtoffers

2.3.1 Algemeen

Tijdens geweldsuitbarstingen, met name in en om Tripoli en op andere plekken in Tripolitania vanaf 4 april 2019 en in de provincie Fezzan, bijvoorbeeld in en bij Murzuq, werden burgers dikwijls willekeurig slachtoffer van het geweld. Vaak was dit het gevolg van luchtaanvallen door gevechtsvliegtuigen of met onbemande drones. Daarnaast kwamen burgers om het leven tijdens gevechtshandelingen in bewoonde gebieden zoals stadswijken en -buurten. De VN stelde eind 2019 dat in dat jaar het aantal burgerslachtoffers met een kwart was gestegen ten opzichte van het jaar ervoor. Dit werd met name veroorzaakt door luchtaanvallen (veelal van het LNA) die plaatsvonden in de strijd om Tripoli vanaf 4 april 2019, ondanks dat veelvuldig (buitenlandse) precisieapparatuur werd ingezet. UNSMIL meldde op 20 december 2019 dat in 2019 tot dan ten minste 284 burgers waren gedood en ten minste 363 burgers gewond waren geraakt als gevolg van de gevechtshandelingen. Eind maart 2020 stond volgens een bron de teller van het aantal burgerdoden als gevolg van het geweld in en om Tripoli sinds april 2019 op 328 en waren 453 burgers sinds die tijd gewond geraakt.⁵⁷ UNSMIL noemde naast luchtaanvallen het gebruik van

⁵⁴ US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.18; OCHA, *Libya: Tripoli Clashes Situational Report No. 22 As of 7 May 2019 (covering 5 - 7 May)*, 7 mei 2019, Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.54; Vertrouwelijke bron, maart 2020.

⁵⁵ US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.18; Control Risks, *Libya travel*, update 31 maart 2020.

⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020; Euronews, *Libya now caught between bombs, bullets and now COVID-19*, 16 april 2020.

⁵⁷ Vertrouwelijke bron, maart 2020.

improvised explosive devices (IED's), ontvoeringen en moorden als oorzaken van burgerslachtoffers in 2019.⁵⁸ Volgens een rapport van begin juni 2020 van de Amerikaanse onderzoeksgroep *New America*, voerde het LNA de meeste luchtaanvallen uit in de verslagperiode en maakte zij daarbij ook de meeste slachtoffers onder de burgerbevolking (tussen 67 en 125 doden in 2019 en vijftien of zestien doden in de eerste maand van 2020). De GNA veroorzaakte volgens de onderzoeksgroep tussen 39 en 54 burgerdoden in 2019 met luchtaanvallen en een enkel dodelijk slachtoffer in de eerste maand van 2020.⁵⁹

2.3.2 *Burgerslachtoffers Tripoli en Tripolitania*

In Tripoli en omgeving nam het aantal burgerslachtoffers in de verslagperiode toe met name sinds april 2019 als gevolg van de aanval van het LNA op de hoofdstad. Hieronder volgt een beschrijving van incidenten in de verslagperiode waarbij burgerslachtoffer werden. De opsomming is niet uitputtend maar dient vooral ter illustratie van de hoeveelheid aan aanvallen en beschietingen in Tripolitania waarbij burgers veiligheidsrisico's liepen.

In april 2019 voerde de GNA diverse luchtaanvallen uit op stellingen van het LNA in onder meer de zuidelijke wijk Qasr bin Ghashir van Tripoli waarbij ten minste acht burgers om het leven kwamen. Op 13 april 2019 kwamen vier burgers om bij een luchtaanval van de GNA op het LNA in het Al-Swani-district in Tripoli. Op 16 april werden ten minste vijf burgers gedood bij een aanval van het LNA op de GNA in de wijk Abu Salim van Tripoli. Op 14 mei 2019 kwamen bij luchtaanvallen van de GNA op het LNA in Qasr bin Ghashir ten minste zes burgers om het leven. Half mei 2019 kwamen ten minste vijf burgers om het leven bij luchtaanvallen van het LNA op de GNA in de westelijke plaats Zawiya. Op 18 juni 2019 kwam een burger om het leven door een luchtaanval van de GNA op het LNA in Gharyan. Op 1 juli 2019 kwamen twee burgers om het leven bij aanvallen van het LNA op de GNA in de wijk Mashroa al-Hadba en het Mitiga-vliegveld in Tripoli. Op 3 juli 2019 werden twee burgers gedood bij een luchtaanval van de GNA op het LNA in de wijk Sidi as Sa'is in Tripoli.⁶⁰

Op 5 augustus 2019 werden burgers die een bruiloft bijwoonden in Marzak, een plaats ten zuidwesten van Tripoli, geraakt door een luchtaanval met helikopters, vermoedelijk behorende tot het LNA. Hierbij kwamen veertig burgers om het leven en raakten 37 burgers gewond. Het internationale comité van de Rode Kruis en de Rode Halve Maan in de plaats Tarhouna evacueerde in augustus 2019 de levenloze lichamen van twaalf personen, zowel strijders als burgers, naar Tripoli en Misrata. De twaalf personen hadden gevangen gezeten in een detentiefaciliteit onder controle van de Kani-brigade (gelieerd aan het LNA). De lichamen vertoonden naar verluidt sporen van martelingen. Op 11 augustus kwam een burger om bij aanvallen van het LNA op de GNA in Misrata. Op 2 september kwam een burger om bij een luchtaanval van de GNA op het LNA in Tajoura. Op 15 september 2019 vermoordden leden van de Kani-brigade naar verluidt tientallen personen in Tarhouna die door de brigade werden beschouwd als aanhangers van de GNA. De moorden werden gepleegd twee dagen na een aanslag van het GNA met een dronevliegtuig op drie leden van het LNA, onder wie twee belangrijke commandanten en een senior lid van de brigade. Op 30 september kwam een burger om bij aanvallen van het LNA op de GNA in de wijken Ain Zara, Al-Ramla en het Mitiga-vliegveld. Begin oktober vielen drie burgerdoden bij aanvallen van het LNA op de GNA in meerdere zuidelijke wijken van Tripoli. Op 14 oktober 2019 kwamen drie kinderen uit één gezin om het leven en

⁵⁸ OHCHR, *Press briefing on Libya*, 20 december 2019.

⁵⁹ *New America, Airstrikes, proxy warfare en civilian casualties in Libya*, juni 2020.

⁶⁰ *New America, Airstrikes, proxy warfare en civilian casualties in Libya*, juni 2020.

raakten de moeder en een vierde kind zwaar gewond toen hun huis door een luchtaanval van het LNA in de wijk Al-Farnaj in zuidelijk Tripoli werd geraakt en verwoest. Ook omliggende huizen en de plaatselijke moskee raakten beschadigd. Op 5 november 2019 werden ten minste drie burgers gedood bij LNA-aanvallen op GNA-stellingen in de buurten Ain Zara en Tajoura van Tripoli. Op 12 december 2019 kwam een burger om het leven bij een luchtaanval van de GNA op het LNA in de zuidelijk wijk Salah al-Din van Tripoli. Op 30 december 2019 werden twee burgers gedood bij LNA-aanvallen op de GNA in de Wali al-Ahed straat in Tripoli. Op 1 januari 2020 kwam een burger om bij LNA-aanvallen op de de GNA in de wijken Al-Farnaj en Salah al-Din in Tripoli. Op 28 januari 2020 werd de Rajab al-Naab school in Tripoli geraakt door een luchtaanval van het LNA waarbij vier kinderen omkwamen. Volgens het Libische Ministerie van Volksgezondheid (GNA) kwam op 13 februari 2020 een vrouw in het district Mashroa Al-Hadba in Tripoli om het leven en raakten vier andere burgers gewond doordat het LNA een luchtaanval uitvoerde op zuidelijke stadsdelen van Tripoli. De dag ervoor was in een koffiehuis in oostelijk Tripoli een man omgekomen en raakten veertien anderen gewond als gevolg van onzuiver artillerievuur.⁶¹

Op 15 februari 2020 voerde het LNA een aanval uit op de haven van Tripoli. Hierbij kwamen volgens een woordvoerder van de GNA drie burgers om het leven en raakten vijf anderen gewond.⁶²

Bij een aanval van LNA-milities op delen van Tripoli op 18 maart 2020, waarbij sprake was van willekeurige beschietingen op woonwijken, werden drie meisjes gedood in de wijk Ain Zara.⁶³

Op 2 april 2020 zorgde een aanval van het LNA op *Airport Road* en bij het Mitiga-vliegveld ervoor dat twee burgers om het leven kwamen. Een burger raakte bij de aanval gewond.⁶⁴

Eind maart en begin april 2020 raakten medisch personeel en burgers gewond bij aanvallen van het LNA op medische faciliteiten.⁶⁵ Zo raakten op 6 en 7 april 2020 ten minste zes medewerkers van het *Al-Khadra* ziekenhuis gewond bij aanvallen met *grad-raketten*⁶⁶ van het LNA. Ook raakten hierbij drie burgers gewond in het Abu Salim-district waar het ziekenhuis is gelegen.⁶⁷

Bij gevechten in en om Tripoli die op 18 april 2020 ontstonden vanwege een offensief van de GNA op stellingen van het LNA in zuidelijk Tripoli en in en om de stad Tarhouna vielen volgens vertrouwelijke berichtgeving ten minste 29 burgerslachtoffers. Het is onduidelijk of er dodelijke burgerslachtoffers waren en hoeveel. Door de geïntensiveerde gevechten in Tripolitania zouden in april 2020

⁶¹ The Washington Post, *Officials: Eastern forces bomb Tripoli neighborhood, 1 dead*, 13 februari 2020; Euromed Human Rights Monitor, *Escalating hell. Tripoli civilians under indiscriminate attacks*, januari 2020; Human Rights Watch, *World report 2020 (events of 2019): Libya*; Asharq al-Awsat, *LNA-members killed in drone-strike near Tripoli*, 14 september 2019; Libya Herald, *Serraj government condemns reported Tarhouna mass murder by pro Haftar forces*, 16 september 2019; US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020; The Libya Observer, *Libya's Presidential Council condemns mass killings in Tarhouna*, 15 september 2019; New America, *Airstrikes, proxy warfare en civilian casualties in Libya*, juni 2020; Airwars, *Civilian casualties, Rajab al-Naab school*, 28 januari 2020.

⁶² Anadolou Agency, *Haftar forces kill 3 civilians in attack on Libyan port*, 19 februari 2020; The Washington Post, *Libya cease-fire talks in crisis as U.N.-backed government pulls out after sea port attack*, 19 februari 2020.

⁶³ Vertrouwelijke bron, 22 maart 2020.

⁶⁴ Libyan Express, *Renewed attacks on Tripoli by Haftar's forces kill two civilians*, 2 april 2020; Libya Observer, *Two civilians killed during rocket attack on Tripoli*, 2 april 2020.

⁶⁵ Het LNA deinsde er in de verslagperiode niet voor terug gerichte aanvallen uit te voeren op bewoonde gebieden en de infrastructuur om de positie van de GNA te verzwakken. Vertrouwelijke bron, 15 mei 2020.

⁶⁶ Grad raketten zijn raketten afgevuurd door een Russische Grad-raketlanceerinstallatie, in veel gevallen gemonteerd op een truck.

⁶⁷ UNSG, *Statement attributable to the Spokesman for the Secretary-General on Libya*, 7 april 2020; ECHO, *Daily flash*, 7 april 2020; AP News, *Eastern Libyan Forces attack Tripoli hospital for second day*, 7 april 2020; Vertrouwelijke bron, 12 april 2020.

meer dan dertig burgers zijn gedood en meer dan 75 burgers gewond zijn geraakt, naast tientallen strijders aan beide kanten.⁶⁸

2.3.3 *Burgerslachtoffers Murzuq*

Op 4 augustus 2019 kwamen tientallen burgers om het leven en raakten tientallen burgers gewond bij een droneaanval van het LNA op de zuidwestelijke plaats Murzuq. De luchtaanval raakte een gebouw waar diverse leden van de Tubu-stam waren vergaderd om te discussiëren over de onlangs opgelaaide stammenstrijd in en om Murzuq. Het LNA stelde dat burgers niet het doelwit waren van de aanval maar dat de aanslag bedoeld was om Tsjadische strijders uit te schakelen.⁶⁹ Op 30 augustus 2019 briefde de VN dat in de voorgaande maand ten minste negentig burgers waren omgekomen vanwege de geweldsuitbarstingen tussen tribale gewapende groepen gelieerd aan het LNA dan wel de GNA, te weten de Al-Zuwaystam en Al-Ahali's⁷⁰ (LNA) en de Tubu-stam (GNA). Ten minste tweehonderd burgers raakten volgens de VN gewond en duizenden burgers raakten ontheemd.⁷¹

2.3.4 *Migranten*

Bij de gevechten tussen het LNA en de GNA kwamen ook tientallen migranten om het leven. Zo werden bij een aanval van het LNA op het door de GNA beheerde Daman-complex in Tajoura (ongeveer 14 kilometer ten oosten van Tripoli) op 2 juli 2019 ten minste 53 migranten gedood en raakten nog eens 87 migranten gewond. In het complex was onder meer een detentiecentrum gevestigd waar honderden migranten uit voornamelijk sub-Saharalanden verbleven. Het complex wordt gecontroleerd door de onder de GNA opererende Daman-brigade, bestaande uit lokale milities uit Tajoura. De aldaar aanwezige detentiefaciliteit valt onder auspiciën van het Libische Directoraat voor de Bestrijding van Illegale Migratie (DCIM, GNA). Volgens berichtgeving van het DCIM werden de dodelijke slachtoffers uitsluitend veroorzaakt door de luchtaanval, maar enkele door de VN ondervraagde migranten in de detentiefaciliteit stelden dat ook drie dodelijke slachtoffers vielen door geweervuur.⁷²

Op 18 november 2019 vielen door een aanval van het LNA op een koekfabriek in de zuidelijke buitenwijk van Tripoli, Wadi Rabea, ten minste zeven doden⁷³ en raakten ongeveer 35 personen gewond, veelal migrantarbeiders uit Bangladesh en Sub-Sahara-Afrika. Onder de dodelijke slachtoffers bevonden zich ook twee Libische burgers. Human Rights Watch stelde op 29 april dat uit onderzoek was gebleken dat de aanval werd uitgevoerd met een drone van de VAE. Het is onbekend waarom de koekfabriek werd aangevallen.⁷⁴

⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 18 april 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020; Vertrouwelijke bron, april 2020.

⁶⁹ Reuters, *Drone strike on town in southern Libya kills at least 43: official*, 5 augustus 2019; The Guardian, *Libya drone strike heightens fears of air war and risk of civilian deaths*, 11 augustus 2019.

⁷⁰ Al-Ahali is een verzamelnaam voor stamloze Arabieren die samen met de Tubu de meerderheid van de bevolking in de zuidelijke plaats Murzuq vormen. Clingendael, *Libya's Haftar and the Fezzan. One year on*, januari 2020.

⁷¹ Reliefweb, *OCHA Libya: Communal Violence in Murzuq - Flash Update (As of 30 August 2019)*, 30 augustus 2019.

⁷² UNSMIL/OHCHR, *The airstrikes on the Daman building complex, including the Tajoura Detention Centre*, 2 juli 2019; Volkskrant, *Tientallen doden na inslag op detentiecentrum voor migranten in Tripoli*, 3 juli 2019.

⁷³ De VN noemde het aantal van ten minste tien burgerdoden.

⁷⁴ Middle East Monitor, *Airstrike hits biscuit factory in Libyan capital, killing 7*, 18 november 2019; Daily Sabah, *10 civilians killed as airstrike hits factory in Libya's Tripoli*, 18 november 2019; Human Rights Watch, *Libya: UAE Strike Kills 8 Civilians*, 29 april 2020; Reuters, *Air strike hits biscuit factory in Libyan capital, killing 10*, 18 november 2019.

2.4 Controlegebieden en strijdende partijen

2.4.1 Algemeen

In de huidige verslagperiode controleerde een veelvoud aan (gewapende) groepen verschillende delen van het land. Tot op het laatst van de verslagperiode was er sprake van enkele verschuivingen in controlegebieden doordat offensieven van het LNA en de GNA in het noordwestelijke deel van Libië elkaar sinds eind maart opvolgden (zie hieronder).

2.4.2 De GNA in Tripoli

De GNA in Tripoli, gesteund door de VN, controleerde in naam delen van Tripolitania, inclusief de steden Tripoli, Misrata, Khoms, Zliten en Zawiya. Sinds juni 2019 voerde de GNA ook de controle uit over de ten zuiden van Tripoli gelegen strategische plaats Gharyan, nadat de GNA deze stad op het LNA had heroverd. Tot januari 2020 had de GNA de controle over de kustplaats Sirte, voordat deze door het LNA werd ingenomen.⁷⁵ Bij een offensief op 12 en 13 april 2020 heroverde de GNA de plaatsen Sorman, Sabratha Ajeilat, Al-Jamil en Regdalin op het LNA. Hiermee heroverde de GNA de controle over nagenoeg de volledige noordwestelijke smalle kuststrook, waarbij het LNA nog wel de controle behield over gebied ten zuiden van deze strook tussen Tarhouna en Tripoli en tussen Zintan en Sabratha. Gesterkt door deze terreinwinst op het LNA zette de GNA op 18 april 2020 de aanval in op het door het LNA gecontroleerde en strategisch belangrijke Tarhouna.⁷⁶ Op 18 mei 2020 heroverde de GNA de belangrijke *Al-Watiya* luchtmachtbasis, gelegen op ongeveer 125 kilometer ten zuidwesten van Tripoli. De overname zou zonder gewelddadige confrontaties zijn verlopen. In de laatste weken van mei 2020 heroverde het GNA voorts zuidelijke gebiedsdelen van Tripoli op het LNA en trok het LNA zich steeds verder terug.⁷⁷ De GNA was bij de controle over deze gebieden sterk afhankelijk van (lokale) milities, ook in de hoofdstad Tripoli, waardoor het effectieve gezag van de GNA gering was. De milities waren in naam weliswaar loyaal aan de GNA, maar opereerden in de praktijk veelal zelfstandig zonder verantwoording af te leggen aan de centrale autoriteiten in Tripoli.⁷⁸

De vier milities die in de stad Tripoli zorgdroegen voor de veiligheidsstructuur en strijd leverden tegen de aanvallen van het LNA waren de *Tripoli Revolutionaries Brigade* (TRB), geleid door Haithem al-Tajouri, het *Nawasi-Batallion*, geleid door de familie Qaddour, de *Special Deterrence Force* (SDF, ook wel *Rada*-militie), geleid door Abd al-Rauf Kara en de *Abu Salim Central Security Directorate* (ASCSD), geleid door Abdelghani al-Kikli (ook wel bekend als *Ghaniwa*).⁷⁹ Deze laatste militie was in aantal de grootste van de milities en leed de grootste verliezen in de strijd tegen het LNA, vooral in de omgeving van het internationale vliegveld in het Abu Salim-district. De SDF was militair gezien de sterkste van de vier milities. De SDF controleerde het gebied om Mitiga Airport inclusief het vliegveld en de daarin gevestigde gevangenis. De TRB maakte sinds de vorige verslagperiode een

⁷⁵ Political Geography Now, *Libya map and timeline*, november 2019; Libyan Civil War map, geraadpleegd op 27 maart 2020;

⁷⁶ Controle over Tarhouna en het ommeland zou voor de GNA betekenen dat belangrijke aanvoerlijnen van het LNA richting Tripoli afgesneden kunnen worden. Libya Observer, *GNA launches offensive to retake last foothold of Haftar's forces in west Libya*, 18 april 2020; Vertrouwelijke bron, 19 april 2020; Vertrouwelijke bron, 13 april 2020; Vertrouwelijke bron, 18 april 2020.

⁷⁷ Political Geography Now, *Libyan Civil War Map & Timeline - May 2020*, 29 mei 2020; The Guardian, *UN-backed Libyan forces take key airbase from rebel general*, 18 mei 2020; Bloomberg, *Libya forces capture key airbase from mercenaries*, 18 mei 2020; Vertrouwelijke bron, 18 mei 2020.

⁷⁸ Zie hiervoor algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.16 e.v. deze situatie duurde in de huidige verslagperiode voort.

⁷⁹ Deze milities vinden alle hun oorsprong in de revolutie van 2011 waarbij zij als revolutionaire brigades strijd leverden tegen de troepen van Qadhafi. Een deel van de afkeer tegen het LNA van Haftar is gelegen in het feit dat Haftar veel rekruteerde onder voormalige Qadhafi-aanhangers en strijders, onder wie hoge commandanten.

verandering in samenstelling door. De commandanten van de TRB die in 2017, 2018 en begin 2019 de leiding hadden, waren op het moment dat Haftar de aanval op Tripoli inzette inmiddels gesneuveld of door interne machtsstrijd verbannen. Deze commandanten hadden zich in het bijzonder schuldig gemaakt aan grootschalige corruptiepraktijken in Tripoli. Voor hen in de plaats kwamen veel van de revolutionaire commandanten van het eerste uur uit 2011, ten tijde van de revolutie tegen het bewind van Qadhafi. Deze commandanten namen veel strijders mee uit de Nafusa-regio, met name uit de plaats Nalut⁸⁰ in het westen van Libië.⁸¹

Naast de vier grote Tripoli-milities sloten milities uit Zintan, onder leiding van Osama al-Juwaili, een aantal milities uit Zawiya onder verschillende commandanten, strijders uit Sabratha (veelal toegevoegd aan de Zintani-milities) en *The National Mobile Force*, een groep milities uit Amazigh-gebieden in het Nafusa-gebied, zich aan bij de strijd tegen Haftar. De grootste groep milities van buiten Tripoli die zich mengde in de strijd tegen het LNA kwam evenwel uit Misrata. Misrata-strijders werden gedurende de verslagperiode op nagenoeg alle fronten in het westen van Tripoli tegen het LNA ingezet.⁸²

Vanaf januari/februari 2020 leverde Turkije steun aan de GNA vooral in de sfeer van militaire coördinatie. Daarnaast zou Turkije naar verluidt huursoldaten uit Syrië⁸³ hebben gerekruteerd om de GNA op de grond bij te staan. De terreinwinst die de GNA wist te boeken in april en mei van 2020 (zie hierboven) ten opzichte van het LNA in gebiedsdelen en steden rondom Tripoli werd vooral mogelijk gemaakt door Turkse luchtsteun in de vorm van drones.⁸⁴

2.4.3 *Het LNA en het HoR in Tobroek*

Het LNA van Khalifa Haftar controleerde in de verslagperiode verreweg het grootste gedeelte van het grondgebied in Libië. Het oosten van het land (de provincie Cyrenaica) stond volledig onder controle van het LNA. Ook had het LNA delen van westelijk Libië in handen, onder meer de stad Sirte (vanaf januari 2020) en een grensstrook aan de grens met Algerije en Tunesië bij Ghadames. Deze laatste stad stond onder gedeelde controle van het LNA en de GNA. Volgens bronnen rukte het LNA gedurende de maand maart 2020 op naar de grensovergang tussen Libië en Tunesië, alwaar in die maand hevige gevechten uitbraken om de controle, vooral in de buurt van Zuwara (hartland van de Berberse Amazigh-minderheid) en de grensovergang Ras Ajadir. Op 26 maart 2020 verklaarde het LNA zelf dat zij het grensstadje Ras Ajadir onder controle had gebracht.⁸⁵ Volgens een vertrouwelijke bron van begin april 2020 was Haftar er bij die gelegenheid echter niet in geslaagd de grensovergang daadwerkelijk onder controle te krijgen.⁸⁶ Voorts controleerde het LNA een aaneengesloten strook van het noordwesten (bij Sabratha) tot aan het zuidwestelijk gelegen Qatrun. Door een offensief van de GNA op 12 en 13 april 2020

⁸⁰ In deze plaats had de TRB in 2011 haar thuisbasis en van daaruit had zij de strijd tegen de troepen van Qadhafi gevochten.

⁸¹ Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli? (Small Arms Survey Briefing Paper)*, augustus 2019; Chatham, *Libya. The development of armed groups since 2014, maart 2020*, p.15 e.v.; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.20 e.v.

⁸² Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli? (Small Arms Survey Briefing Paper)*, augustus 2019; Digital Journal, *Op-Ed: Commander Haftar demands Misrata militia withdraw from Tripoli*, 21 december 2019.

⁸³ Het zou hierbij naar verluidt veelal om Syrische rebellen gaan die tegen de troepen van president Assad hadden gevochten en die dikwijls door Turkije werden ingezet in de strijd tegen Koerdische strijdkrachten in het noorden van Syrië. Foreign Policy, *It's Syrian vs. Syrian in Libya*, 5 mei 2020; The Guardian, *Idlib tot Tripoli: Turkey moves to dominate eastern Mediterranean*, 26 mei 2020;

⁸⁴ Deutsche Welle, *Turkey begins deploying troops to Libya, says Erdogan*, 5 januari 2020; Deutsche Welle, *Libya: Turkish strategy leaves Haftar on the defensive*, 7 mei 2020; Crisis Group, *Turkey wades into Libya's troubled waters*, 30 april 2020; Syrian Justice and Accountability Centre, *Driven by poverty, Syrians are paying the ultimate price in Libya*, 23 april 2020; Vertrouwelijke bron, 19 april 2020.

⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 26 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Vertrouwelijke bron, maart 2020. Address Libya, *LNA announces control over Ras Ajdir border town with Tunisia*, 26 maart 2020.

⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 4 april 2020.

verloor het LNA in het noordwesten echter de controle over Sabratha, Sormon, Ajeilat, Al-Jamil en Regdalin in het noordwesten van Libië. In de tweede helft van april startte de GNA een belegering op de door het LNA gecontroleerde stad Tarhouna en de directe omgeving daarvan.⁸⁷ Op 18 mei 2020 verloor het LNA de belangrijke Al-Watiya luchtmachtbasis, ten zuidwesten van Libië.⁸⁸ In de laatste week van mei 2020 trok het LNA zich terug tot enkele kilometers buiten de zuidelijke buitenwijken van Tripoli. Russische huursoldaten van de Wagner Group die aan de zijde van het LNA hadden gevochten, werden uit de conflictgebieden bij Tripoli, Al-Watiya en Bani Walid geëvacueerd naar een LNA basis bij Al-Kufra in het zuidoosten van Libië.⁸⁹

Vanaf de zuidwestelijk gelegen grensstad Ghat controleerde het LNA voorts een aaneengesloten strook via Sebha (de hoofdstad van de provincie Fezzan) tot in de oostelijke thuisbasis van het LNA en de regering in Tobroek. Het door het LNA gecontroleerde gebied breidde zich in de loop van de verslagperiode steeds meer uit richting het westen en besloeg aan het einde van de periode ook het grootste deel van centraal Libië. In de zuidwestelijke provincie Fezzan controleerde het LNA onder meer de strategische plaatsen Murzuq, Ubari en de hoofdstad Sebha, meestal door middel van LNA-gezinde zuidelijke milities. Ook het belangrijke olieveld El-Feel werd door het LNA gecontroleerd. In het noorden controleerde het LNA onder meer de belangrijke olievelden Brega en Ras Lanuf in de *Oil Crescent* ten zuiden van Sirte. Deze stad werd eveneens door het LNA onder controle gehouden. Overigens werden nagenoeg alle belangrijke olievelden in Libië door het LNA gecontroleerd, zo ook bijvoorbeeld de velden bij Wafa en El-Sharara in het westen. Het is onduidelijk in hoeverre het LNA al het grondgebied dat het nominaal in bezit had daadwerkelijk controleerde, vooral in de zuidelijker gelegen delen in Fezzan. In veel gevallen werd de feitelijke controle van de olievelden in het oosten en het zuiden van Libië (waar verreweg de meeste velden liggen) uitgevoerd door (stammen)milities die zich hebben verbonden aan het LNA.⁹⁰ Deze milities zorgden sinds januari 2020 voor een blokkade van de olieproductie en -export, hetgeen Libië miljarden oliedollars kostte en de toch al slechte economische situatie in het land verder verslechterde.⁹¹

Het LNA van Khalifa Haftar bestond in de verslagperiode uit een mix van stammenmilities, voormalige Qadhafi-loyalisten en -commandanten en gewapende groepen gebaseerd op salafistische grondslag, aangevuld met buitenlandse strijdkrachten. De grootste en best toegeruste divisie binnen het LNA is de 106^e Brigade, geleid door een zoon van Haftar, Khaled. Aanvankelijk bestond het LNA voor het grootste deel uit milities uit het oosten van Libië, maar in de loop van het offensief op Tripoli sloten ook westelijke en zuidelijke groepen zich bij het LNA aan. De belangrijkste hiervan is de *Kani*-brigade (ook wel *Kaniyat*) uit Tarhouna, een militie onder leiding van de broers Kani en voorheen loyaal aan de GNA. Veel mannen uit Tarhouna werden indertijd door Qadhafi ingelijfd in zijn veiligheidsdiensten. De Kani-brigade staat dan ook te boek als Qadhafi-loyaal. Na ingelijfd te zijn door Haftar kreeg deze militie de officiële naam de 9^e Brigade. Veel

⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 18 april 2020; Libya Observer, *GNA launches offensive to retake last foothold of Haftar's forces in west Libya*, 18 april 2020.

⁸⁸ The Guardian, *UN-backed Libyan forces take key airbase from rebel general*, 18 mei 2020; Bloomberg, *Libya forces capture key airbase from mercenaries*, 18 mei 2020; Vertrouwelijke bron, 18 mei 2020.

⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 25 mei 2020; Reuters, *Russian fighters flown out of western Libya after Haftar retreat*, 24 mei 2020.

⁹⁰ De inkomsten uit olie- en gasproductie worden via de National Oil Company in Tripoli gedistribueerd over het land. Het LNA beschuldigde de NOC ervan de inkomsten vooral aan de GNA ten goede te laten komen. Hoewel de meeste bronnen in het oosten en zuiden van Libië liggen zouden de inkomsten desondanks onevenredig in het voordeel van westelijk Libië worden verdeeld volgens het LNA.

⁹¹ Political Geography Now, *Libya map and timeline*, november 2019; Aljazeera, *Libya: National Oil Corporation says blockade losses near \$2.6bn*, 4 maart 2020; Al Masdar, *Complete map of Libyan Civil War: February update*, 4 februari 2020; Libyan Civil War map, geraadpleegd op 27 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 13 april 2020.

van de oostelijke milities binnen het LNA komen uit de omgeving van Benghazi en Ajdabiya, zoals de 106^e Brigade, de 73^e Brigade, geleid door Saleh al-Quta'ani en de *Tareq bin Ziyad* Brigade, geleid door Omar Mraje. Binnen deze oostelijke milities bevinden zich ook Madkhali-salafisten, uiterst conservatieve salafisten beïnvloed door de Saoedische prediker Rabae al-Madkhali.⁹² Een andere belangrijke militie uit het oosten van Libië is de *Saeqa Special Forces* (SSF). Deze brigade werd veel door Haftar ingezet bij de aanvallen op de oostelijke plaatsen Derna en Benghazi in 2017 en 2018 en ook gedurende de zuidelijke veldtocht van het LNA aan het einde van 2018 en in de eerste maanden van 2019.⁹³ De SSF mengde zich echter gedurende de verslagperiode niet in de strijd om Tripoli. De reden hiervoor is niet duidelijk.⁹⁴

Binnen het LNA waren in de verslagperiode ook strijdkrachten uit zuidelijk Libië actief. De milities uit het zuiden (en zuidwesten) die Haftar rekruteerde voor het LNA waren veelal gestigmatiseerd door revolutionaire brigades als Qadhafi-loyaal. Voorbeelden hiervan zijn milities van de Si'an-stam en van de Magarha-stam in zuidelijk Libië en van de Warshefana-stam in het zuidwesten. Ook zouden er Tsjadische en Soedanese milities (met name behorende tot de *Janjaweed* ofwel *Rapid Support Forces*)⁹⁵ zijn geïntegreerd in het LNA. Daarnaast was er sprake van het rekruteren van strijders van de invloedrijke zuidelijke Awlad-Suleiman-stam door het LNA, vooral uit de omgeving van Sebha. Voorts leverde de Russische *Wagner Group* in de loop van 2019 militaire, logistieke en adviserende ondersteuning aan het LNA en kon het LNA rekenen op de militaire en logistieke steun van de VAE, onder meer in de vorm van geavanceerde luchtaanvalssystemen. De Wagner Group zou ook Syrische strijders hebben gerekruteerd om aan de kant van het LNA in het conflict te strijden.⁹⁶

2.4.4

Overige controlegebieden

Het gebied ten zuiden van het El-Feel olieveld tot aan de grens met Niger en Tsjaad (bij de plaats Tummo) werd gecontroleerd door milities van de Tubu-stam. De zuidoostelijke oasestad Al-Kufra werd grotendeels gecontroleerd door de Al-Zuway-stam die loyaal is aan het LNA. De macht wordt aldaar al jarenlang betwist met de Tubu-stam (zie ook paragraaf 2.5.4).⁹⁷ De Toearaq controleerden grondgebied aan de grens met Algerije ten zuiden van het Wafa-olieveld en tussen de plaats Ghat en de El-Salvador pas in het zuidwesten van Libië. ISIS had een aanwezigheid in het gebied ten zuiden van de (noord)westelijke plaatsen Abu Grain en Harawa en in de dunbevolkte centrale en zuidelijke woestijngebieden, maar controleerde geen steden of uitgestrekte delen van het land. In grote delen van het zuiden van Libië en in delen van westelijk Libië waar het LNA of de GNA geen zeggenschap hadden, waren diverse (stammen)milities en gewapende groepen in controle over het aldaar gelegen grondgebied. De machtsverhoudingen in die gebieden, die dunbevolkt en zijn, weinig steden of plaatsen bevatten en voor een groot deel bestaan uit woestijn, waren gedurende de verslagperiode zeer onduidelijk.⁹⁸

⁹² Zie voor een uiteenzetting van de invloed van het Madkhali-salafisme in het Libische conflict: Crisis Group, *Addressing the rise of Libya's Madkhali-Salafis*, 25 april 2019.

⁹³ Zie hiervoor algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.25 e.v.

⁹⁴ Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli? (Small Arms Survey Briefing Paper)*, augustus 2019; Chatham, *Libya. The development of armed groups since 2014, maart 2020*, p.22 e.v.

⁹⁵ Janjaweed zijn Arabische paramilitairen die actief zijn in de regio Darfoer van Soedan.

⁹⁶ Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli? (Small Arms Survey Briefing Paper)*, augustus 2019; Chatham, *Libya. The development of armed groups since 2014, maart 2020*, p.22 e.v.; TRT, *The key militias who fight alongside Haftar in Libya*, 23 december 2019; Crisis Group, *Turkey wades into Libya's troubled waters*, 30 april 2020; Syrian Justice and Accountability Centre, *Driven by poverty, Syrians are paying the ultimate price in Libya*, 23 april 2020; Bloomberg, *U.S. Accuses Russia of Deepening Libya's War With Haftar Support*, 7 mei 2020.

⁹⁷ Vertrouwelijke bron, maart 2020; Clingendael, *Libya's Haftar and the Fezzan. One year on*, januari 2020.

⁹⁸ Political Geography Now, *Libya map and timeline*, november 2019; Al Masdar, *Complete map of Libyan Civil War: February update*, 4 februari 2020; Libyan Civil War map, geraadpleegd op 27 maart 2020.

2.5 Veiligheidssituatie in de provincies

2.5.1 *Algemeen*

Hieronder wordt een beschrijving gegeven van de veiligheidssituatie in de drie provincies van Libië, Tripolitania, Fezzan en Cyrenaica, en in en om enkele grote steden in die provincies.

2.5.2 *Provincie Tripolitania*

Het offensief van Haftar op Tripoli en ander delen van Tripolitania

Het offensief van het LNA op Tripoli, dat op 4 april 2019 werd ingezet, zorgde ervoor dat het geweld in Libië in de verslagperiode vooral plaatsvond in en om de hoofdstad. Het LNA anticipeerde aanvankelijk op het overlopen van GNA-milities en militieleden bij een snelle overname van de stad. Echter, GNA-gezinde milities uit zowel Tripoli als omliggende plaatsen, in het bijzonder Misrata, verenigden zich in hun verzet tegen het LNA.⁹⁹ Haftars troepen slaagden er in de eerste dagen van het offensief in om tot op enkele kilometers van het centrum van Tripoli op te rukken. Na het starten van tegenoffensief "Vulkaan van Woede" (zie hierboven) door de verenigde GNA-loyale milities uit (noord)westelijk Libië raakte de strijd vanaf eind april 2019 in een patstelling. Het LNA was naar eigen zeggen aanvankelijk tot de zuidelijke wijken Salah al-Din en Al-Khala opgerukt. Milities loyaal aan de GNA dreven het LNA echter terug tot aan de (inactieve) internationale luchthaven van Tripoli in het Qasr bin-Ghashir district, twintig kilometer ten zuiden van het centrum van Tripoli. In het centrum van Tripoli was gedurende het grootste deel van de verslagperiode het normale leven gewoon op gang en was de strijd alleen in de verte te horen, hoewel vanaf eind maart 2020 de gevechten ook in het centrum te merken waren. In de dichtbevolkte zuidelijke wijken van de stad zoals Salah-al-Din, Ain Zara, Mashroa al-Hadba, Assaba, Bab bin-Ghashir, Ras Hassan, Abu Salim en Tariq al-Soor was de situatie echter verschillend en hadden de burgers aldaar op verschillende momenten in de verslagperiode te maken met gevechtshandelingen van de strijdende partijen. Hierbij ging het om aanvallen met gevechtsvliegtuigen, droneaanvallen en artillerievuur (zie ook paragraaf 2.3.2).¹⁰⁰

Op 27 juni 2019 kwam er enige beweging in de verhoudingen doordat de GNA de ongeveer honderd kilometer ten zuiden van Tripoli gelegen stad Gharyan heroverde op het LNA; een voor het LNA belangrijke uitvalsbasis in de strijd om de hoofdstad. Haftar had de stad sinds het begin van zijn offensief op Tripoli begin april 2019 in handen.¹⁰¹ Na de overname van Gharyan door de GNA ontstond er een instabiele veiligheidssituatie in het gebied tussen Gharyan en Tripoli. Eind februari 2020 stelde het LNA de volledige verbindingsweg tussen de beide steden onder controle te hebben. Hiertoe werd onder meer strijd geleverd tussen milities gelieerd aan het LNA en aan de GNA in Warshefana, ten zuidwesten van Tripoli. Het is onduidelijk in hoeverre burgers het slachtoffer werden van de gevechten. Aan het einde van de verslagperiode, eind mei 2020, vonden er nog gevechten plaats tussen strijdkrachten gelieerd aan het LNA en aan de GNA bij Gharyan. Het LNA zou op 20 mei 2020 het in de buurt van Gharyan gelegen plaatsje Asaba'a hebben ingenomen (De GNA had dit plaatsje de maand ervoor heroverd op het LNA). Het gebied tussen

⁹⁹ Institute for Security Studies, *Libya's conflict*, 4 november 2019; Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli?* (Small Arms Survey Briefing Paper), augustus 2019.

¹⁰⁰ Libya Herald, *Serraj GNA launches "Volcano of Rage" anti-Haftar operation to defend Tripoli*, 8 april 2019; Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli?* (Small Arms Survey Briefing Paper), augustus 2019; Human Rights Watch, *Interview: Libya's Chaos Explained*, 5 maart 2020.

¹⁰¹ The Guardian, *Libyan government forces capture key town from warlord*, 27 juni 2019; Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli?* (Small Arms Survey Briefing Paper), augustus 2019; Foreign Affairs, *How to stop Libya's collapse*, 7 januari 2020; Anadolou Agency, *Proposed Libya ceasefire would empower Haftar*, 8 mei 2019; Reuters, *Libya's Haftar loses main base in Tripoli in surprise blow*, 26 juni 2019.

Gharyan en Tripoli werd aan het einde van de verslagperiode voor het grootste deel door de GNA gecontroleerd. Het LNA had nog wel terrein tussen Tarhouna en Tripoli in handen.¹⁰²

Het offensief van het LNA op Sirte en Misrata

Op 6 januari 2020 veroverde het LNA de noordelijke kuststad stad Sirte op GNA-loyale milities. Sinds ISIS uit deze stad werd verdreven door aan de GNA-gelieerde milities verenigd in de *Bunyan al-Marsous Operations Room*,¹⁰³ was de stad in handen van de GNA. Sirte is strategisch gelegen op enkele honderden kilometers van Tripoli, ruwweg op de grens tussen het door de GNA gedomineerde noordwestelijke deel van Libië en het oostelijke deel dat onder controle staat van het LNA. Daarnaast biedt de stad gemakkelijke toegang tot het olierijke gebied waaraan Sirte grenst (de zogenoemde *Oil Crescent*). De inname van de stad door het LNA zou zonder bloedvergieten hebben plaatsgevonden. Volgens woordvoerders van Haftar werd de inname voorafgegaan door luchtbombardementen van het LNA. De GNA-milities in Sirte trokken zich daarop naar eigen zeggen terug om slachtoffers onder de burgerbevolking te voorkomen. Het LNA verklaarde na de verovering van Sirte in een televisie-uitzending vanuit Benghazi dat de stad was 'bevrijd van terroristen'.¹⁰⁴

Haftars troepen trokken na de inname van Sirte door naar de westelijker gelegen kustplaats Misrata, waar een groot deel van de milities die de GNA steunen vandaan komt. Op 10 februari 2020 werd er hevig gevochten in en om de stad waarbij volgens mediaberichtgeving drie Turkse soldaten werden gedood en zes anderen gewond raakten.¹⁰⁵ Er werd vooral veel strijd geleverd bij de plaats Abu Grain, ten zuidoosten van Misrata en Qaryat al-Qaddahiyahs, oostelijk gelegen van Misrata. Het LNA wist deze plaatsen tegen het einde van januari 2020 in te nemen, maar GNA-milities heroverden de plaatsen op 26 januari 2020 en dreven Haftars troepen terug naar de Al-Washeka regio in de omgeving van Misrata.¹⁰⁶

Geïntensiveerde strijd in en om Tripoli en andere delen van Tripolitania

Aan het einde van de maand februari 2020 intensiveerden de gevechten in en om Tripoli. Het LNA voerde vanaf 26 februari een aantal dagen durend offensief uit op het Mitiga-vliegveld, waarbij ook omliggende woonwijken onder vuur kwamen te liggen. Het vliegveld raakte door beschietingen van het LNA met raketten beschadigd en vluchten werden gedurende de aanval van het LNA vaak met enkele uren onderbroken. Patiënten die in het in de omgeving van het vliegveld gelegen ziekenhuis lagen werden geëvacueerd naar andere delen van de stad. Bij de aanvallen zou het LNA zijn gesteund door geavanceerde luchtaanvalssystemen afkomstig uit de VAE die de intensivering van de aanvallen van het LNA mogelijk maakte.¹⁰⁷

¹⁰² Political Geography Now, *Libyan Civil War Map & Timeline - May 2020, 29 mei 2020*; Address Libya, *LNA fully controls road linking Tripoli and Gharyan*, 29 februari 2020; Vertrouwelijke bron, 1 juni 2020.

¹⁰³ Bunyan al-Marsous kan vrij worden vertaald met 'stabiele fundering'. Deze coalitie bestond voornamelijk uit milities afkomstig uit Misrata en speelde een sleutelrol in het verdrijven van ISIS uit Sirte in 2016. Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.9 e.v.

¹⁰⁴ BBC, *Libya conflict: Opposition forces 'seize strategic city Sirte'*, 6 januari 2020; NRC, *Haftar verovert Libische kuststad*, 8 januari 2020; Deutsche Welle, *Libya: Haftar's forces capture strategic Sirte*, 7 januari 2020.

¹⁰⁵ Ahval, *Three Turkish soldiers killed in Libya as Haftar's forces advance on Misrata*, 10 februari 2020; Middle East Monitor, *Haftar takes Sirte, threatens Misrata, but wants Tripoli*, 9 januari 2020.

¹⁰⁶ Middle East Monitor, *Libya GNA forces recapture Misrata town from Haftar forces*, 28 januari 2020; Aljazeera, *Libya conflict: Government forces stop Haftar from taking Misrata*, 29 januari 2020.

¹⁰⁷ Daily Sabah, *Haftar forces hit airport in Libyan capital Tripoli*, 27 februari 2020; Aljazeera, *Tripoli bombardment forces evacuation of patients from hospital*, 29 februari 2020; The Guardian, *Suspected military supplies pour into Libya as UN flounders*, 11 maart 2020.

In de nacht van 24 op 25 maart 2020 en gedurende 25 maart voerde het LNA bombardementen uit op zuidelijke bewoonde delen van Tripoli, met name Assaba, Bab bin-Ghashir, Mashroa al-Hadba, Ras Hassan, Abu Salim en Tariq al-Soor. Hierbij werden hevige schokken gevoeld tot in het centrum van Tripoli. Bij de luchtaanvallen raakte een onbekend aantal burgers gewond en werd veel schade aangericht.¹⁰⁸

In reactie op de aanvallen van het LNA van Haftar begonnen de strijdkrachten verbonden aan de GNA op 25 maart 2020 met "Operatie Vredesstorm" (*Burkan al-Ghadab*), naar eigen zeggen om de aanvallen van het LNA op burgerdoelen te stoppen. De militaire woordvoerder van de GNA, Mohamed Aqnono, meldde dat deze nieuwe operatie vooral was bedoeld om militaire bases en wapendepots van het LNA uit te schakelen. Volgens Aqnono werd door de operatie, geleid door Osama al-Juwailli en zijn Zintani-milities, direct al op 25 maart met succes een aanval uitgevoerd op de door het LNA gecontroleerde luchtmachtbasis Al-Watiya (125 kilometer ten westen van Tripoli en aan de grens met Tunesië)¹⁰⁹, waarbij een gevechtsvliegtuig onschadelijk werd gemaakt en diverse LNA-strijders gevangen werden genomen. Ook zou de GNA volgens Aqnono delen van zuidelijk Tripoli hebben heroverd op het LNA, waarbij LNA-strijders gevangen werden genomen en materiaal in beslag werd genomen. Er zouden daarbij onder meer gevechtsvoertuigen door de GNA zijn aangetroffen afkomstig uit de VAE. Volgens mediaberichten echter sloeg het LNA de aanval af en was de GNA gedwongen zich terug te trekken. Het LNA opende daarop een tegenaanval in de grensregio waarbij de troepen van Haftar de plaatsen Ragdalin en Al-Jamil in bezit namen in de omgeving van Zuwara. Hiermee verstevigde het LNA de greep op deze regio. Eind maart 2020 was Zuwara zo goed als omsingeld door troepen van het LNA. De luchtmachtbasis is voor het LNA van groot strategisch belang aangezien de door het LNA gecontroleerde westelijke gebieden van hieruit worden verdedigd. Bovendien speelt de basis een sleutelrol in de plannen van Haftar om de grensstreek met Tunesië (bij de overgang Ras Ajadir) onder controle te brengen.¹¹⁰

In de loop van de eerste week van april 2020 namen zorgen over de verspreiding van het coronavirus in Libië toe en riepen de VN en de internationale gemeenschap de strijdende partijen nadrukkelijk op de bestrijding van het virus prioriteit te geven. Desondanks voerde het LNA op 6 en 7 april 2020 een aanval uit op Tripoli, waarbij het Al-Khadra-ziekenhuis werd geraakt door grad-raketten. Bij de aanval raakten ten minste zes personen van de medische staf gewond en werden delen van het ziekenhuis en medische faciliteiten beschadigd. Bij de aanval raakten ook ten minste drie burgers gewond in het Abu Salim-district, alwaar het ziekenhuis is gesitueerd. Het ziekenhuis was een van de medische posten waar coronapatiënten werden behandeld. Gedurende de geïntensiverde strijd om Tripoli vanaf eind maart werden meerdere medische posten geraakt, vooral door aanvallen van het LNA. De secretaris-generaal van de VN, Guterres, veroordeelde op 7 april 2020 in een statement de aanval op het Al-Khadra ziekenhuis en op medische faciliteiten en medisch personeel in het algemeen. Volgens de VN zouden eind maart 27 medische

¹⁰⁸ Libya Observer, *Haftar's forces continue indiscriminate shelling on Tripoli's civilian neighborhoods*, 25 maart 2020; Aljazeera, *Libya battles escalate as coronavirus arrives in country*, 25 maart 2020; The Independent, *Libya war left unimpeded by coronavirus outbreak; Conflict escalates as first case of Covid-19 reported*, 25 maart 2020; ACLED, *Covid-19 Disorder Tracker: Spotlight. Continued fighting in Libya*, 29 maart-4 april 2020.

¹⁰⁹ De Al-Watiya luchtmachtbasis vormde in de verslagperiode één van de belangrijkste uitvalsbases van het LNA voor aanvallen op Tripoli.

¹¹⁰ Libya Observer, *Libyan Army launches Operation Peace Storm against Haftar's attacks on civilians*, 25 maart 2020; Aljazeera, *Libya battles escalate as coronavirus arrives in country*, 25 maart 2020; The Independent, *Libya war left unimpeded by coronavirus outbreak; Conflict escalates as first case of Covid-19 reported*, 25 maart 2020; The Arab Weekly, *Failure of GNA attack near Tunisian border marks a major setback for Fayed al-Sarraj*, 29 maart 2020; ACLED, *Covid-19 Disorder Tracker: Spotlight. Continued fighting in Libya*, 29 maart-4 april 2020; Vertrouwelijke bron, maart 2020.

faciliteiten in verschillende mate zijn beschadigd door de gevechten, waarvan er veertien moesten sluiten.¹¹¹

Het tegenoffensief van de GNA

Vanaf 12 april 2020 voerde de GNA een offensief uit in de noordwestelijke kustgebieden, waarbij de steden Sabratha, Sorman, Ajeilat, Al-Jamil, Regdalin, Al-Essa en Zelten werden heroverd op het LNA. De troepen van het LNA werden teruggedreven tot in de Al-Watiya luchtmachtbasis, een bolwerk van het LNA van waaruit aanvallen op GNA-doelen in westelijk Libië werden gecoördineerd in de verslagperiode. De terreinwinst voor de GNA betekende een gevoelige slag voor het LNA dat kort daarvoor was opgerukt richting de Tunesische grens in het noordwesten van Libië. De GNA profiteerde bij het offensief van steun van Turkse luchtafweer en -aanval en de bijbehorende inzet van geavanceerde apparatuur. In reactie op de verliezen in de noordwestelijke gebieden voerde het LNA nieuwe aanvallen met mortiergranaten uit op buitenwijken van Tripoli, met name in het gebied van het Mitiga vliegveld. Hierbij zouden diverse huizen van burgers zijn geraakt. Er waren geen berichten over aantallen slachtoffers.¹¹² Op 18 april 2020 zette de GNA de aanval in op het door het LNA gecontroleerde en strategisch gelegen Tarhouna. Op 18 mei 2020 heroverde de GNA de belangrijke Al-Watiya luchtmachtbasis, gelegen op ongeveer 125 kilometer ten zuidwesten van Tripoli. De overname zou zonder gewelddadige confrontaties zijn verlopen. De met Turkse steun verkregen terreinwinst in de maanden april en mei van 2020 legde het momentum in de strijd in Tripolitania bij de GNA en leidde ertoe dat aan het einde van de verslagperiode het belangrijkste deel van Noordwest Libië onder controle stond van GNA-gezinde strijdkrachten.¹¹³

2.5.3

Fezzan

De veiligheidssituatie in de zuidwestelijke provincie Fezzan was in de verslagperiode vergelijkbaar met de situatie in de voorgaande periode. In deze provincie zorgden door elkaar lopende loyaliteitsbanden voor een onduidelijke machtsituatie en ontbrak het aan centraal gezag. De veiligheid voor burgers werd in Fezzan in de verslagperiode voornamelijk verzorgd door lokale veiligheidsstructuren zoals tribale en buurtmilities. De situatie was voor de meeste burgers daardoor doorgaans relatief veilig binnen hun eigen buurt (behalve bij oplaaiend geweld tussen milities, zoals hieronder beschreven), alwaar de lokale (buurt- of tribale) militie zorgde voor veiligheid. Burgers beperkten evenwel verplaatsingen tussen verschillende invloedsgebieden in het zuiden. Dit met name vanwege het risico te maken te krijgen met afpersing, geweld, ontvoering of zelfs moord op basis van vermeende oppositionele affiliatie of clanachtergrond van een persoon door gewapende groepen en bendes of bij controleposten van feitelijke heerser zoals een stam(militie).¹¹⁴

¹¹¹ UNSG, *Statement attributable to the Spokesman for the Secretary-General on Libya*, 7 april 2020; ECHO, *Daily flash*, 7 april 2020; AP News, *Eastern Libyan Forces attack Tripoli hospital for second day*, 7 april 2020; UN News, *Course of coronavirus pandemic across Libya, depends on silencing the guns*, 7 april 2020.

¹¹² Vertrouwelijke bron, 13 april 2020; Reuters, *Forces aligned with Tripoli government advance along west Libyan coast*, 13 april 2020; Bloomberg, *Libya's Haftar dealt setback in fighting west of Tripoli*, 13 april 2020; Aljazeera, *Haftar forces suffer string of defeats in battle for Tripoli*, 14 april 2020; Crisis Group, *Turkey wades into Libya's troubled waters*, 30 april 2020; Syrian Justice and Accountability Centre, *Driven by poverty, Syrians are paying the ultimate price in Libya*, 23 april 2020; Vertrouwelijke bron, 19 april 2020; NRC, *Weekend van aanvallen op Tripoli, strijd om luchthaven*, 10 mei 2020; De Standaard, *Turkse drones maat te groot voor generaal Haftar in Libië*, 8 mei 2020.

¹¹³ The Guardian, *UN-backed Libyan forces take key airbase from rebel general*, 18 mei 2020; Bloomberg, *Libya forces capture key airbase from mercenaries*, 18 mei 2020; Vertrouwelijke bron, 18 mei 2020; The Independent, *'No end in sight' for Libya war after Turkey's intervention corners rebel warlord: Turkey's involvement has changed battlefield dynamics. But the war continues unabated, writes Borzou Daragahi*, 15 mei 2020; NRC Next, *Haftar loopt klappen op in Libië*, 12 mei 2020.

¹¹⁴ Chatham House, *Libya: The development of armed groups since 2014*, maart 2020; Clingendael, *Libya's Haftar and the Fezzan. One year on*, januari 2020.

Gewapende groepen die ofwel loyaal waren aan de GNA dan wel aan Haftar's LNA opereerden in dezelfde gebieden. De LNA-milities trokken na Haftar's offensief in het zuiden in de eerste maanden van 2019 door naar het westelijke deel van het land om de aanval op Tripoli voor te bereiden.¹¹⁵ In veel gebieden en steden in het zuiden, onder andere Murzuq, Ghat en Sebha, keerde hierdoor het machtsvacuüm terug, dat ook voor de komst van het LNA (begin 2019) aanwezig was. Hierdoor ontstond in grote delen van Fezzan een situatie van nagenoeg complete wetteloosheid waarbinnen criminele bendes, gewapende groepen en drugs- en mensenhandelaren vrij spel hadden, met name na het vertrek van aan het LNA-gelieerde militie in maart 2019 vanwege het op handen zijnde offensief van het LNA op Tripoli. Onder deze groepen bevonden zich ook gewapende facties uit de zuidelijke buurlanden Soedan en Tsjaad. Dit zorgde voor een onveilige situatie voor burgers met risico's op ontvoeringen, geweld, afpersingen bij controleposten en moord bij verplaatsingen buiten de eigen omgeving.¹¹⁶ Ook laaiden spanningen en gewelddadigheden tussen de in het zuiden dominante stammen en groepen weer op zoals de Tubu-stam, de Al-Zuway-stam, de Awlad-Suleiman-stam en Al-Ahali's. Nadat LNA-militie in maart 2020 richting Tripoli trokken teneinde een offensief op de hoofdstad in te zetten, nam door het ontstane machtsvacuüm het geweld tussen Tubu's, Al-Zuway's, Awlad-Suleiman en Al-Ahali's toe in Murzuq, vooral als gevolg van wraakacties van aan de GNA-gelieerde Tubu's op deze groepen die door het LNA waren ingezet om Tubu's te bestrijden tijdens de opmars van het LNA in Fezzan.¹¹⁷ De spanningen kwamen tot een hoogtepunt bij hevige gevechten tussen de stammen en groepen op 17 en 18 augustus 2019. Zo werden door gevechten in Murzuq, tussen Tubu's en Al-Ahali's, Tubu's en Al-Zuway's en Tubu's en Awlad-Suleiman in augustus 2019 volgens de VN meer dan negentig burgers gedood, raakten meer dan tweehonderd burgers gewond en raakten 26.000 mensen ontheemd.¹¹⁸

Ook wist ISIS in Fezzan enkele aanslagen te plegen. Zo kwamen bij een aanslag op 4 mei 2019 van de groep op een trainingskamp van het LNA in Sebha volgens het plaatselijke ziekenhuis ten minste negen soldaten om het leven. De groep zelf sprak van zestien doden. Enkele dagen later, op 9 mei, werden drie burgers gedood bij de plaats Ghudwa, ten zuiden van Sebha tijdens een aanval van ISIS op een LNA-stelling. Ook ontvoerde ISIS hierbij een burger.¹¹⁹ In mei 2020 claimde ISIS een aantal aanslagen op stellingen van het LNA in het zuiden van Libië. Op 17 mei voerde ISIS een aanval uit op de Tamanhent militaire basis (bij Sebha), op 18 en 23 mei viel ISIS het 628^e bataljon van het LNA aan in Taraghin (ongeveer 140 kilometer ten zuiden van Sebha) en op 19 mei pleegde ISIS een aanslag op het *Khalid bin Walid* bataljon bij Umm al-Aranib (bij Murzuq). Er werden geen gegevens bekend over slachtoffers.¹²⁰

2.5.4

Cyrenaica

De oostelijke provincie Cyrenaica was in de verslagperiode stevig in handen van het LNA van Haftar. De controle die de militie van het LNA uitoefenden zorgde ervoor

¹¹⁵ Zie voor de campagne van Haftar in het zuiden van Libië algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.29.

¹¹⁶ OCHA, *Humanitarian needs overview Libya*, januari 2020; Clingendael, *Libya's Haftar and the Fezzan. One year on*, januari 2020; UN Panel of Experts, *Final report of the Panel of Experts on Libya established pursuant to Security Council Resolution 1973 (2011)*, 9 december 2019, p.9 e.v.

¹¹⁷ Zie ambtsbericht Libië van april 2019, p.28 e.v.

¹¹⁸ OCHA, *Humanitarian needs overview Libya*, januari 2020; The Libya Observer, *Armed clashes continue in Murzuq despite local and international calls for truce*, 15 augustus 2019; Associated Press, *UN agency: Rival tribes clash in southern Libya; 90 killed*, 20 augustus 2019.

¹¹⁹ Adress Libya, *ISIS claims responsibility for the terrorist attack on LNA in Ghudwa south of Sebha*, 9 mei 2019; Reuters, *Nine soldiers killed in south Libya attack on Haftar camp: hospital*, 4 mei 2019; Clingendael, *Libya's Haftar and the Fezzan*, januari 2020; Chatham House, *Libya: The development of armed groups since 2014*, maart 2020.

¹²⁰ Eye on ISIS in Libya, *ISIS in action, May 2020*, mei 2020.

dat er in deze provincie geen gevechten op grote schaal plaatsvonden. De gecontroleerde rust en orde die het LNA in het oostelijke deel van Libië bracht leverde Haftar het nodige aan steun op onder de bevolking. Daarentegen was er in de provincie Cyrenaica ook sprake van een angstcultuur veroorzaakt door de vele aanwezige milities, bendes en gewapende groepen, veelal onder de vlag van het LNA, die zich schuldig maakten aan onwettige detenties, ontvoeringen, verdwijningen, martelingen en moord. Dit gold vooral voor personen en groepen die (openlijk) kritiek uitten op het LNA, Haftar of de oostelijke regering of die door gewapende groepen van oppositionele banden of affiliatie werden verdacht. Omdat de schendingen op arbitraire basis plaatsvonden zorgde dit echter ook onder het deel van de bevolking dat zich niet openlijk tegen het LNA en de aan het LNA gelieerde milities voor een gevoel van onveiligheid. Door de grote invloed die (Madkhali)salafisten in de verslagperiode uitoefenden op het dagelijks leven van burgers¹²¹ in Cyrenaica was er in de verslagperiode daarnaast angst onder de bevolking te maken te krijgen met repressieve acties van salafistische gewapende groepen, gelieerd aan het LNA, zoals geweldpleging, ontvoeringen, bedreigingen en onwettige detenties indien zij in de perceptie van deze groepen onislamitische gedrag vertoonden of zich (vermeend) kritisch of negatief hadden uitgelaten over het LNA.¹²² Volgens het *Defender Center for Human Rights* (CHRDA), een ngo die mensenrechtenschendingen ten aanzien van mensenrechtenactivisten in Libië onderzoekt, stonden in 2019 mensenrechtenverdedigers het meest onder druk in het oosten van Libië, met name in de plaatsen Benghazi, Derna, Jalu en Al-Kufra.¹²³ Het LNA bedreigde artsen en ander medisch personeel die zich openlijk tegen Haftar durfden uitspreken met betrekking tot de aanpak van de verspreiding van het coronavirus in oostelijk Libië. Zo werd begin april 2020 een arts door het LNA gearresteerd in Benghazi die kritiek had geuit op de aanpak van het virus door de oostelijke autoriteiten. Generaal Abdel-Raziq al-Nadhuri dreigde de Libische burgers in Cyrenaica, onder wie medisch personeel, met maatregelen indien zij zich niet conformeerden aan de aanpak van het LNA. Nadhuri stelde dat iedereen die zich uitliet tegen het beleid van de overheid als een verrader moest worden beschouwd.¹²⁴

Tubu en Al-Zuway in Al-Kufra

De gespannen verhoudingen tussen de Al-Zuway- en de Tubu-stammen (gelieerd aan de GNA) in en om Al-Kufra bleef ook in de verslagperiode aanhouden.¹²⁵ Milities van de Al-Zuway (formeel vallende onder het LNA) vormen aldaar de sterkste feitelijke machthebbers. Dientengevolge zijn in Al-Kufra veel van de belangrijke faciliteiten, waaronder medische, in handen van de Al-Zuway. Sommige diensten en faciliteiten zijn strikt gescheiden langs etnische lijnen, bijvoorbeeld politieposten en ziekenhuizen. Dit droeg bij aan de vijandige en gespannen verhouding tussen de beide stammen gezien de toenemende druk op deze faciliteiten te midden van economisch slechte tijden en de bestrijding van de coronacrisis.¹²⁶

¹²¹ Zij controleerden onder meer de gang van zaken in de moskeeën en de religieuze media.

¹²² New York Times, *A police state with an Islamic twist: Inside Haftar's Libya*, 20 februari 2020; Crisis Group, *Addressing the rise of Libya's Madkhali-Salafis*, 25 april 2019.

¹²³ The Libya Observer, *Cyrenaica Society deplors crimes of Haftar's forces*, 9 oktober 2019; Defender Center for Human Rights, *Human rights defenders in Libya. Lack of protection and absence of legislation. Annual report 2019*, p.36.

¹²⁴ International New York Times, *Will the Virus Trigger a Second Arab Spring?*, 8 april 2020; Carnegie Endowment for International Peace, *Libya and the coronacrisis*, 14 april 2020; Libya Observer, *Doctor goes missing in Benghazi after criticizing coronavirus response*, 2 april 2020; Vertrouwelijke bron, maart 2020.

¹²⁵ Zie hiervoor ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.27. De vete tussen de beide stammen dateert van de eerste helft van de negentiende eeuw toen Al-Zuway- en Tubumilities elkaar bevochten om de heerschappij over Al-Kufra.

¹²⁶ Vertrouwelijke bron, maart 2020; Clingendael, *Libya's Haftar and the Fezzan. One year on*, januari 2020.

Op 15 april 2020 laaiden de spanningen tussen de beide stammen op doordat een lid van de Al-Zuway-stam een lid van de Tubu-stam aanviel in het Sossi-district van Al-Kufra, naar verluidt vanwege de moord op zijn vader door Tubu-geweld in 2015. De Tubu viel daarop in een wraakactie een ander lid van de Al-Zuway aan waardoor de situatie uit de hand dreigde te lopen. Door optreden van de commandant van de Al-Kufra militaire zone van het LNA¹²⁷, Abu al-Qasem al-Aba'aj, en een verklaring van de plaatselijke LNA-commandant kon een verdere uitbraak van stammengeweld worden voorkomen. Er werd een avondklok ingesteld voor de duur van 24 uur en de betreffende Tubu- en Al-Zuway-wijken werden afgesloten. Uiteindelijk werd de gespannen situatie opgelost door bemiddeling tussen politiestations van beide stammen, de gemeentelijke raden en de respectievelijke stammenraden. De daders in het handgemeen van zowel de Tubu als de Al-Zuway werden overgedragen aan de commandant van de militaire zone. Naar aanleiding van het incident werden meerdere LNA-controleposten ingericht in Al-Kufra om verder geweld tussen Tubu en Al-Zuway te voorkomen, met als gevolg een ernstige inperking van de bewegingsvrijheid van de plaatselijke bevolking.¹²⁸

Ook braken in augustus 2019 gevechten uit tussen Tubu- en Al-Zuway-milities bij de plaats Murzuq in Fezzan (zie paragraaf 2.5.3). Haftar, zelf afkomstig van de Al-Zuway-stam, gebruikte Al-Zuway-milities in Murzuq om de strijd aan te gaan tegen de aan de GNA-verbonden Tubu-milities.¹²⁹

2.5.5

Vliegvelden

De vliegvelden in de verschillende steden in Libië stonden in de verslagperiode onder de controle van de in het betreffende gebied heersende feitelijke machthebber of militie. De vliegvelden in Cyrenaica, zoals *Benina* in Benghazi en het vliegveld van Al-Kufra, stonden onder controle van eenheden van het LNA. Ook vliegbases in het zuiden en zuidwesten van Libië zoals de *Tamanhent* vliegbasis in de buurt van Sebha werd in de verslagperiode door het LNA gecontroleerd. De veiligheid op de verschillende vliegvelden was in de verslagperiode sterk afhankelijk van de plaats van de vlieghaven. In het oosten bijvoorbeeld, waar het LNA de controle stevig in handen had, functioneerden de vliegvelden in de regel naar behoren. In Tripoli en Misrata, waar in de verslagperiode strijd werd geleverd tussen de GNA en het LNA, hadden de vliegvelden meerdere malen te maken met veiligheidsincidenten als gevolg van de strijd.¹³⁰ Het vliegverkeer van en naar het zuiden en zuidwesten van Libië lag volgens een bron in de verslagperiode grotendeels stil. Het vliegverkeer van en naar de hoofdstad van de provincie Fezzan, Sebha, was onbetrouwbaar. Een oorzaak van de problemen met betrekking tot het vliegverkeer in het zuiden was volgens de bron de hoge mate van criminaliteit in de regio.¹³¹

Gedurende een deel van de verslagperiode was *Mitiga* de enige functionerende luchthaven in de hoofdstad Tripoli en open voor burgerluchtverkeer. Het vliegveld sloot in februari 2020 en bleef gedurende de rest van de verslagperiode dicht. Dit vliegveld werd gecontroleerd door de aan de GNA verbonden *Special Deterrence Force* (SDF, ook wel *Rada Special Deterrence Force* of *Rada Brigade*). De SDF is een salafistische militie die nominaal onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken (GNA) valt en is belast met politie- en handhavingstaken (zie ook paragraaf 2.4.2).¹³²

¹²⁷ Het gebied rondom Al-Kufra dat vanuit deze plaats door het LNA militair wordt gecontroleerd.

¹²⁸ Vertrouwelijke bron, 16 april 2020.

¹²⁹ Clingendael, *Libya's Haftar and the Fezzan. One year on*, januari 2020; Italian Institute for International Political Studies (ISPI), *Libya: Haftar's 'divide and rule' plans on the edge of the Sahel*, 9 september 2019.

¹³⁰ Foreign Policy, *Who controls libyan airports controls Libya*, 24 april 2019; Flight Radar 24, geraadpleegd op 6 april 2020; Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

¹³¹ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

¹³² De internationale vlieghaven van Tripoli, *Tripoli Idris International Airport* (TIP), is gedurende de gevechten tussen milities in 2014 zwaar beschadigd en is sindsdien gesloten.

Vanaf Mitiga waren er in de verslagperiode vluchten op Tunis, Istanboel en Niamey mogelijk met de maatschappijen *Afriqiya* en *Libyan Wings*.¹³³

Sinds de aanval van Haftar op Tripoli die op 4 april 2019 werd ingezet werd Mitiga in de verslagperiode meerdere malen vanwege het geweld gesloten, vaak voor korte periodes.

Zo werd op 22 januari 2020 alle vliegverkeer in en uit Mitiga voor enkele uren stilgelegd vanwege een aanval op het vliegveld met mortiergranaten. Mitiga was op dat moment pas weer enkele dagen open na eerdere beschietingen.¹³⁴

Op 7 februari 2020 werd Mitiga enkele uren gesloten vanwege een aanval met raketten op het vliegveld door het LNA. Voor zover bekend vielen er geen slachtoffers.¹³⁵ Het LNA voerde vanaf 26 februari 2020 een aantal dagen durend zwaar offensief uit op het Mitiga-vliegveld, waarbij ook omliggende woonwijken onder vuur kwamen te liggen. Het vliegveld raakte door beschietingen van het LNA met raketten beschadigd en vluchten werden gedurende de aanval van het LNA vaak met enkele uren onderbroken. Patiënten die in het in de omgeving van het vliegveld gelegen ziekenhuis lagen werden geëvacueerd naar andere delen van de stad.¹³⁶ In de maand maart van 2020 zou het vliegveld volgens een bron meerdere keren per dag zijn geraakt door aanvallen van het LNA.¹³⁷

Het vliegveld in Misrata was in de verslagperiode operationeel en voerde burgervluchten uit naar Tunis, Alexandrië en Istanboel (*Buraq*, *Libyan Wings*, *Tunisair* en *Afriqiya*).¹³⁸ Wel werden door het LNA luchtaanvallen uitgevoerd op het vliegveld. Zo kon op 4 november 2019 een vliegtuig van *Afriqiya* dat was vertrokken uit Tripoli niet op Misrata Airport landen als gevolg van beschietingen door het LNA. Ook op 5 oktober 2019 waren er berichten over beschietingen met dronenvliegtuigen door het LNA op Misrata Airport. Hierbij zou een medewerker gewond zijn geraakt. De beschietingen veroorzaakten voornamelijk schade aan het vliegveld en ophoud van de vluchten.¹³⁹

Op Benghazi Benina International Airport waren er in de verslagperiode in elk geval vluchten van en naar Zintan, Dubai en Tunis mogelijk, onder meer met *Afriqiya airlines*.¹⁴⁰

In reactie op de dreigende verspreiding van het coronavirus werd op 16 maart 2020 het Libische luchtruim door de GNA gesloten. Aanvankelijk gold deze maatregel voor de duur van drie weken, maar aan het einde van de verslagperiode was het luchtruim nog altijd gesloten.¹⁴¹

2.5.6 Grensposten

Door de gefragmentariseerde veiligheidssituatie in Libië die zich ontwikkelde in de nasleep van de revolutie van 2011 is een situatie ontstaan waarbij plaatselijke

¹³³ Flight Radar 24, geraadpleegd op 11 februari 2020.

¹³⁴ The Defense Post, *Libya suspends operations at recently reopened Tripoli airport after rocket fire*, 22 januari 2020;

¹³⁵ Anadolou Agency, *Libya: Haftar forces target Tripoli's Mitiga Airport*, 7 februari 2020; The Libya Observer, *Mitiga resumes flights after shutdown for rocket attacks*, 8 februari 2020.

¹³⁶ Daily Sabah, *Haftar forces hit airport in Libyan capital Tripoli*, 27 februari 2020; Aljazeera, *Tripoli bombardment forces evacuation of patients from hospital*, 29 februari 2020; Anadolou Agency, *Libya: Haftar militias target Tripoli's Mitiga Airport*, 3 maart 2020.

¹³⁷ Vertrouwelijke bron, maart 2020.

¹³⁸ Flight Radar 24, geraadpleegd op 11 februari 2020; Vertrouwelijke bron, 12 maart 2020.

¹³⁹ Libya Observer, *Libyan passenger plane returns to Tunisia over airspace shutdown at Misrata Airport*, 4 november 2019; Libya Observer, *Libya complains to Security Council about Haftar's airstrikes on Mitiga, Misrata Airports*, 6 oktober 2019; Libya Observer, *Foreign drones of Haftar's forces strike Misrata Airport causing casualties, damage*, 5 oktober 2019.

¹⁴⁰ Flight Radar 24, geraadpleegd op 11 februari 2020.

¹⁴¹ The North Africa Journal, *Libya wants Covid-19 out, closes its borders and airspace*, 15 maart 2020;

heersers, in de vorm van milities en andere gewapende groepen controle uitoefenen over diverse delen van het land. De controle over diverse grensposten was in de verslagperiode dan ook afhankelijk van de in de verschillende grensstreken overheersende gewapende groepen. Volgens bronnen rukte het LNA gedurende de maand maart op naar de grensovergang tussen Libië en Tunesië, alwaar in die maand hevige gevechten uitbraken om de controle tussen LNA-eenheden en aan de GNA-gelieerde milities uit Zuwara (hartland van de Berberse Amazigh-minderheid) en de grensovergang Ras Ajadir.¹⁴² In november 2019 heroverde de GNA de een aantal gebieden aan de grens met Tunesië, waaronder de grensplaats Nalut, op het LNA. Een wijziging van alliantie van de aldaar aanwezige stammen van het LNA naar de GNA zou de overname hebben ingeluid.¹⁴³ Eind november 2019 veroverde het LNA de grensovergang met Niger bij de plaats Tummo op Tubu-milities.¹⁴⁴ In de zuidelijke grensstreken van Libië met Algerije, Tsjaad, Niger en Soedan was in de verslagperiode sprake van een uiterst onduidelijke controleverdeling als gevolg van de vele in die streken aanwezige milities, gewapende groepen, criminele bendes en terroristische groepen. Deze langgerekte grensstreek was in de verslagperiode uiterst poreus en werd veelvuldig gebruikt om drugs, wapens en mensen het land in te smokkelen.¹⁴⁵ Als gevolg van de maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus sloot de GNA op 16 maart 2020 de op dat moment onder haar controle staande grensovergangen in het westen.¹⁴⁶ Op 18 maart 2020 kondigde het LNA de sluiting aan van de grenzen met de buurlanden in de op dat moment onder haar controle staande gebieden.¹⁴⁷

2.5.7

Rekrutering

Over de wijze van rekruteren door gewapende groepen bestaat veel onduidelijkheid. Voor zover bekend rekruteren alle strijdende partijen in Libië veel onder jonge mannen die veelal in een economisch kansarme positie verkeren.¹⁴⁸ Op 10 april 2019 beschuldigde een woordvoerder van de GNA het LNA van Haftar ervan kinderen te rekruteren om aan gevechtshandelingen deel te nemen. De woordvoerder vermeldde niet of de rekrutering van minderjarigen volgens de GNA gedwongen plaatsvond.¹⁴⁹ De milities die nominaal vallen onder de GNA stonden in de verslagperiode, net als in voorgaande periodes, eveneens onder verdenking van het rekruteren van minderjarigen.¹⁵⁰

Rekrutering bij stammenmilities gebeurde volgens een bron meestal op vrijwillige basis. Hierbij speelden aspecten mee als het waarborgen van de veiligheid van gemeenschappen, families en sociale netwerken. Personen sloten zich in veel gevallen om ideologische redenen aan bij een dergelijke militia, of onder druk van de sociale omgeving. Er werd in de regel niet actief onder minderjarigen gerekruteerd, maar als zij zich vrijwillig aanmeldden weigerden de meeste milities dit niet. Voor veel jongeren betekende het aansluiten bij een militia een mogelijkheid om zich economisch te verbeteren. Het kwam voor dat er jongeren (in de adolescentie leeftijden) meestreden aan de frontlinies.

¹⁴² Vertrouwelijke bron, 26 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Vertrouwelijke bron, maart 2020; Address Libya, *LNA announces control over Ras Ajdir border town with Tunisia*, 26 maart 2020.

¹⁴³ Political Geography Now, *Libya Civil War Map & Timeline - November 2019*, 20 november 2019.

¹⁴⁴ Political Geography Now, *Libya Civil War Map & Timeline - December 2019*, 28 december 2019.

¹⁴⁵ Control Risks, *Libya War*, update 31 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

¹⁴⁶ The North Africa Journal, *Libya wants Covid-19 out, closes its borders and airspace*, 15 maart 2020.

¹⁴⁷ Al Marsad, *LNA General Command Closes Borders to Prevent Spread of Coronavirus*, 18 maart 2020; Address Libya, *LNA announces closure of Libyan borders with 4 countries*, 18 maart 2020.

¹⁴⁸ Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.14. Deze situatie geldt voor zover bekend nog steeds.

¹⁴⁹ Anadolou Agency, *Libya's Haftar recruiting child fighters: Tripoli gov't*, 10 april 2019; Middle East Monitor, *Libya UN-backed gov't accuses Haftar forces of recruiting children*, 11 april 2019.

¹⁵⁰ US Department of State, *2019 Trafficking in persons report: Libya*, juni 2019; Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.14; Middle East Eye, *Libya: Strict security and disciplined forces boost local support for Haftar's LNA*, 23 februari 2020.

Volgens de bron kwam gedwongen rekrutering door milities wel veel voor onder de migrantengemeenschappen. In veel gevallen werden zij ingezet als dwangarbeiders en niet zozeer als strijders aan het front, hoewel dit wel kon voorkomen.¹⁵¹

¹⁵¹ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

3 Documenten en nationaliteit

3.1 Documenten

Voor zover kon worden nagegaan vonden er in de verslagperiode geen wijzigingen plaats met betrekking tot (de aanvraag en verstrekking van) documenten ten opzichte van hetgeen is beschreven in het voorgaande ambtsbericht.¹⁵²

Documenten, waaronder de nationale identiteitskaart en het Libische paspoort, dienden in persoon te worden aangevraagd. Identiteitskaarten en documenten uit de burgerlijke stand konden alleen in Libië worden aangevraagd. Identiteitskaarten en paspoorten dienden te worden aangevraagd bij het *Department of Passports and Nationality*. Naar verluidt zijn de wachttijden voor het verkrijgen van een identiteitsdocument of een paspoort zeer lang. Aktes van de burgerlijke stand konden worden aangevraagd bij de kantoren van de *Civil Registry Authority (CRA)*, de Libische burgerlijke stand. Volgens bronnen waren de registratiekantoren van de CRA in bedrijf in de verslagperiode, zij het soms met een (sterk) verminderde capaciteit als gevolg van het voortdurende conflict.¹⁵³

Voor zover bekend was het in de verslagperiode in theorie mogelijk om paspoorten aan te vragen vanuit het buitenland. De aanvraag zou dan vanuit de betreffende Libische ambassade of het consulaat in het buitenland naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken in Tripoli verstuurd dienen te worden van waaruit het paspoort na goedkeuring en vervaardiging terug werd gestuurd. Op 11 februari 2020 kondigde de GNA aan dat in 22 landen Libische paspoorten zouden kunnen worden aangevraagd via de aldaar gevestigde Libische vertegenwoordigingen.¹⁵⁴ Volgens een bron konden in de verslagperiode vanuit Nederland alleen paspoorten worden aangevraagd bij de Libische vertegenwoordigingen in Frankrijk (consulaat in Marseille), Zweden en Spanje. De aanvrager diende zich in persoon bij de ambassade in een van die drie landen te melden, na eventueel administratief voorwerk in Nederland.¹⁵⁵ In hoeverre dit in de praktijk in de verslagperiode ook daadwerkelijk mogelijk was is niet bekend.

Identiteitskaarten en andere officiële documenten konden wettelijk alleen worden aangevraagd indien een persoon stond geregistreerd in het *National Identity Number System (NINS)*, waarin de verzamelde gegevens van de regionale kantoren van de CRA zijn opgenomen. Alle CRA-kantoren in Libië zijn aangesloten op de centrale database van het NINS. Het hoofdkantoor van de CRA bevindt zich in Tripoli. Normaal gesproken wordt een persoon bij geboorte ingeschreven bij een lokaal kantoor van de CRA. Volgens een bron kon het voorkomen in de verslagperiode dat pasgeboren kinderen niet werden ingeschreven vanwege registratieproblemen als gevolg van het conflict.¹⁵⁶

¹⁵² Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.36 e.v.; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020.

¹⁵³ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.36 e.v., deze situatie is voor zover kon worden nagegaan ongewijzigd.

¹⁵⁴ Libya Herald, *System launch for Libyan passports to be issued abroad in 22 countries*, 13 februari 2020.

¹⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 20 april 2020.

¹⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 20 april 2020; Immigration and Refugee Board of Canada (IRBC), *Libya: Civil Registry Authority (CRA), including current areas of operation and leadership; types of documents produced by the registry, including ability to access the documents; service levels, disruptions and attacks (November 2015 - November 2016)*, 21 december 2016; zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.37.

Volgens bronnen waren er in Libië in de beschreven periode nog altijd personen zonder identiteitsdocumenten, bijvoorbeeld onder de zuidelijke stammen (onder meer Toareq en Tubu) bij de grenzen met Niger, Mali en Tsjaad, mede doordat zij veel problemen ondervonden met betrekking tot hun registratie in het NINS. De sociale status van deze personen was lager dan die van personen met een geregistreerde identiteit. Volgens een Libische organisatie ging het hierbij om personen die geen toegang hebben tot het Libische staatsburgerschap als gevolg van het ontbreken van een NINS-registratie¹⁵⁷, geen registratie als staatloze bij UNHCR hebben kunnen verkrijgen en zeer beperkt zijn in hun bewegingsvrijheid en mogelijkheden. Naar verluidt ondervonden vele van deze personen (van *Undetermined Legal Status*, ULS) problemen bij het verkrijgen van medische hulp, werkgelegenheid of onderwijs voor hun kinderen. Volgens de organisatie wendden sommigen zich tot illegale en criminele praktijken, zoals bijvoorbeeld mensen- of drugssmokkel, om aan een inkomen te komen.¹⁵⁸ Het *US Department of State* maakt melding van groepen personen met een Tubu-achtergrond die de grotendeels ongecontroleerde zuidelijke grens van Libië met Soedan, Tsjaad en Niger overtrokken Libië in. Enkele van deze personen zouden er in Libië in zijn geslaagd documenten te verkrijgen die getuigden van het Libische staatsburgerschap, zoals de nationale identiteitskaart.¹⁵⁹ Volgens een bron kon het voorkomen dat personen niet in het NINS stonden geregistreerd als gevolg van langdurig verblijf in het buitenland op basis van verouderde documentatie.¹⁶⁰ Het is onbekend in hoeverre deze personen de mogelijkheid hadden om desgewenst in het NINS geregistreerd te worden op basis van documentatie die hun Libische afkomst aantoonde.

Documentfraude

Over de praktische mogelijkheden van documentfraude blijft hetgeen staat vermeld in het voorgaande ambtsbericht over Libië van kracht. De Libische autoriteiten geven sinds 2014 nieuwe (blauwe) elektronische paspoorten uit. De oude (groene) paspoorten uit de Qadhafi-tijd werden sindsdien officieel niet meer verlengd, maar daarna nog wel enige jaren door de internationale gemeenschap erkend vanwege de moeizame overgang naar het nieuwe paspoortstelsel in Libië.¹⁶¹ Volgens bronnen werden in de jaren tussen de revolutie van 2011 en de invoering van de nieuwe paspoorten in 2014 nog wel oude groene paspoorten uitgevaardigd.¹⁶² In de verslagperiode kwam het volgens de bron sporadisch voor dat oude groene paspoorten werden verlengd, met als doel de houder ervan terug te kunnen laten keren naar Libië, bijvoorbeeld vanuit een buurland. De geldigheid van dergelijke verouderde paspoorten werd in dergelijke gevallen volgens de bron vastgesteld op tien tot twintig dagen, speciaal bedoeld om de reis naar Libië te kunnen maken.¹⁶³ Uit een praktijkvoorbeeld blijkt dat nog geldige groene paspoorten die werden uitgegeven na 2011 in de verslagperiode konden worden gebruikt om visa voor Nederland aan te vragen.¹⁶⁴

¹⁵⁷ Qadhafi had in de nasleep van het conflict met Tsjaad om de Aouzou strook het staatsburgerschap van veel personen in de Sahara-regio van Libië ingetrokken, onder wie veel Toareqs en Tubu's. als gevolg hiervan stonden velen niet ingeschreven in de registratie van de Libische *Civil Registry Authority* (CRA) kantoren, waarop het NINS is gebaseerd.

¹⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Zie ook ambtsbericht Libië van april 2019, p.37. Deze situatie is voor zover kon worden nagegaan ongewijzigd.

¹⁵⁹ Het is dezerzijds onbekend op welke manier zij erin slaagden deze documenten te verkrijgen. *US Department of State, Libya human rights report 2019*, p.18,19.

¹⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 20 april 2020.

¹⁶¹ De oude paspoorten waren handgeschreven. *Libya Herald, System launch for Libyan passports to be issued abroad in 22 countries*, 13 februari 2020; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.38 e.v..

¹⁶² Vertrouwelijke bron, 20 april 2020; Vertrouwelijke bron, 18 februari 2020.

¹⁶³ Vertrouwelijke bron, 20 april 2020.

¹⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 18 februari 2020.

Volgens een bron kwam er veel corruptie voor binnen de (regionale afdelingen) van de CRA, de instantie waar burgers hun documenten kunnen aanvragen.¹⁶⁵ Documenten die kunnen worden gebruikt om het Libische staatsburgerschap aan te tonen zoals de nationale identiteitskaart of het familieboekje zouden kunnen worden gekocht. Libiërs buiten Libië die hun staatsburgerschap zijn kwijtgeraakt¹⁶⁶ en een terugkeerdokument nodig hadden om in Libië hun staatsburgerschap te hernieuwen, konden deze naar verluidt op de zwarte markt in de omliggende landen (bijvoorbeeld in Egypte) kopen. Met dit valse document konden zij zich vervolgens bij de CRA voegen, alwaar de plaatselijke beambte kon worden omgekocht om het document te legaliseren.¹⁶⁷ Bovendien stonden de kantoren van de CRA in veel regio's onder controle of zware invloed of druk van milities die soms probeerden om gegevens in de database te wijzigen, bijvoorbeeld in verband met salarisbetalingen of banktransacties.¹⁶⁸

3.2 Nationaliteit

De huidige Libische nationaliteitswet werd op 28 januari 2010 aangenomen en trad op diezelfde datum in werking. De wet dateert dus van voor het uitbreken van het gewapende conflict in 2011 waarbij Muammar Qadhafi ten val werd gebracht. De wet is sindsdien niet gewijzigd. Volgens deze wet zijn de onderstaande bepalingen van kracht ten aanzien van de Libische nationaliteit. Hierbij zij opgemerkt dat onbekend is in hoeverre deze bepalingen in de praktijk konden worden gehandhaafd, gezien de staatsrechtelijke onduidelijkheid die momenteel geldt ten aanzien van Libië.¹⁶⁹

Volgens artikel 2 van deze wet is een persoon van rechtswege Libisch staatsburger indien hij op 7 oktober 1951¹⁷⁰ rechtmatig inwoner van Libië was en geen vreemde nationaliteit bezat, mits wordt voldaan aan een van de volgende voorwaarden:

de persoon is in Libië geboren;
de persoon is buiten Libië geboren maar een van zijn ouders is in Libië geboren;
de persoon is buiten Libië geboren maar heeft voor 7 oktober 1951 in Libië gewoond voor de duur van ten minste tien opeenvolgende jaren.

Daarnaast wordt krachtens artikel 3 van de wet een persoon van rechtswege beschouwd als Libisch staatsburger indien:

hij is geboren in Libië uit een Libische vader die zijn nationaliteit heeft verkregen door geboorte of naturalisatie;
hij buiten Libië is geboren uit een Libische vader. In dit geval dient de geboorte binnen een jaar te worden geregistreerd bij de Libische burgerlijke stand. Indien de persoon door geboorte op buitenlands grondgebied een vreemde nationaliteit heeft verkregen wordt zijn Libische nationaliteit niet ontnomen, maar kan hij op zijn achttiende voor de Libische dan wel vreemde nationaliteit kiezen;

¹⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Vertrouwelijke bron, juli 2019.

¹⁶⁶ Bijvoorbeeld als gevolg van het buiten de registratie vallen van het nationale nummer system (NINS), na de invoering ervan (zie voor het NINS ambtsbericht april 2019, p.39 e.v.) bijvoorbeeld als gevolg van het ontbreken van een registratie in de CRA waarop het NINS is gebaseerd.

¹⁶⁷ Vertrouwelijke bron, juli 2019; European Institute for Peace (EIP), *Citizenship on hold: Undetermined legal status and the implications for Libya's peace process*, juli 2019, p.10.

¹⁶⁸ Vertrouwelijke bron, juli 2019.

¹⁶⁹ Wet no. 24, 28 januari 2010 (1378 islamitische jaartelling), Vind Burgerzaken, *Libië*, geraadpleegd op 5 december 2019; zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.43.

¹⁷⁰ De dag waarop de grondwet van Libië in werking trad. In dat jaar (op 21 december 1951) werd Libië van een kolonie van Italië een onafhankelijke staat.

hij is geboren in Libië uit een Libische moeder en een onbekende of staatloze vader of indien de ouders onbekend zijn.

De Libische nationaliteit kan daarnaast ook worden verkregen door naturalisatie of registratie. Een persoon kan kiezen voor de Libische nationaliteit in het geval hij van Libische afkomst is, voor 7 oktober 1949 is geboren en op die datum geen inwoner van Libië was. Hierbij geldt dat hij of zelf in Libië is geboren, of dat zijn vader of zijn grootvader (van de kant van de vader) in Libië is geboren.¹⁷¹

Krachtens artikel 9 van de Libische nationaliteitswet kan aan personen op verzoek de Libische nationaliteit worden verleend indien:

hij volledige handelingsbekwaam is;
hij legaal het land is binnengekomen met geldige documenten die zijn afgegeven door de bevoegde autoriteiten in het herkomstland;
hij tien jaar ononderbroken verblijf heeft gehad in Libië voorafgaande aan de aanvraag en daarbij een rechtmatige bron van inkomsten had;
hij van goede zeden en onbesproken gedrag is en zich nooit schuldig heeft gemaakt aan het plegen van een misdrijf of handelingen tegen de eerbaarheid en veiligheid van Libië;
hij vrij is van besmettelijke ziektes en ten tijde van het indienen van de aanvraag niet ouder is dan vijftig jaar.

Dit artikel (9) geldt niet voor:
personen die over bijzondere expertise of kwalificaties beschikken die benodigd zijn in Libië;
vrouwen die met Libische staatsburgers zijn gehuwd, mits het huwelijk niet minder dan twee jaar voor de indiening van de aanvraag is gesloten;
weduwen van of vrouwen die zijn gescheiden van Libische staatsburgers;
kinderen die niet zijn ingeschreven in hun vaders bewijs van nationaliteit en de meerderjarige leeftijd bereiken;
personen die grote verdiensten voor Libië hebben verricht.

Palestijnen kunnen niet naturaliseren tot Libiër, met uitzondering van Palestijnse vrouwen die zijn gehuwd met Libische staatsburgers.¹⁷²

Een persoon kan de Libische nationaliteit van rechtswege verliezen doordat hij vrijwillig een andere nationaliteit aanneemt zonder toestemming van de Libische autoriteiten. Daarnaast kan iemand volgens de wet de Libische nationaliteit worden ontnomen als hij politiek asiel verkrijgt in een ander land, afstand doet van de islam, niet terugkeert naar Libië na beëindiging van studie of werk in het buitenland, zijn nationaliteit heeft verkregen door het verstrekken van onjuiste informatie of de Libische belangen schaadt.¹⁷³

Artikel 8 van de nationaliteitswet dicteert dat een Libische migrant die door naturalisatie het staatsburgerschap van het land van migratie heeft verkregen, de Libische nationaliteit kan herkrijgen door bij de Libische instanties de documentatie te overleggen die de Libische afkomst van de betrokkene bevestigt. Dit suggereert dat een Libiër die in het buitenland een naturalisatieverzoek indient (met instemming van de Libische autoriteiten), aldaar afstand doet (of

¹⁷¹ Artikel 4 nationaliteitswet; zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p. 43.

¹⁷² Artikel 9 van de nationaliteitswet; zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p. 43.

¹⁷³ VIND Burgerzaken, Libië, *Verlies van nationaliteit*, geraadpleegd op 10 januari 2020; Nationaliteitswet van Libië, artikel 1, 5, 12 en 13; zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p. 44.

kan doen) van zijn Libische nationaliteit. In de wet staat echter geen specifieke bepaling over de mogelijkheden tot het afstand doen van de Libische nationaliteit in het buitenland.¹⁷⁴

¹⁷⁴ zie ook ambtsbericht Libië van december 2014, deelrapport *Nationality, registration and documents*, p.6 en algemeen ambtsbericht Libië van 20 mei 2016, p. 44.

4 Mensenrechten

4.1 Algemeen

4.1.1 *Algemeen*

De gewelddadige en politiek instabiele situatie in Libië zorgde in de verslagperiode voor een nagenoeg volledige afwezigheid van nationaal of lokaal toezicht op de naleving van de mensenrechten. Feitelijk machthebbers in Libië zoals lokale milities hielden niet alleen geen toezicht op de naleving van mensenrechten, maar droegen in veel gevallen zelf bij aan een verslechtering van de mensenrechtensituatie door ontvoeringen, geweldpleging en het illegaal gevangennemen van (vermeende) tegenstanders. Gedurende gevechten tussen milities op verschillende momenten in de verslagperiode werd gebruik gemaakt van zware wapens zoals bijvoorbeeld mortiergranaten, grad-raketten, artillerievuur en mijnen. Doordat deze wapens ook werden gebruikt in bewoonde gebieden werden honderden burgers willekeurig slachtoffer van het geweld doordat zij klem kwamen te zitten tussen de strijdende partijen die elkaar met gevaar voor de veiligheid van de burgers bestreden. Dit kwam vooral voor bij gevechten tussen milities van het LNA en van de GNA in Tripolitania en bij geweldsuitbarstingen in en om de plaats Murzuq in de zomer van 2019 (zie ook paragrafen 2.3.2, 2.3.3, 2.5.2 en 2.5.3).¹⁷⁵

De humanitaire situatie in Libië verslechterde in de verslagperiode als gevolg van de aanhoudende gevechten, maar ook door de verslechterende economische situatie, de strijd tussen elkaar rivaliserende machthebbers om olievoorraden, inkomsten en goederen en de maatregelen rondom het coronavirus (COVID-19). De situatie verslechterde in de loop van de verslagperiode door heel Libië, maar in het bijzonder in Tripolitania en in het zuiden van Libië. Sinds januari 2020 voerde het LNA een blokkade uit op de export van olie waardoor de inkomsten sterk daalden. De negatieve effecten hiervan uitte zich onder meer in een sterke stijging van de prijzen voor goederen, voedsel en brandstof, vooral in Tripolitania en het zuiden van het land. Dit leverde voor veel burgers problemen op met betrekking tot de verkrijgbaarheid van voedsel, brandstof en goederen en de toegang tot diensten en medische hulp. Dit gold in het bijzonder voor kwetsbare bevolkingsgroepen zoals ontheemden en migranten. De verslechterde economie zorgde voor een daling van de werkgelegenheid, waardoor veel mensen zonder werk kwamen te zitten. Ook in dit opzicht was de situatie slechter voor ontheemden en migranten. De maatregelen die werden genomen met betrekking tot de bestrijding van het coronavirus zorgde voor een verdere verslechtering van de economische situatie en daarmee van de humanitaire situatie in het land. Milities buiten de situatie rondom het coronavirus uit door een striktere controle op de (bewegings)vrijheid van burgers uit te oefenen.¹⁷⁶

4.2 Toezicht en rechtsbescherming

¹⁷⁵ UN Panel of Experts, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to Security Council Resolution 1973 (2011)*, p.8 en p.14 e.v.; Algemeen ambtsbericht Libië, april 2019, p.45 e.v.

¹⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 4 april 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020; Vertrouwelijke bron, 19 april 2020; Middle East Eye, *Running on empty: Oil-rich Libya hit by extreme fuel shortages*, 24 maart 2020; ABC News, *Libya say losses from oil blockade surpass \$4 billion*, 14 april 2020.

4.2.1 *Wetgeving*

De wetten die in de verslagperiode (formeel) in gebruik waren werden alle voor de revolutie van 2011 aangenomen en in sommige gevallen zelfs in de periode dat Libië een koninkrijk was (1951-1969). Het is onduidelijk in hoeverre de wetgeving in de praktijk werd nageleefd. Dit gold ook voor de hieronder vermelde familierecht- en strafrechtwetten. Libië verkeert sinds 2011 staatkundig in een transitiefase en heeft dientengevolge nog altijd geen nieuwe grondwet. De *Constitution Drafting Assembly* (CDA), een na de door het HoR gewonnen verkiezingen in 2014 ingesteld orgaan, had ook in de huidige verslagperiode een conceptgrondwet in voorbereiding, maar kwam niet tot een consensus voor een definitieve versie.¹⁷⁷ Ontwikkeling van nieuwe, voor de mensenrechtensituatie relevante, wetgeving is ondergeschikt aan de totstandkoming van een nieuwe grondwet. Er werd voor zover bekend in de verslagperiode dan ook geen nieuwe wetgeving uitgevaardigd. De ten tijde van de toenmalige interim-regering, de *National Transitional Council* (NTC), uitgevaardigde Constitutionele Verklaring van 2011, gold in de verslagperiode *de facto* nog altijd als de (interim) grondwet van Libië.¹⁷⁸

4.2.2 *Familierecht en strafrecht*

Er bestaat in Libië geen geünificeerde codex met betrekking tot het familierecht. Een aantal wetten die alle van voor de revolutie in 2011 stammen is van toepassing op het familierecht. De belangrijkste wet op het gebied van familierecht is de Wet inzake de Persoonlijke status van 1984.¹⁷⁹ Hierin zijn de bepalingen inzake huwelijk en de rechten en plichten met betrekking tot bijvoorbeeld echtscheiding vastgelegd. De wet is gebaseerd op islamitisch recht (*shari'a*). Daarnaast werd in 1972 een wet aangenomen inzake de rechten van vrouwen met betrekking tot huwelijk en echtscheiding (wet 176/1972) en werd in 1991 een wet aangenomen die polygamie¹⁸⁰ in Libië reguleert (wet 22, 1991, geamendeerd via wet 9 uit 1994). In 1973 werden de civiele rechtbanken en shari'a-rechtbanken samengevoegd waardoor zaken die te maken hebben met familierecht sindsdien door civiele rechtbanken worden behandeld.¹⁸¹ Familierechtelijke documenten, zoals het familieboekje en huwelijks- en echtscheidingsakten, konden in Libië worden aangevraagd bij de kantoren van de CRA. Elke regio in Libië heeft een of meerdere lokale vestigingen van de CRA. Deze kantoren waren in de verslagperiode voor het merendeel in bedrijf, maar de functionaliteit en capaciteit varieerde sterk per regio. Sommige kantoren hadden te maken met een (sterk) gereduceerde capaciteit als gevolg van de strijd. In nagenoeg alle regio's hadden de vestigingen van de CRA te maken met invloed en druk van plaatselijke milities, gewapende groepen en feitelijke machthebbers. Burgers hadden vaak te maken met corruptiepraktijken bij de kantoren van de CRA.¹⁸²

¹⁷⁷ Zie ambtsbericht Libië van april 2019, p.42, voor de ontwikkelingen tot eind 2018. Hierna zijn voor zover bekend geen nieuwe ontwikkelingen geweest op het gebied van de totstandkoming van een nieuwe grondwet; Libya Observer, *Tabu and Tuareg representatives in CDA call for review of draft constitution*, 4 september 2019.

¹⁷⁸ Zie hiervoor VIND Burgerzaken, Libië: *wetgeving*, geraadpleegd op 31 januari 2020; zie ook het Zwitserse DCAF (*Geneva Centre for Security Governance: Libya*), geraadpleegd op 4 maart 2020; zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.41 e.v. Vertrouwelijke bron, 27 november 2018.

¹⁷⁹ Wet nummer 10 van 1984, geamendeerd via wet 14 uit 2015. De toenmalige islamistische interim-regering, het *General National Congress*, schrapte via deze amendering het recht van vrouwen om getuige te zijn bij het opstellen van het huwelijkscontract.

¹⁸⁰ Polygamie is niet bij wet verboden in Libië, maar is niet gebruikelijk.

¹⁸¹ Carlisle, Jessica, *Muslim divorce in the Middle East: Contesting gender in the contemporary courts*, p.27, 28 juni 2018; The Legal Agenda, *Women's rights in Libya: Preserving past gains, fearing for the future*, 18 december 2015; Scholar blogs, *Islamic family law: Libya*, ongedateerd, geraadpleegd op 4 maart 2020; Gender Index, *Libya data sheet*, ongedateerd, geraadpleegd op 4 maart 2020.

¹⁸² Vertrouwelijke bron, april 2019; European Institute of Peace, *Citizenship on hold*, juli 2019, p.10; Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

Het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering traden respectievelijk op 1 januari 1954 en op 28 november 1953 in werking. Deze wetten zijn formeel nog altijd leidend als het gaat om strafzaken in Libië. Het is onduidelijk in hoeverre deze wetgeving in de praktijk daadwerkelijk werd gehandhaafd. Door de gebrekkige rechtsgang in Libië als gevolg van het conflict werden veel strafzaken niet behandeld (zie ook paragraaf 4.2.5).¹⁸³

4.2.3 *Bewegingsvrijheid en in- en uitreisvoorwaarden*

De voorlopige grondwet voorziet in bewegingsvrijheid voor Libische burgers. Voor zover bekend konden Libiërs op vertoon van hun paspoort het land in- en uitreizen en golden voor Libiërs geen speciale procedures om het land in en uit te mogen reizen.¹⁸⁴ Het was voor Libiërs in de verslagperiode erg ingewikkeld om binnenlandse reizen te maken tussen gebieden die onder controle stonden van verschillende feitelijke machthebbers. Op de grenzen van de verschillende invloedgebieden werd veelvuldig gecontroleerd op identiteitsbewijzen. Het risico op tegenhouden, afpersing of detentie was groot indien iemand de grens wilde passeren tussen twee gebieden die onder de controle stonden van verschillende machthebbers. Dit zou zelfs bij sommige wijken binnen een stad voorkomen. De meeste Libiërs kozen er dan ook voor zo min mogelijk uit hun eigen woongebied weg te gaan, uit angst voor willekeurige ondervragingen of detentie door een militia. Daarnaast zorgden sporadische geweldsuitbarstingen op sommige plaatsen in Libië ervoor dat reizen werd bemoeilijkt. Bovendien kwam het geregeld voor dat vliegvelden (tijdelijk) werden gesloten als gevolg van aanslagen of gevechten rondom de vliegvelden. In het oosten van Libië voerde het HoR in februari 2017 een officiële verplichting in voor mannen en vrouwen in de leeftijd van 18 tot 45 om bij reizen over land, te water of per vliegtuig toestemming te vragen aan de autoriteiten. Deze verplichting was in de beschreven periode nog steeds van kracht. Daarnaast gold vanaf 18 maart 2020 in het door de oostelijke regering gecontroleerde deel van het land een avondklok tussen zes uur 's-avonds en zes uur 's-ochtends in verband met maatregelen rondom het tegengaan van de verspreiding van het coronavirus. Vanaf 25 maart 2020 gold een tien dagen durend volledig uitgaansverbod. De regering onder leiding van al-Serraj in Tripoli had op 16 maart 2020 al aangekondigd de landgrenzen te sluiten en het vliegverkeer in het westen van Libië tot nader order stil te leggen. Een week eerder waren al de scholen gesloten in het door de GNA gecontroleerde deel van Libië teneinde de verspreiding van het virus tegen te gaan. De Presidentiële Raad van GNA stelde op 30 maart 2020 een (aangescherpt) uitgaansverbod in van 14.00 uur tot 7.00 uur (zie ook passage over het coronavirus onder paragraaf 1.1).¹⁸⁵

4.2.4 *Aangiftes en de rol van politie*

De in het vorige ambtsbericht beschreven situatie inzake de mogelijkheden voor Libiërs tot het doen van aangifte bij de politie golden voor zover kon worden nagegaan in de onderhavige periode nog steeds. Door heel Libië werden de (lokale) politiemacht en de openbare aanklagers in de praktijk gevormd door, of stonden onder zware invloed van, lokale feitelijke machthebbers zoals militia's en gewapende groepen. Arrestaties werden derhalve in de praktijk ook door militieleden verricht. Het indienen van een klacht bij de politie had als gevolg hiervan nagenoeg geen zin.

¹⁸³ US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.7-9.

¹⁸⁴ Hierbij zij opgemerkt dat de situatie voor Libiërs bij in- en uitreis soms onvoorspelbaar kon zijn gezien de veiligheidssituatie bij de grensovergangen (zie hiervoor ook paragraaf 2.5.5 en 2.5.6). Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020.

¹⁸⁵ Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.54, deze situatie was voor zover kon worden nagegaan ook in de onderhavige periode van toepassing; Aljazeera, *UN urges Libyans to halt fighting, instead battle coronavirus*, 18 maart 2020; Euractiv, *UN urges Libyans to halt fighting, battle virus*, 18 maart 2020; Libya Observer, *Curfew hours in Libya extended, cross-country travel prohibited amid Coronavirus outbreak*, 29 maart 2020; Reuters, *East Libya imposes full curfew over coronavirus*, 23 maart 2020.

In de verslagperiode kwam het voor dat het Ministerie van Justitie en de Openbare Aanklager van de GNA klachten in behandeling namen. In de gevallen dat een klacht in behandeling werd genomen bleef een vervolgonderzoek echter meestal uit. Dit gold met name wanneer de klacht handelde over politiek gevoelige zaken zoals schendingen begaan door (feitelijke) machthebbers.¹⁸⁶

Kleinere civiele zaken konden wel met enige kans op succes bij de politie worden aangegeven, maar zwaardere vooral politiek gevoelige en criminele zaken en zaken die de directe belangen van de facto machthebbers konden schaden niet. Aangiftes bij de politie van criminele zaken dienden vooral als bewijs voor toekomstige onderzoeken door bijvoorbeeld een verantwoordings- of verzoeningscommissie. Hierbij moet ook in ogenschouw worden genomen dat de Libische bevolking weinig vertrouwen heeft in en soms angst heeft voor de politie, veroorzaakt door de repressieve en vaak gewelddadige wijze waarop de politie opereerde in de Qadhafi-tijd. Daarnaast bestond de reguliere politiemacht, bijvoorbeeld in Tripoli, naast een aantal getrainde politiemensen voor het grootste deel uit leden van milities die vooral de belangen van hun militie behartigden.¹⁸⁷ Deze militieleden stonden weliswaar op de loonlijst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, maar waren ongetraind en hadden doorgaans geen kennis van of oog voor een fatsoenlijke rechtsgang. Burgers waren hierdoor zeer terughoudend met het melden van zaken bij de politie, uit angst voor willekeurig geweld of onheuse bejegening door deze milities.¹⁸⁸

Ngo's en internationale organisaties kunnen behulpzaam zijn bij het aandraagen van zaken van burgers bij internationale gerechtelijke instanties zoals de Mensenrechtenraad van de VN en het Internationaal Strafhof. Medewerkers van (Libische) hulporganisaties en internationale organisaties en hun families liepen hierbij wel het risico te maken te krijgen met tegen hen gericht geweld van de zijde van de aangeklaagde milities of gewapende groepen.¹⁸⁹

4.2.5 *Rechtsgang en situatie van arrestanten in verhoor en detentie*

In de onderhavige verslagperiode was er evenals in voorgaande periodes niet of nauwelijks sprake van een adequate en naar internationale standaarden ingerichte rechtsgang. Rechtbanken in het land functioneerden gebrekkig en in sommige delen van het land, met name in (delen van) het zuiden, waren geen rechtbanken operationeel. De rechtsgang stond in het hele land onder controle dan wel zware druk van gewapende groepen, milities en feitelijke heersers die met name de eigen belangen behartigden. Rechters en ander juridisch personeel hadden te maken met intimidaties, bedreigingen en geweld van gewapende groepen, met name in zaken die het handelen van deze groepen betroffen. Ook de beveiliging van rechtbanken was veelal slecht waardoor een adequate rechtsgang in veel gevallen werd verhinderd. De werking van rechtbanken had voorts veel te lijden onder het geweld op plekken waar bijna voortdurende strijd plaatsvond, met name aan de westelijke fronten in de strijd tussen de GNA en het LNA sinds april 2019.¹⁹⁰

¹⁸⁶ US Department of State, *Libya human rights report 2019*, p. 2, 10, 11 maart 2020; International Commission of Jurists, *Accountabilities for serious crimes under international law in Libya: An assessment of the criminal justice system*, 2019, p.17 e.v., Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p. 45 e.v.

¹⁸⁷ In Tripoli is de ordehandhaving al sinds het arriveren van de GNA in 2016 de facto uitbesteed aan een aantal grote milities bij gebrek aan een goed functionerend staatspolitieapparaat. Zie voor een uiteenzetting van deze milities het algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p. 20 e.v. ('Kartel van milities').

¹⁸⁸ Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.55; US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.2,10.

¹⁸⁹ Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.47; US Department of State, *Libya 2019 human rights report*, p.25.26.

¹⁹⁰ US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.8 e.v.; International Commission of Jurists, *Accountabilities for serious crimes under international law in Libya: An assessment of the criminal justice system*, 2019, p.19 e.v.; Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.55 e.v.;

Er vonden in de verslagperiode veel arrestaties plaats op arbitraire basis, begaan door milities en gewapende groepen. Deze groepen opereerden formeel veelal onder de vlag van de GNA of het LNA, maar hielden zich hierbij niet of nauwelijks aan de geldende wet- en regelgeving. Martelingen en onmenselijke behandelingen van gevangenen begaan door deze groepen kwam veelvuldig voor, vooral in de fase van voorarrest en ondervraging. Plegers van dergelijke mensenrechtenschendingen werden niet of nauwelijks vervolgd, aangezien zij veelal de feitelijke machthebbers vormden. Van een centrale krachtdadige overheid die tegen dergelijke misstanden zou kunnen optreden was geen sprake.¹⁹¹

Hoewel de wet stipuleert dat verdachten recht hebben op juridische bijstand door een advocaat, was er in de verslagperiode veelvuldig sprake van het ontbreken van deze bijstand. Advocaten en juridische hulpverleners hadden daarnaast te maken met intimidaties, bedreigingen en geweld van de zijde van gewapende groepen, met name in het geval zij rechtszaken op zich namen die de belangen van dergelijke groepen konden schaden. Hierdoor was het voor advocaten zeer moeilijk om verdachten van adequate juridische hulpverlening te voorzien. Verdachten werden vaak voor langere periodes in detentie gehouden op voor de familie en bekenden van de gevangene onbekende locaties. Vooral personen die vanwege hun politieke profiel in detentie zaten, zoals vermeende tegenstanders van milities, hadden te maken met martelingen en onmenselijke behandelingen. Martelpraktijken werden hierbij aangewend om bekentenissen af te dwingen of om informatie te verkrijgen over rivaliserende groepen.¹⁹²

Veel van de detentiefaciliteiten die nominaal onder de verantwoordelijkheid van de GNA vielen, werden feitelijk gecontroleerd door milities. Militieleden waren veelvuldig aanwezig binnen de gelederen van de *Judicial Police*, de overheidsinstantie die de gevangenen van het Ministerie van Justitie controleerde, en Binnenlandse Zaken. De detentiecentra voor migranten vallen onder de verantwoordelijkheid van het Directoraat voor de bestrijding van illegale migratie (DCIM), een orgaan van het Ministerie van Binnenlandse Zaken van de GNA. Ook bij deze centra was de feitelijke controle vaak in handen van gewapende groepen, nominaal verbonden aan de GNA, maar goeddeels zelfstandig opererend. Daarnaast waren er in de verslagperiode vele illegale gevangenen operationeel, beheerd door milities en gewapende groepen, waarop nagenoeg geen toezicht was. De situatie verschilde in de verslagperiode per gevangenis maar was in het algemeen zeer slecht. Er was sprake van overbevolking, slechte hygiëne en sanitair en te weinig en kwalitatief slechte levensmiddelen. Martelingen en wrede en onmenselijke behandelingen kwamen voor in zowel de detentiecentra die nominaal onder de Libische overheid vielen (Justitie en Binnenlandse Zaken) als in de illegale gevangenen. Er waren in de verslagperiode berichten over verkrachtingen, dwangarbeid, lijfstraffen en het onthouden van voedsel en water. Ook waren er berichten over buitengerechtigde executies van gevangenen, bijvoorbeeld van migranten in de centra van de DCIM.¹⁹³ Volgens een bron kwam het veel voor dat personen die na een ontvoering door een gewapende bende voor losgeld in een illegale detentiefaciliteit terecht kwamen, uiteindelijk werden geëxecuteerd als bleek dat niet aan de eis om losgeld werd voldaan.¹⁹⁴ De situatie in de illegale

¹⁹¹ DCAF, Libyan Security Sector Legislation, *Penal code* en *The code of criminal procedure*, geraadpleegd op 4 maart 2020; US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.4-7.

¹⁹² US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.7-9; International Commission of Jurists, *Accountabilities for serious crimes under international law in Libya: An assessment of the criminal justice system*, 2019, p. 68 e.v.; Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.58.

¹⁹³ Aljazeera, *Migrant in Libya relives brutal detention through sketches*, 31 december 2019; The Guardian, *Migrants detained in Libya for profit, leaked EU report reveals*, 20 november 2019.

¹⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

detentiecentra die door de vele gewapende groepen, milities en bendes werden onderhouden was naar verluidt slechter dan in de detentiecentra van de Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken.¹⁹⁵

4.2.6 *Bescherming burgers*

Het was in de verslagperiode voor Libische burgers zeer moeilijk om adequate bescherming te vinden tegen geweldpleging. Feitelijke heersers konden op nagenoeg straffeloze wijze opereren in de verschillende delen van Libië, mede doordat er van een adequaat en onafhankelijk opererend gerechtelijk en politieapparaat geen sprake was (zie paragrafen 4.2.4. en 4.2.5). Het centrale gezag in Tripoli was dusdanig krachteloos dat er lang niet altijd bescherming vanuit de staat mogelijk was. In het door het LNA gecontroleerde oosten van Libië waren de veiligheidsstructuren in handen van een veelvoud aan milities en gewapende groepen, opererende onder de vlag van het LNA. Deze milities functioneerden veelal zelfstandig en maakten zich veelvuldig schuldig aan willekeurige aanhoudingen, illegale detenties en geweldpleging. Hierbij ging het veelal om burgers die zij verdachten van oppositionele banden of die in de perceptie van de milities on-islamitisch gedrag vertoonden. Doordat milities nagenoeg alle veiligheidsstructuren in Libië controleerden of daarin een aanwezigheid hadden, had het voor burgers weinig zin om bescherming te zoeken bij andere of hogere autoriteiten in geval de politie in gebreke bleef. Volgens de VN nam het aantal meldingen van mensenrechtenschendingen begaan door milities en andere strijdende partijen met name toe sinds de uitbraak van het geweld in en om Tripoli op 4 april 2019. Zij konden dit doen zonder dat dit op enige manier werd vervolgd of aan de kaak gesteld.¹⁹⁶ Burgers zochten evenals in de vorige verslagperiode vooral bescherming binnen de bij hen bekende sociale structuren zoals stammen en families. Stam- en buurtmilities verzorgden in veel gevallen de lokale bescherming voor burgers.¹⁹⁷ Volgens een bron konden ngo's en internationale organisaties weinig bescherming bieden aan burgers tegen het geweld, vooral omdat zij hiertoe vaak niet de expertise bezaten en omdat bescherming in Libië dikwijls nauw samenhangt met een sociaal netwerk. Ngo's en internationale organisaties bezitten doorgaans te weinig kennis van en inzicht in specifieke lokale sociale netwerken.¹⁹⁸

Burgers hadden daarnaast beperkte mogelijkheden om zich te wenden tot opvangmogelijkheden in geval van gewelddadigheden. Veel mensen die als gevolg van de uitbraak van het geweld in Tripoli hun huizen moesten verlaten vluchtten naar familieleden in andere delen van de stad of buiten Tripoli. Ook zochten volgens de VN duizenden burgers beschutting in medische klinieken en ziekenhuizen. Sommigen vonden onderdak in verlaten schoolgebouwen of andere leegstaande gebouwen, soms na eerst op straat te hebben overnacht. In andere gevallen gebruikten ontheemde burgers publieke plekken zoals stadsparken of tuinen om te verblijven of zetten zij tenten op bij de kust. De voorzieningen in dergelijke geïmproviseerde verblijven waren vaak slecht en het ontbrak er dikwijls aan schoon drinkwater en andere basale voorzieningen. Burgers die vluchtten voor

¹⁹⁵ International Commission of Jurists, *Accountabilities for serious crimes under international law in Libya: An assessment of the criminal justice system*, 2019, p.17 e.v.; US Department of State, *Libya human rights report 2019*, p.4 e.v.; UN News, *Libya: Renewed commitment to Mediterranean rescues encouraging, but 'overriding priority' must be 'lasting peace'*, say UN officials, 23 juli 2019; Aljazeera, *40,000 people living in makeshift detention centres in Libya*, 25 januari 2020;

¹⁹⁶ UNOHCHR, UNHCHR, *Situation of human rights in Libya, and the effectiveness of technical assistance and capacity building measures received by the government of Libya*, 23 januari 2020, p.2.; ICJ, *Accountability for Serious Crimes under International Law in Libya: An Assessment of the Criminal Justice System*, juli 2019; Cairo Institute for Human Rights Studies (CIHRS), *Libya: A complete failure to implement UPR recommendations since 2015*, 2 april 2020.

¹⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.46.

¹⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

het geweld konden soms via organisaties van de VN (bijvoorbeeld OCHA, IOM) tijdelijke opvang verkrijgen. UNHCR en haar Libische partner *LibAid* deelden noodgoederen uit aan ontheemde families die waren gevlucht als gevolg van de gevechten. Ook internationaal opererende organisaties als de *Danish Refugee Council* (DRC) en de *Norwegian Refugee Council* (NRC) waren in de verslagperiode actief op het gebied van noodopvang voor ontheemde burgers. Het is onbekend of er in de verslagperiode officiële opvanglocaties aanwezig waren van de GNA¹⁹⁹.²⁰⁰

4.3 Naleving en schending

4.3.1 *Internet en mobiele telefonie*

Het beheer van de internet- en mobiele telefonie-infrastructuur in Libië was officieel in handen van de *Libyan Post Telecommunications and Information Technology Company* (LPTIC), een orgaan dat is ondergebracht bij de Presidentiële Raad van de GNA. De grootste telecomprovider in Libië is *Al-Madar Aljalid*, welke door de Libische staat (GNA) wordt geleid. Er zijn in Libië geen private internet providers of mobiele telefoniebedrijven.²⁰¹ Al-Madar kondigde eind oktober 2019 aan dat het een 5G-netwerk voor mobiel internet had gelanceerd, naar eigen zeggen het eerste in Noord-Afrika.²⁰² Door het voortdurende gewapende conflict en de daarmee gepaard gaande beschadigingen aan de ICT-infrastructuur bleven ook in de huidige verslagperiode de elektriciteits- en telecommunicatiesystemen in het land echter instabiel.²⁰³

Internet en telefoongesprekken werden in de verslagperiode voor zover bekend niet centraal gemonitord door staatsinstellingen zoals ministeries vanwege capaciteitsgebrek en lage prioritering, maar milities en de facto regionale machthebbers (al dan niet behorende tot het LNA of de GNA) controleerden wel internetactiviteiten. Hierbij ging het bijvoorbeeld om Facebook- en Twitterberichten van oppositionele groepen of personen. Personen die kritische berichten ten aanzien van een (de facto) machthebber plaatsten op sociale media zoals Facebook, Twitter of Viber, of zich anderszins openlijk negatief uitlieten, liepen risico te maken te krijgen met geweld van de zijde van of ontvoering door deze machthebber.²⁰⁴

Sociale media zoals Facebook werden door verschillende gewapende groepen van zowel de GNA als het LNA ingezet om misleidende informatie te plaatsen met als doel het op het verkeerde been zetten van vijandige groepen en een rooskleuriger beeld te schetsen van hun eenheden. Zo werd op LNA-gezinde sociale media accounts regelmatig misleidende informatie verspreid over de voortgang van gevechten om de controle over een bepaald gebied of een bepaalde plaats, terwijl waarnemers ter plekke en de lokale bevolking een ander beeld schetsten. In augustus 2019 werd het Twitter-account van de GNA gehackt waarop een LNA-gezinde groep het valse bericht plaatste dat de GNA was teruggetreden en dat de volledige veiligheidsstructuur in handen was van het LNA. Na gevechten waarbij ook

¹⁹⁹ De regering in Tripoli kent een staatsorgaan speciaal bedoeld voor de opvang van ontheemden, maar dit orgaan heeft een geringe capaciteit.

²⁰⁰ UN, *Libya: Thousands seek shelter in health clinics from Tripoli fighting, UN warns*, 23 april 2019; UNOCHA, *Libya 2019 (Humanitarian response plan)*, ongedateerd, geraadpleegd op 24 maart 2020; LiveuMap, *UNHCR and partner Libaid continued their distribution to forcibly displaced families and assisted 49 households with core relief items in Garabulli, east of Tripoli*, 19 april 2019; Reuters, *Libya's displaced struggle for shelter as fighting drags on*, 10 september 2019; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.73.

²⁰¹ Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.48. Situatie voor zover bekend ongewijzigd.

²⁰² Libya Herald, *Al Madar launches Libya's first 5G mobile internet service – first in North Africa*, 30 oktober 2019.

²⁰³ Libya Herald, *Libya internet prices reduced by 50 percent*, 23 februari 2020;

²⁰⁴ Stanford Internet Observatory, *Libya presidential and parliamentary elections scene setter*, 2 oktober 2019; Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.48-50.

burgers omkwamen plaatsten beide partijen berichten op sociale media waarin de tegenpartij werd beschuldigd van het veroorzaken van de burgerslachtoffers.²⁰⁵

4.3.2 *Doodstraf*

De doodstraf is verankerd in meer dan dertig artikelen van het Libische Wetboek van Strafrecht. Doodstraffen kunnen volgens de wet worden opgelegd voor vergrijpen zoals moord, hoogverraad en spionage. Het militaire Wetboek van Strafrecht kent eveneens bepalingen voor het opleggen van de doodstraf. Hierbij gaat het om vergrijpen zoals het helpen van de vijanden van de staat, het ondermijnen van de staatsdefensie of de territoriale integriteit van Libië en het opnemen van de wapens tegen de staat Libië. In de periode na de val van Qadhafi werden daarnaast enkele nieuwe wetten uitgevaardigd die zien op het opleggen van de doodstraf voor handelingen die volgens de shari'a verboden zijn zoals overspel. Deze wetgeving werd met name door de islamistisch georiënteerde overgangsregering het *General National Congress* (GNC)²⁰⁶ ingevoerd.²⁰⁷ Echter, sinds 2010 zijn er in Libië geen doodstraffen meer uitgevoerd, hoewel zij nog wel werden opgelegd.²⁰⁸ In augustus 2018 werden nog 45 militieleden van het Qadhafi-regime door een rechtbank in Tripoli ter dood veroordeeld voor het doodschieten van demonstranten in de hoofdstad in 2011.²⁰⁹ In december 2018 tekende Libië voor het eerst een VN-resolutie inzake een wereldwijd moratorium op de doodstraf.²¹⁰ Er zitten voor zover bekend nog altijd honderden personen gevangen die de doodstraf tegen zich hebben horen uitspreken.²¹¹ Volgens de jaarrapporten van Amnesty International en Human Rights Watch over 2019 met betrekking tot de mensenrechten in Libië werden gedurende dat jaar doodstraffen opgelegd door militaire en civiele rechtbanken. In juni en juli 2019 werden twee in 2015 ter dood veroordeelde voormalige premiers uit het Qadhafi-tijdperk vrijgelaten uit de gevangenis vanwege gezondheidsredenen.²¹²

4.3.3 *Geweld en ontvoeringen door gewapende groepen*

Milities en gewapende groepen door heel Libië, al dan niet behorende tot de (feitelijke) machthebbers zoals de GNA of het LNA, maakten zich ook in de huidige verslagperiode schuldig aan illegale gevangennemingen, ontvoeringen, martelingen en moorden.²¹³

UNSMIL uitte in mei 2019 haar bezorgdheid over de toegenomen ontvoeringen, willekeurige gevangennemingen en gedwongen verdwijningen sinds het uitbreken van de gewelddadigheden in Tripoli op 4 april 2019. Volgens de organisatie duidde dit op een algehele verslechtering van de rechtsgang in Libië. Op 18 maart 2020 herhaalde UNSMIL haar uiting van bezorgdheid over het toenemende aantal ontvoeringen en gedwongen verdwijningen in plaatsen door heel Libië. De

²⁰⁵ Arab Tyrant Manual, *In Libya, traditional and social media are used to fuel war*, 14 april 2019; Institute for Security Studies (ISS), *Libya's war becomes a tech battleground*, 8 oktober 2019; France24, *Fake news war: in Libya, battles also rage on social media*, 18 april 2019.

²⁰⁶ Het GNC werd in 2014 tijdens de verkiezingen verslagen door een liberale coalitie die onder druk van het geweld in Tripoli onder de noemer *House of Representatives* (HoR) uit zou wijken naar de oostelijk gelegen plaatsen Tobroek en al-Bayda. Het GNC erkende in april 2016 de *Libyan Political Agreement* (LPA) dat de basis vormde voor de huidige GNA en ging goeddeels op in een nieuw gevormd raadgevend orgaan, de High State Council (HSC). Zie hiervoor ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.7.

²⁰⁷ Hassan Rezaei, *Death penalty in the Libyan context after 2011*, 10 september 2018.

²⁰⁸ Human Rights Watch, *World report Libya 2020 (events 2019)*, 14 januari 2020;

²⁰⁹ Zie algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.61.

²¹⁰ Death Penalty Information Center, *A record 120 nations adopt UN death penalty moratorium resolution*, 18 december 2018.

²¹¹ Zie algemeen ambtsbericht van april 2019, p.61, situatie voor zover kon worden nagegaan ongewijzigd.

²¹² Amnesty International, *Human rights in the Middle East and North Africa: Review of 2019*; Libya, 18 februari 2020; Human Rights Watch, *World report 2020 (events of 2019): Libya*.

²¹³ Amnesty International, *Libya 2019*; Human Rights Watch, *World report 2020 (events of 2019): Libya*; US Department of State, *Libya human rights report 2019*, p.2, 11 maart 2020.

organisatie sprak van het bekend worden van honderden ontvoeringen en verdwijningen sinds april 2019 alsmede van martelingen, moorden en de gedwongen ontheemding van families. UNSMIL noemde met name de zorgelijke ontwikkelingen in Tarhouna waar de Kani-brigade volgens de organisatie verantwoordelijk was voor vele mensenrechtenschendingen zoals ontvoeringen en moorden. Onder de slachtoffers van de schendingen begaan door de brigade bevonden zich volgens UNSMIL burgers, strijders, overheidspersoneel en mensenrechtenactivisten.²¹⁴

In de verslagperiode waren er berichten van schendingen begaan door gewapende groepen tegen personen die zich kritisch uitlieten ten opzichte van deze groepen. Zo werd op 12 juni 2019 de burgemeester van het Qasr bin-Ghashir-district in Tripoli ontvoerd door de Kani-brigade, naar werd aangenomen vanwege zijn weigering om plaats te maken voor een kandidaat van het LNA.

Op 17 juli 2019 werd wetgevingsjurist en lid van het *House of Representatives* (HoR) Siham Sergewa door een aan het LNA gelieerde militie ontvoerd uit haar huis in Benghazi, nadat zij zich in een televisie-uitzending van nieuwszender *Al-Hadath* tegen het door het LNA gepleegde geweld had uitgesproken. De televisiezender staat erom bekend LNA-gezind te zijn. Tijdens de ontvoering raakten de echtgenoot en de zoon van Sergewa gewond. De ontvoerders spotten met graffiti de tekst "het leger is de rode lijn" in het huis en arriveerden in auto's met opschrift "militaire politie" bij Sergewa's huis. Aan het einde van de verslagperiode was er nog geen duidelijkheid over het lot of de mogelijke verblijfplaats van Sergewa.

Op 29 februari 2020 ontvoerde het LNA een advocaat in Benghazi, naar verluidt vanwege de publicatie van een anti-LNA gezinde video op het internet. De advocaat werd naar de militaire vleugel van de Al-Kuweifya gevangenis in Benghazi overgebracht.

Op 1 maart 2020 werd de algemeen manager van Afriqiya Airlines ontvoerd door de *Special Deterrence Force* (SDF, een GNA-militie in Tripoli). Hij werd op 5 maart weer vrijgelaten maar twee dagen later opnieuw door de SDF ontvoerd.

Op 2 maart ontvoerden gewapende mannen behorende tot het LNA de algemeen manager van het Al-Harish ziekenhuis in Derna uit zijn huis in Al-Sahil al-Shargi. Hij werd naar verluidt na korte tijd weer vrijgelaten.

Op 11 maart werd een ingenieur van *The Great Man-Made River*²¹⁵ ontvoerd bij Brak al-Shati door gewapende mannen van wie werd aangenomen dat zij behoorden tot de antiterreureenheid van het LNA. De man werd overgebracht naar een beveiligde afdeling in Benghazi waar hij volgens berichten van UNSMIL werd gemarteld.

Volgens UNSMIL was er op 17 maart 2020 nog niets bekend over het lot van de ontvoerde en nog vermiste personen.²¹⁶

²¹⁴ UNSMIL, *UNSMIL expresses deep concern at increased abductions, arbitrary detention and enforced disappearance cases since the outbreak of fighting in Tripoli*, 8 mei 2019; UNSMIL, *UNSMIL expresses concern about increased enforced disappearances in Libya*, 18 maart 2020; UN News, *'Violence, atrocities and impunity' reign throughout Libya, ICC prosecutor tells UN Security Council*, 6 november 2019; Amnesty International, *EU: Borrell must steer Foreign Ministers to draw a line under Libya abuses*, 6 december 2019; Chatham, *Libya. The development of armed groups since 2014*, maart 2020.

²¹⁵ The Great Man-Made River is een grootschalig waterproject gestart door Qadhafi waarbij een groot ondergronds waterbassin wordt geëxploiteerd voor consumptie. Het project voorziet onder meer de hoofdstad Tripoli van gezuiverd drinkwater.

²¹⁶ UNSMIL, *UNSMIL expresses concern about increased enforced disappearances in Libya*, 18 maart 2020; France24, *Concerns mount for abducted Libyan lawmaker, Amnesty says*, 16 augustus 2019; UNSMIL, *Six months following the enforced disappearance of Siham Sergewa, UNSMIL calls for her immediate release*, 17 januari 2020; UN News, *'Violence, atrocities and impunity' reign throughout Libya, ICC prosecutor tells UN Security Council*, 6 november 2019; OHCHR, *Press briefing on Libya*, 20 december 2019; Amnesty International, *EU: Borrell must steer Foreign Ministers to draw a line under Libya abuses*, 6 december 2019; US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.4; Chatham, *Libya. The development of armed groups since 2014*, maart 2020.

4.4 Specifieke groepen

4.4.1 *Algemeen*

Gedurende de verslagperiode stonden verschillende groepen personen onder druk van milities en gewapende groepen die in de verschillende regio's in Libië al dan niet de feitelijke machthebbers waren. Hieronder volgt een korte beschrijving van de positie van enkele kwetsbare groepen in Libië.

4.4.2 *Opposanten*

In de verslagperiode liepen personen die gekant waren tegen een feitelijke heerser in een bepaald gebied risico op ontvoering, intimidatie, tegen hen gericht geweld of moord. Dit gold ook voor personen die door feitelijke machthebbers zoals bijvoorbeeld milities werden beschouwd als aanhangers van oppositionele groepen. Zo maakte de aan het LNA-gelieerde Kani-brigade in Tarhouna zich schuldig aan de buitengerechtelijke executie van tientallen burgers en strijders vanwege hun vermeende affiliatie met de GNA, dan wel hun vermeende oppositionele houding, gedraging jegens de brigade zelf of het LNA (zie ook paragraaf 4.3.3). Op 15 september 2019 openden leden van de brigade het vuur op een huis in Tarhouna waarbij zestien leden van dezelfde familie (elf mannen, twee vrouwen en drie kinderen) om het leven kwamen. Naar verluidt was de aanval een vergeldingsactie voor een eerdere aanslag op leden van het LNA waarbij een senior lid van de brigade werd gedood.²¹⁷

Ook waren er in de verslagperiode berichten over ontvoeringen van en geweldpleging tegen leden van de GNA door leden van het LNA. Zo werd in mei 2019 Mohammed Abu Ghamja, een lid van de High State Council van de GNA ontvoerd uit zijn huis in het zuidelijke Qasr bin-Ghashir-district van Tripoli door een aan het LNA-gelieerde groep. Begin oktober werd HSC-lid Mustafa al-Treki ontvoerd in zijn woonplaats Zawiya, eveneens door een aan het LNA verbonden militie. Al-Treki werd op 3 oktober 2019 weer vrijgelaten. Over het lot van Abu Ghamja was aan het eind van de verslagperiode nog niets bekend.²¹⁸

4.4.3 *Demonstranten*

In de verslagperiode werd er door burgers in Tripoli meerdere keren gedemonstreerd tegen het toenemen van de gewelddadigheden als gevolg van de aanval van het LNA op de hoofdstad. De demonstraties, die vooral plaatsvonden op *Martyr's Square* in Tripoli, verliepen doorgaans zonder noemenswaardige incidenten. Bij protesten in juni en juli 2019 in verschillende delen van Tripoli vanwege het veelvuldig uitvallen van de elektriciteit in de stad werden door burgers tijdelijk wegen geblokkeerd en autobanden in brand gestoken. De GNA stelde dat de gebrekkige elektriciteitsvoorziening te wijten was aan de gevechten in het zuidelijke deel van Tripoli tussen het LNA en de GNA.²¹⁹

De vrijheid tot het organiseren van vreedzame bijeenkomsten was in het algemeen zeer beperkt in de verslagperiode, mede gelet op de intolerante en vaak gewelddadige houding van feitelijke machthebbers jegens oppositioneel gezinde

²¹⁷ US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.3; UNHCHR, UNHCHR, *Situation of human rights in Libya, and the effectiveness of technical assistance and capacity building measures received by the government of Libya*, 23 januari 2020, p.6; Libya Herald, *Serraj government condemns reported Tarhouna mass murder by pro Haftar forces*, 16 september 2019.

²¹⁸ US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.12; Libya Observer, *Gunmen kidnap member of Libya's High Council of State in Al-Zawiya city*, 2 oktober 2019; Xinhua, *Kidnapped member of Libya's state council released*, 3 oktober 2019.

²¹⁹ Libya Observer, *Protests in Tripoli continue in rejection of the military rule*, 19 oktober 2019; Libya Observer, *Tripoli protest, April 19, 2019*, 22 april 2019; Anadolu Agency, *Protests demand Haftar stop attacks in Libya*, 28 december 2019; Libya Herald, *Protests in Tripoli against power shortage as GECOL warns of total shutdown within days*, 16 juni 2019; Libya Observer, *Protests in Tripoli over long hours of power outages*, 16 juli 2019.

personen of groepen. Door de nagenoeg volledige afwezigheid van goed getraind en gemotiveerd politiepersoneel van de GNA, stonden demonstranten die protesteerden tegen het optreden van een specifieke gewapende groep of militie bloot aan risico's op geweld van de zijde van deze groep of militie. In april 2020 werd in een buitenwijk van Tripoli een burger doodgeschoten door een lid van de militie *General Security and Security Concentration Agency* (GSSCA, uit Zintan) vanwege het niet houden aan de avondklok die was ingesteld om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan.²²⁰ Het slachtoffer, een jongeman, werd doodgeschoten toen hij trachtte te vluchten voor zijn arrestatie. Lokaal kwamen burgers hierop in opstand tegen de militie en staken banden in brand. Als gevolg hiervan werden wegen afgesloten door de militie. De demonstratie werd opgebroken doordat het GSSCA schoten in de lucht afvuurde.²²¹

4.4.4

Journalisten en mensenrechtenactivisten en -advocaten

Net als in de vorige verslagperiode stonden ook in de huidige periode journalisten en mensenrechtenactivisten en-advocaten vanwege hun activiteiten bloot aan risico's op ontvoeringen, geweld en soms moord van de zijde van gewapende groepen en milities. Journalisten en activisten die berichten plaatsten in de media of online die kritisch waren ten aanzien van gewapende groepen, de facto heersers en salafistische milities, liepen grote risico's op represailles van de zijde van deze groepen. Activisten en journalisten die berichtten over mensenrechtenkwesaties liepen doorgaans dezelfde risico's. Bedreigingen tegen journalisten en mensenrechtenverdedigers en-advocaten werden vaak online gedaan, bijvoorbeeld op de Facebookpagina's van de journalisten. Het was voor activisten en journalisten in het algemeen zeer risicovol om te rapporteren over veiligheidskwesaties en politiek gevoelige onderwerpen. Het LNA verklaarde in april 2020 dat iedereen die kritiek durfde te uiten op de handelswijze van het LNA ten aanzien van de maatregelen om de verspreiding van het coronavirus te bestrijden als een verrader werd beschouwd en gevangenisstraf riskeerde.²²²

Zo werden op 2 mei 2019 de journalisten Mohamed al-Qurj en Mohamed al-Shibani gearresteerd in Tripoli door de Kani-brigade uit Tarhouna (ook wel de 9^e Brigade of *Kaniyat*, naar de drie broers Kani).²²³ De beide journalisten deden op het moment van de arrestatie verslag van de gevechten in Tripoli tussen LNA- en GNA-gezinde milities. Al-Qurj en Al-Shibani werden na 23 dagen door de militie vrijgelaten.²²⁴

Naast de hierboven genoemde veiligheidsrisico's hadden (mensenrechten)advocaten en medewerkers van juridische ngo's ook te maken met negatieve sentimenten in de samenleving ten aanzien van personen die werkzaam waren in de juridische sector. Advocaten werden dikwijls beschouwd als verlengstukken van de overheid²²⁵ waartegen in Libië een groot wantrouwen bestaat.²²⁶

²²⁰ Overigens maakte ook het LNA zich schuldig aan executies van burgers die zich niet hielden aan de maatregelen die tegen het coronavirus warden getroffen door de oostelijke regering.

²²¹ Control Risks, *Libya, travel security*, update 31 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 15 april 2020; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020.

²²² Vertrouwelijke bron, 15 april 2020.

²²³ De Kani-brigade was aanvankelijk onderdeel van de GNA-gezinde milities, maar na mislukte aanvallen op mede-GNA milities aan het begin van 2019, over onvrede over de verdeling van de inkomsten uit Tripoli, schaarde de militie zich onder het LNA van Haftar. Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli (Small Arms Survey)*, augustus 2019.

²²⁴ Human Rights Watch, *World report 2020 (events of 2019): Libya*; US Department of State, *Libya human rights report 2019*, p.3 en p.14; Committee to protect Journalists, *Libyan journalists Mohamed al-Qurj and Mohamed al-Shibani missing since May 2*, 9 mei 2019.

²²⁵ Met overheid wordt hier bedoeld de *de facto* machthebber in een gebied, dus GNA zowel als LNA.

²²⁶ Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.62,63. Dit gold voor zover kon worden nagegaan in de huidige periode nog steeds.

Op 14 december 2019 werd journalist en mensenrechtenverdediger Reda Fhail Al-Boom gearresteerd op het Mitiga-vliegveld in Tripoli, vermoedelijk door het aan het GNA-gelieerde *Nawasi* bataljon, na terugkomst uit Tunesië, alwaar hij had deelgenomen aan activiteiten in verband met de internationale mensenrechtendag. Al-Boom verdween gedurende twee dagen zonder dat zijn verblijfplaats bekend was bij zijn familie en zijn advocaat. De Libische veiligheidsdienst van de GNA verklaarde vervolgens dat er een arrestatiebevel tegen Al-Boom was uitgevaardigd omdat hij werd beschuldigd van het accepteren van fondsen van buitenlandse organisaties en van het werken als journalist zonder licentie. Tegen Al-Boom was sinds 2017 een lastercampagne gaande op sociale media in verband met een rapport dat hij had geschreven over de mensenrechtensituatie in Libië. Op 26 december 2019 werd hij vrijgelaten op last van de Openbare Aanklager in Tripoli. Zijn aanklacht werd echter niet ingetrokken.²²⁷

Nagenoeg alle gewapende groepen controleerden het sociale mediaverkeer op uitlatingen die kritisch tegen hen waren gekant. Milities controleerden facebookaccounts en twitterprofielen op sociale achtergrond en affiliaties. Gewapende groepen door heel Libië lieten bij controleposten telefoons uit van burgers. Veel milities, behorende tot de GNA of het LNA, hielden databases bij met gegevens van gezochte personen op basis van hun (vermeende) oppositionele activiteiten of identiteit.²²⁸ Dit gebeurde bij nagenoeg alle grensposten en controleposten waar burgers in contact konden komen met gewapende groepen. Van de *Special Deterrence Force* (SDF) in Tripoli en de *Military Council* in Misrata was in de verslagperiode bekend dat zij op de respectievelijke vliegvelden in de verslagperiode controleerden op persoonsprofielen via een database. De salafistisch georiënteerde SDF, die het vliegveld Mitiga en de daarin gevestigde gevangenis beheerde, detineerde in de verslagperiode personen, zonder enige vorm van proces of juridische bijstand, op basis van hun (vermeende) oppositionele profiel of gedrag dat afweek van de norm. Personen die veel volgers hadden op sociale media of die politieke of kritische berichten plaatsten gericht tegen de handelwijze of ideologie van gewapende groepen, liepen het grootste risico op represailles van deze groepen.²²⁹

4.4.5 *Leden van het justitieel apparaat*

De positie van personen die werkzaam waren in het justitieel apparaat in Libië was in de verslagperiode evenals in de vorige periode zeer moeilijk. Zij hadden te maken met grote belemmeringen in het uitoefenen van hun beroep. Hoewel het justitiële apparaat in Libië was ondergebracht onder de nationale *Supreme Judicial Council* (SJC), was er van eenduidigheid in de rechtspraak geen sprake. Het maakte voor de werking en de functionaliteit van bijvoorbeeld rechtbanken verschil in welk deel van het land deze was gevestigd. Zo was er volgens de ngo *International Commission of Jurists* (ICJ) sprake van een enigszins hogere capaciteit van de gerechtelijke instanties in het westen van Libië ten opzichte van de rechtbanken in het oosten en zuiden van het land waar deze grotendeels waren gesloten. Maar ook de rechtbanken in het westen opereerden met een sterk gereduceerde capaciteit als gevolg van het conflict.²³⁰ Er was sprake van bedreigingen, intimidaties, ontvoeringen en moorden op leden van het justitieel bestel. Rechters en ander

²²⁷ Defenders Center for Human Rights, *Annual report 2019*; EEAS, *EU Local Statement on the arbitrary arrest of Libyan journalist and human rights defender Ridha Fheel Al-Boom*, 17 december 2019; Panapress, *Libyan journalist Ridha Fhail al-Boum released after 12 days of detention*, 27 december 2019.

²²⁸ Hierbij valt te denken aan het behoren tot een stam die bekend staat als oppositioneel ten aanzien van een militie, (vermeende) leden van oppositionele milities of aan personen die bepaalde activiteiten ontplooiën die door een militie als bedreigend worden beschouwd, zoals activisten.

²²⁹ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.49 e.v., p.54.

²³⁰ International Commission of Jurists (ICJ), *Accountability for serious crimes under international law in Libya: An assessment of the criminal justice system*, 2019, p.9.

justitieel personeel liepen groot risico op represailles van gewapende groepen die veelal de feitelijke machthebbers waren in veel delen van Libië, indien zij zich bemoeiden met gerechtelijke procedures tegen leden van deze milities. Ook de families van bijvoorbeeld rechters en aanklagers werden bedreigd. Veel aanklagers durfden hierdoor geen politiek gevoelige zaken aan te nemen wat tot gevolg had dat de openbare aanklaging in met name het oosten en het zuiden nagenoeg stil lag in de huidige periode. Met name in het door het LNA gecontroleerde oosten van Libië liepen rechters, openbare aanklagers en andere gerechtelijke medewerkers, groot risico te maken te krijgen met bijvoorbeeld arrestaties en detenties indien zij zich negatief uitspraken over het LNA of over Khalifa Haftar. Zo werd juridisch adviseur Salah Beltamer op 7 maart 2020 in de plaats Al-Marj gearresteerd door eenheden van het LNA, naar werd aangenomen vanwege zijn kritiek op de detentie door het LNA van medewerkers van het gerechtelijk apparaat. De mate waarin justitieel personeel werd onderdrukt varieerde per regio. Justitiële medewerkers die niet werkzaam waren in de strafvervolging, maar bijvoorbeeld alleen in civielrechtelijke zaken waren verwickeld, hadden het doorgaans minder zwaar dan personen die zich met strafzaken bezig hielden.²³¹

4.4.6 *Afvalligen, niet fundamentalistische moslims en tot het christendom bekeerde moslims*

De bevolking van Libië bestaat voor het overgrote deel uit soennitische moslims. De overige bevolking bestaat onder meer uit ibadi-moslims, ahmadi-moslims, hindoes, baha'i en christenen. De gemeenschap christenen in Libië bestaat voor het grootste gedeelte uit (arbeids)migranten; veelal personen die bij hun aankomst in Libië reeds het christelijke geloof aanhingen, zoals Egyptische kopten. De gemeenschap ibadi-moslims bestaat vrijwel uitsluitend uit Amazighen; een berbergemeenschap die zich voornamelijk ophoudt in Zuwara en het gebied van de Nafusa-bergen.²³²

Er hebben zich in de verslagperiode voor zover kon worden nagegaan geen noemenswaardige veranderingen voorgedaan in de wijze waarop (de facto) autoriteiten aankijken tegen mogelijke bekering van moslims naar het christendom. Libië kent geen specifieke wetgeving die afvalligheid (*kufer*) van de islam strafbaar stelt, maar het Wetboek van Strafrecht biedt wel de mogelijkheid een gevangenisstraf van maximaal twee jaar op te leggen voor belediging van het opperwezen, de islam of de profeet. Er werden voor zover bekend dan ook geen strafvervolgingen ingezet vanwege afvalligheid van de islam en bekering naar het christendom in het bijzonder. Evenals in vorige verslagperiodes bevond mogelijke bekering van moslims naar het christelijk geloof zich in een taboesfeer en werd afvalligheid van de islam sociaal niet getolereerd. Libiërs die zich mogelijk wilden bekeren tot het christendom, tot een andere religie of anderszins afvallig waren van de soennitische islam, dienden dit verborgen te houden en hier niet mee naar buiten te treden. Personen die zich openlijk uitspraken over hun afvalligheid van de islam liepen groot risico op sociale uitsluiting. Hierbij maakte het voor zover kon worden nagegaan niet uit naar welke religie of stroming zij zich bekeerden. De maatschappelijke problemen die zij mogelijk ondervonden werden vooral veroorzaakt door hun afvalligheid van de islam. De positie van atheïstische Libiërs is (in theorie) iets gemakkelijker omdat mogelijke kerkgang niet verborgen gehouden hoeft te worden. Atheïstische Libiërs ondervonden echter voor zover bekend dezelfde

²³¹ Freedom House, Libya, *Freedom in the world report 2019*; International Commission of Jurists (ICJ), *Accountability for serious crimes under international law in Libya: An assessment of the criminal justice system*, 2019; Middle East Monitor, *Libya rights group slams Haftar's violations against judiciary officials*, 9 maart 2020; US Department of State, *Libya human rights report 2019*, p.10; zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.61,62.

²³² Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.51.

problemen wanneer hun afvalligheid bekend wordt als bekeerlingen naar het christendom of een andere religie of levensbeschouwing.²³³

Los van sociale uitsluiting riskeerden afvalligen ook intimidatie (bijvoorbeeld via sociale media), bedreiging, (illegale) detentie en geweld van de zijde van salafistische gewapende groepen, al dan niet gelieerd aan een overheid. Salafistische groepen, al dan niet behorende tot de Madkhali-stroming (zie hieronder) arresteerden en detineerden in de verslagperiode personen op basis van uiteenlopende beschuldigingen zoals 'onethisch gedrag', 'het dragen van extravagante kleding' of vanwege uitingen op sociale media die niet in lijn zouden zijn met de in hun ogen juiste islamitische leer. Dit kon overigens ook moslims overkomen die niet afvallig waren van de islam, maar door strikt-religieuze (gewapende) groepen werden beschouwd als on-islamitisch of niet islamitisch genoeg.²³⁴

In de verslagperiode was evenals in de vorige periode sprake van een toenemende invloed van het Madkhali-salafisme; een uiterst conservatieve variant van de islam die is gebaseerd op de geschriften en predikingen van de Saoedische geestelijke Rabae al-Madkhali.²³⁵ Madkhali-salafistische (gewapende) groepen oefenden met name in het oostelijke Cyrenaica invloed uit²³⁶, maar ook in andere delen van Libië, bijvoorbeeld binnen de gelederen van de Tripoli-milities zoals de SDF. De Madkhali-salafisten in Cyrenaica kregen sinds de totale overname van deze regio door het LNA in de loop van 2018 de zeggenschap over de centrale religieuze autoriteit in het oostelijke deel van het land, de *General Authority of Religious Endowments (Awqaf) and Islamic Affairs (GAAIA)*. Deze instantie gaat over alle religieuze aangelegenheden en stuurt de moskeeën aan, inclusief zeggenschap over de inhoud van de verkondigingen. In de verslagperiode kwam het voor dat vanuit de GAAIA aan de moskeeën werd opgedragen Haftar te prijzen in de bijeenkomsten. De religieuze vrijheden voor niet-moslims en moslims die in de ogen van Madkhali-salafistische groepen niet streng genoeg in de leer waren werden hierdoor ingeperkt, met name in Cyrenaica. Tegenstanders van het LNA werden dikwijls vanuit de GAAIA tot afvalligen van de 'juiste islam' verklaard door middel van fatwa's. De GAAIA vaardigde onder invloed van Madkhali-salafisten in 2017 een fatwa uit tegen de ibadi-moslims (Amazighen) waarin zij tot afvalligen werden verklaard.²³⁷

4.4.7

Personen die te maken hebben met eerwraak en bloedwraak

Kwesties die te maken hebben met eerwraak en bloedwraak worden in Libië doorgaans als privé- of intercommunale aangelegenheden beschouwd en blijven dientengevolge veelal buiten de publiciteit en berichtgeving.²³⁸ De feitelijke, plaatselijke, overheden in Libië bemoeiden zich in de verslagperiode niet of nauwelijks met kwesties aangaande eer- en bloedwraak, tenzij er grotere (veiligheids)belangen mee gemoeid waren. Daarbij komt dat er in gevallen waarbij sprake is van seksueel en eergereleerd geweld onder vrouwelijke slachtoffers grote angst bestaat voor represailles van de politie of andere wetshandhavers. In

²³³ Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.52. Deze situatie is voor zover kon worden nagegaan niet gewijzigd.

²³⁴ Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.52. Deze situatie is voor zover kon worden nagegaan niet gewijzigd.

²³⁵ Madkhali betuigde in 2018 openlijk steun aan de madkhali gewapende groepen in oostelijk Libië en vaardigde een religieus decreet (fatwa) uit waarin hij zich achter de campagne van Khalifa Haftar schaarde.

²³⁶ In het oosten zijn bijvoorbeeld de *Tariq Ibn Ziyad Brigade* en een groep genaamd *the Salafi Brigade* Madkhalistisch en bevinden Madkhali's zich in de gelederen van de *Saiqa Special Forces*. Crisis Group, *Addressing the rise of Libya's Madkhali-salafis*, 25 april 2019, p.10 e.v.

²³⁷ Crisis Group, *Addressing the rise of Libya's Madkhali-Salafis*, 25 april 2019; Anadolou Agency, *ANALYSIS - Libya and the Salafi pawns in the game*, 9 januari 2020; Ambtsbericht Libië van april 2019, p.53.

²³⁸ Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

gevallen waarbij eerwraakmotieven een rol spelen bij gevallen van seksueel geweld lopen vrouwen en mannen bij aangifte bij (feitelijke) machthebbers groot risico te worden veroordeeld voor buitenechtelijke seksuele relaties. In veel gevallen worden de betrokkenen door de facto autoriteiten gedwongen een huwelijk met elkaar aan te gaan om zo de sociale schande die rust op het hebben van buitenechtelijke gemeenschap op te heffen. Van het aantal vrouwen dat in Libische gevangenissen zat was een deel slachtoffer van seksueel geweld en op basis daarvan veroordeeld voor buitenechtelijke seksuele relaties.²³⁹

Stamleden die in de verslagperiode te maken hadden met bloedwraakkwesties behoorden doorgaans tot stammen die werden beschouwd als loyaal aan Qadhafi en gedurende de revolutie (vermeend) een rol speelden bij het proberen neerslaan van de opstand. Ook bleven na de revolutie van 2011 aloude tribale vetes bestaan die hun oorsprong kenden in ideologische, politieke of economische en territoriale geschillen. Voorbeelden hiervan zijn vetes tussen de Awlad Suleiman- en Qadhadfa-stammen en tussen de Tubu- en Al-Zuway-stammen in het zuiden en zuidoosten van Libië en tussen de Warshefana- en Zawiya-stammen in het westen. Ook de bloedvete tussen de Misrata-stam en de bevolking van Tawergha in verband met de (vermeende) steun die deze laatste aan Qadhafi zou hebben verleend bij diens aanval op Misrata bleef in de verslagperiode bestaan (zie ook paragraaf 4.4.10). Tribale anti-Qadhafi sentimenten ten aanzien van stammen die als pro-Qadhafi werden beschouwd speelden eveneens nog steeds een rol in de verslagperiode, hoewel dit sentiment niet meer zo groot was als kort na de revolutie van 2011. Onder de strijdende partijen in het huidige conflict laaide de tegenstelling tussen brigades en milities die zichzelf als de 'ware revolutionairen' beschouwden en (vermeende) pro-Qadhafi-groepen weer op doordat Khalifa Haftar veel strijders rekruteerde die onder het oude regime hadden gediend, onder wie hoge officieren (zie ook paragraaf 4.4.8).²⁴⁰

In het Sossi-district van Al-Kufra in zuidoost Libië ontstonden half april 2020 onlusten als gevolg van een bloedwraakactie van een lid van de Al-Zuway-stam gericht tegen een lid van de Tubu-stam. Het lid van de Al-Zuway was uit op wraak voor de moord op zijn vader tijdens gevechten met Tubu in 2015. Doordat door de wraakactie een geweldsuitbarsting tussen de beide stammen dreigde trad de militaire commandant op om het geweld in de kiem te smoren. Door bemiddeling tussen onder meer de politieposten van beide stammen en de respectievelijke stamraden werd de vete bemiddeld. De stamleden van de Tubu en de Al-Zuway die direct waren betrokken bij de gewelddadigheden werden door de stammen overgedragen aan de commandant van de militaire zone in Al-Kufra (zie ook paragraaf 2.5.4). Hierdoor keerde de rust binnen de gemeenschappen terug en werden verdere onlusten voorkomen.²⁴¹

4.4.8

Qadhafi-loyalisten of vermeende Qadhafi-loyalisten

De positie van (voormalige) aanhangers van Qadhafi (*azlam*) was in de huidige periode vergelijkbaar met die in de vorige periode. Het overheersende anti-Qadhafi sentiment onder de bevolking dat in de eerste periode na de revolutie van 2011 heerste, was in de verslagperiode minder aan de orde. Dit zou verband houden met een groeiende onvrede onder de bevolking met de huidige chaotische situatie en de allesoverheersende invloed van milities. Hierdoor zou een nostalgisch sentiment zijn ontstaan ten aanzien van de Qadhafi-tijd, waarin sprake was van zekere orde en

²³⁹ EU/VN, Women, *Peace & Security Brown Bag Lunch Discussions 2-6 March 2020*, Tunis; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.61.

²⁴⁰ Middle East Monitor, *Libyan tribes: Part of the problem or a solution?*, 8 augustus 2018; Wolfram Lacher, *Who is fighting whom in Tripoli?* Small arms survey briefing paper, augustus 2019.

²⁴¹ Vertrouwelijke bron, 16 april 2020.

regelmaat. Er zou zelfs sprake zijn van een pro-Qadhafi-houding onder een deel van de bevolking. Stammen en bevolkingsgroepen die bekend staan als pro-Qadhafi zijn onder meer Warfalla, Warshefana, Mashashya, Qawalish, Si'an, Tarhouna en de bevolking van Tawergha.²⁴²

Qadhafi-loyalisten bleven wel in de negatieve belangstelling staan van milities en brigades, veelal ontstaan in de aanloop naar of tijdens de revolutie van 2011 waarin Muammar Qadhafi ten val werd gebracht, die zichzelf als de 'ware revolutionairen' beschouwden (*thuwwar*).

Een aantal stammen en milities was nog altijd uitgesproken anti-Qadhafi, zoals bijvoorbeeld de milities uit Misrata. Khalifa Haftar rekruteerde voor zijn LNA veel onder gemeenschappen en gewapende groepen die door de revolutionaire brigades aan de kant van de GNA als aanhangers van het Qadhafi-regime werden gezien, bijvoorbeeld in Tarhouna. Een voormalige hoge functionaris van het Qadhafi-regime, Mohamed Belgasseem Zuway, werd in april 2017 als adviseur aangesteld binnen de oostelijke regering in Tobroek. Door de opmars van Haftar richting Tripoli kreeg het anti-Qadhafi-sentiment een nieuwe impuls onder de strijdgroepen die in de revolutie van 2011 tegen Qadhafi hadden gestreden, en in de verslagperiode aan de kant van de GNA vochten.²⁴³

Veel Qadhafi-aanhangers die het zich konden veroorloven zijn inmiddels het land uit gevlucht. Er liepen in de verslagperiode voor zover bekend weinig tot geen rechtszaken meer tegen vermeende Qadhafi-loyalisten. Er zaten nog wel veel (vermeende) Qadhafi-loyalisten in detentie, met name in Tripoli. Deze detentiefaciliteiten werden in de praktijk veelal beheerd door milities, al dan niet gelieerd aan de GNA. Deze milities kwamen deels voort uit milities die strijd hadden gevoerd tegen de strijdkrachten van Qadhafi in de revolutie van 2011 en waren dientengevolge anti-Qadhafi van inslag. Op 9 maart 2020 bevestigde het Internationaal Strafhof in Den Haag dat de zaak tegen Saif al-Islam al-Qadhafi, de zoon van de voormalige dictator, nog altijd ontvankelijk is voor het hof. Qadhafi staat onder beschuldiging van misdaden tegen de menselijkheid in verband met zijn rol tijdens de revolutie van 2011.²⁴⁴

4.4.9

Ibadi's en soefi's

In de positie van de religieuze minderheden van de ibadi's en de soefi's kwam in de verslagperiode geen verandering. De ibadi-gemeenschap in Libië wordt gevormd door de Amazigh (de berberminderheid) en houdt zich met name op in het Amazigh bolwerk Zuwara, in het westen van het land en in het noordwestelijke Nafusa gebergte. Er zijn naar schatting 600.000 Amazigh in Libië. Ibadi's zagen zich sinds juli 2017 geconfronteerd met een fatwa afkomstig van de religieuze autoriteit in het oostelijke deel van Libië (GAAIA), waarin werd gesteld dat de ibadi-islam een afwijkende vorm van islam is en de aanhangers ervan dienen te worden gezien als afvalligen (van de soennitische islam).²⁴⁵ Er zijn binnen de verslagperiode geen gevallen bekend geworden van geweldpleging tegen ibadi's op basis van hun culturele en religieuze identiteit. Wel ontstond er vanaf eind maart 2020 een voor de Amazigh gespannen situatie nadat het LNA gebied rondom Zuwara in handen had gekregen. Zuwara was medio april nagenoeg omsingeld door troepen van het LNA.

²⁴² Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.63,64; Middle East Monitor, *Former Gaddafi official given senior position in Libyan eastern ruling body*, 3 april 2017.

²⁴³ Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.63,64; Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli? (Small Arms Survey Briefing Paper)*, augustus 2019; Chatham, *Libya. The development of armed groups since 2014*, maart 2020, p.37 e.v.

²⁴⁴ Lawyers for Justice in Libya, *Admissibility of Gaddafi-case at the ICC renews prospect of accountability for grave human rights abuses in Libya*, 9 maart 2020; US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020, p.9.

²⁴⁵ Nationalia, *The Amazigh: Libya's third actor?*, 23 mei 2019; Ambtsbericht Libië van april 2019, p.65 e.v.

Aan het einde van de verslagperiode had de GNA deze regio evenwel nagenoeg volledig onder controle na een tegenoffensief in april en mei 2020 (zie ook paragraaf 2.5.2), waardoor de veiligheidsdreiging voor de Amazigh aldaar afnam. Binnen het LNA opereren veel salafistisch georiënteerde groepen, waaronder Madkhali-salafisten, die een grote invloed hebben in de oostelijke GAAIA.²⁴⁶

Ook de positie van de soefi-gemeenschap in Libië bleef voor zover bekend ongewijzigd. Soefi's kwamen sinds de val van Qadhafi in 2011 meer en meer onder druk te staan, vooral van de zijde van salafistische groeperingen en brigades die de mystieke soefi's als afvalligen beschouwen. In februari 2020 werd een belangrijk soefi-heiligdom in de plaats Sirte vernietigd, vermoedelijk door aan het LNA verbonden salafisten behorende tot de ultraconservatieve Madkhali-stroming. In november 2019 werd door de soefi-gemeenschap begonnen met de herbouw van de Sidi Abdul Salam-moskee in Zliten. Deze voor soefi's belangrijke plek werd in 2012 vernietigd door salafistische milities.²⁴⁷

4.4.10

Tawergha's

De situatie van de grotendeels ontheemde populatie van Tawergha,²⁴⁸ een stad ongeveer vijftig kilometer ten zuiden van Misrata, bleef in de huidige periode zeer moeilijk. De bevolking van Tawergha raakte in 2011, na de val van Qadhafi, massaal ontheemd als gevolg van aanvallen van milities uit Misrata op de stad, ter vergelding van (vermeende) steun aan Qadhafi in 2011 bij diens aanval op Misrata. In augustus 2016 werd onder bemiddeling van UNSMIL een akkoord gesloten tussen de beide steden om de terugkeer en compensatie te faciliteren van ongeveer veertigduizend ontheemde Tawergha's. Op 3 juni 2018 werd tussen de beide plaatsen een vredesovereenkomst getekend, gevolgd door onderhandelingen onder leiding van UNSMIL over het faciliteren van de terugkeer van Tawergha's naar hun stad. Door de gewelddadigheden werd een groot deel van de huizen in de stad verwoest of beschadigd waardoor de terugkeer werd bemoeilijkt. Strijders uit Misrata blokkeerden gezinnen uit Tawergha veelal de toegang tot de stad. Ondanks het gesloten akkoord vonden er ook nadien nog aanvallen plaats van milities uit Misrata op de Tawergha-gemeenschappen, zij het minder dan in de voorgaande jaren. Libische gerechtshoven veroordeelden wel strijders uit Tawergha voor vermeende misdaden gepleegd in dienst van Qadhafi, maar er werden tot op heden geen militieleden uit Misrata veroordeeld voor gepleegde misdaden op de Tawergha-gemeenschap. Tawergha's werden blootgesteld aan willekeurige, soms jarenlange detentie, marteling en verdwijning. In de verslagperiode keerden sommige gezinnen terug naar de stad, alwaar zij aanvankelijk in vaak moeilijke omstandigheden en zonder basale voorzieningen zoals elektriciteit hun bestaan trachtten op te bouwen. In de loop van de beschreven periode kwam het herstel van de voorzieningen op gang met hulp van het ontwikkelingsprogramma van de VN (*United Nations Development Programme*, UNDP). Zo was er volgens UNDP aan het einde van de verslagperiode weer sprake van elektriciteit en verlichting in de stad. Ook werd er een begin gemaakt met het herbouwen van een aantal scholen.²⁴⁹

²⁴⁶ UNSG, *Statement attributable to the Spokesman for the Secretary-General on Libya*, 7 april 2020; ECHO, *Daily flash*, 7 april 2020; AP News, *Eastern Libyan Forces attack Tripoli hospital for second day*, 7 april 2020; Crisis Group, *Addressing the rise of Libya's Madkhali-salafis*, 25 april 2019, p.11.

²⁴⁷ Reuters, *FEATURE-Sufi cultural sites caught in crossfire of Libya civil war*, 16 maart 2020; Libya Observer, *Pro-Haftar Salafist group destroys Sufi shrine in Sirte*, 6 februari 2020.

²⁴⁸ Tawergha's zijn een bevolkingsgroep met een donkere huidskleur vanwege van hun afstamming van sub-Sahara-afrikanen. Dientengevolge hadden Tawergha's ook te maken met discriminatie enkel op basis van hun huidskleur. In hoeverre de discriminatie op basis van vermeende Qadhafi-loyaliteit en donkere huidskleur in elkaar overgingen is onduidelijk. Revolutionaire brigades beschouwden mensen met een donkere huidskleur dikwijls als aanhangers van het Qadhafi-regime, omdat Qadhafi in zijn veiligheidsdiensten veel gebruik maakte van Libiërs met een donkere huidskleur. Zie hiervoor algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.67.

²⁴⁹ UNDP, *When lighting brings hope to Tawergha*, 4 maart 2020; Al Shahid, *UNSMIL meets with representatives of Tawergha and Misrata*, 6 juli 2018; Algemeen ambtsbericht Libië april 2019, p.66.

4.4.11

Palestijnen en Syriërs

De situatie van Palestijnen was in de huidige verslagperiode vergelijkbaar met die in de vorige periode. De Palestijnse gemeenschap in Libië is voornamelijk ontstaan in de jaren zeventig van de vorige eeuw toen velen uit Gaza vluchtten vanwege de Israëlische bezetting. Ook na de slachtingen in 1982 onder Palestijnen in de vluchtelingenkampen Sabra en Shatila in Beiroet, Libanon, vluchtten vele Palestijnen naar Libië. Palestijnen werden in Libië onthaald als arbeidsmigranten en konden veelal een bestaan opbouwen in de dienstensector of als (geschoolde) arbeider bij Libische of buitenlandse bedrijven in de olie- en gasindustrie. Palestijnse vluchtelingen kregen veel van de rechten die golden voor Libische burgers. Dit kwam onder meer tot uiting in gratis onderwijs voor Palestijnse kinderen en gratis medische zorg.²⁵⁰

Voor zover bekend hanteerde het HoR in Tobruk ook in de huidige verslagperiode het in januari 2015 ingestelde inreisverbod voor onder anderen Palestijnen. Het is voor Palestijnen sinds 2015 nagenoeg onmogelijk om visa voor Libië te krijgen. De reden voor de weigering zou gelegen liggen in de mogelijke contacten die Palestijnen zouden onderhouden met terroristische groepen. Naar verluidt kwam het voor dat Palestijnen die al in het bezit waren van een verblijfsvergunning en een werkvergunning, deze soms konden verlengen afhankelijk van de houding van de (plaatselijke) autoriteiten. Er zouden echter zelden nog nieuwe vergunningen zijn afgegeven in de verslagperiode. Het kwam voor in Libië dat Palestijnen werden gearresteerd op basis van verdenking van banden met terroristische organisaties. Zo werden in februari 2019 vier Palestijnen opgepakt vanwege vermeende banden met de Palestijnse organisatie HAMAS, welke onder meer door de EU en de Verenigde Staten als een terreurorganisatie wordt beschouwd.²⁵¹ In de huidige verslagperiode zijn echter geen berichten bekend geworden van arrestaties van Palestijnen op basis van verdenking van terroristische activiteiten. Er waren in de verslagperiode berichten dat Haftar ook Palestijnen zou rekruteren voor het LNA. Er zouden weinig tot geen mogelijkheden zijn voor Palestijnen die legaal verblijf hebben in Libië om schendingen van hun rechten aan de orde te stellen bij de autoriteiten, gezien de algehele slechte veiligheidssituatie en gebrekkige rechtsgang.²⁵²

De positie van Syriërs in Libië verslechterde in de verslagperiode ten opzichte van de vorige periode. Dit had met name te maken met het rekruteren van Syrische huursoldaten door zowel aan de GNA als aan het LNA gelieerde partijen. De actieve rol van Syrische soldaten in de strijd veroorzaakte een negatief sentiment onder oppositionele groepen hetgeen soms zijn weerslag vond in een vijandige houding of geweld tegen individuele Syriërs. Zo werd op 22 februari 2020 het lichaam van een Syrische jongeman gevonden in een buitenwijk van het door het LNA gecontroleerde Tarhouna. De man was afkomstig uit het door de GNA gecontroleerde Misrata. Het lichaam van de Syrische man werd gevonden naast twee lichamen van geëxecuteerde Libiërs en vertoonde sporen van martelingen. Blijkens een op een lokaal mediastation verschenen video waren de Syriër en Libiërs eerder gearresteerd door de in Tarhouna heersende Kani-brigade (9^e infanterie brigade onder het LNA, ofwel Kaniyat). De brigade beschuldigde de man ervan voor de GNA te strijden. Een maand eerder werd een Syrische jongeman dood aangetroffen in zijn auto in Tripoli,

²⁵⁰ Zie hiervoor ook de ambtsberichten Libië van april 2019, p.67 e.v. en van mei 2016, p.56.

²⁵¹ Middle East Monitor, *Hamas condemns conviction of 4 'innocent' Palestinians in Libya*, 27 februari 2019; BBC, *Profile: Hamas Palestinian movement*, 12 mei 2017.

²⁵² Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.67, 68; Syria Direct, *As their fellow citizens fight on both sides of Libya's civil war, Syrian civilians pay the price*, 23 maart 2020.

volgens een woordvoerder van de Syrische gemeenschap in Tripoli om het leven gebracht in verband met zijn nationaliteit.²⁵³

4.4.12 *Lesbiennes, Homoseksuelen, Biseksuelen, Transgenders en Interseksuelen (LHBTI)*
In Libië is het verrichten van homoseksuele handelingen wettelijk strafbaar. Er zijn geen bepalingen in de wet opgenomen die LHBTI's op basis van hun seksuele oriëntatie strafbaar stellen. Het Libische Wetboek van Strafvordering (1953) kent een aantal bepalingen die handelen over overtredingen tegen de vrijheid, eer en goede zeden. Uit deze artikelen valt niet duidelijk op te maken wat de precieze strafmaat is voor homoseksuele handelingen. Zo stelt artikel 408(1) van deze wet het verrichten van onbetamelijke seksuele handelingen strafbaar met een gevangenisstraf tot maximaal vijf jaar. Artikel 408(4) stelt dat het verrichten van onbetamelijke seksuele handelingen met goedkeuring van de andere persoon strafbaar is tot maximaal een jaar gevangenis.²⁵⁴

Voor zover bekend zijn er geen wijzigingen ten opzichte van eerdere ambtsberichten in de wijze waarop de Libische samenleving LHBTI's benadert. Homoseksualiteit bevindt zich in Libië in de taboesfeer. Het openlijk uitkomen voor bijvoorbeeld een homoseksuele geaardheid wordt in de Libische samenleving niet geaccepteerd. Openlijke LHBTI's worden geconfronteerd met sociale uitsluiting, bedreigingen, pesterijen, geweldpleging en soms moord. Het klimaat voor LHBTI's is met name na de val van Qadhafi verslechterd doordat de samenleving conservatiever werd en de rol van salafistische groepen groter.²⁵⁵ Amnesty International vermeldt dat de organisatie in 2019 talrijke berichten had ontvangen van ontvoeringen, afpersingen, martelingen en detenties van LHBTI's vanwege hun seksuele oriëntatie door veiligheidsdiensten, gewapende groepen en milities.²⁵⁶

4.4.13 *Vrouwen*
De positie van vrouwen in Libië bleef voor zover kon worden nagegaan dezelfde als in de voorgaande verslagperiode. Vrouwen zijn in Libië wettelijk handelingsbekwaam en worden officieel gezien als gelijken ten opzichte van mannen. Zij genieten *de jure* dezelfde rechten als mannen met betrekking tot het verrichten van officiële handelingen. In de praktijk hadden vrouwen in de verslagperiode echter te maken met sociale marginalisatie en ondervonden zij discriminatie en ongelijke behandeling met betrekking tot hun fundamentele rechten, zoals bewegingsvrijheid en het recht op werk. Het kwam veel voor dat vrouwen zich moesten laten begeleiden door een mannelijk familielid (*mahram*) bij het verrichten van officiële handelingen of bij reizen, zowel binnenslands als naar buiten Libië. Dit varieerde per regio in Libië en was afhankelijk van de attitude van plaatselijke machthebbers en autoriteiten. In het oosten van Libië geldt sinds februari 2017 een officiële verplichting voor mannen en vrouwen in de leeftijd van 18 tot 45 om bij reizen naar het buitenland over land, te water of per vliegtuig toestemming te vragen aan plaatselijke machthebbers. Vrouwen konden in het oostelijke deel van Libië in de verslagperiode niet onbegeleid op reis. In Tripoli heerste een iets liberaler klimaat en dienden vrouwen zich veelal tot aan de grenscontrole te laten begeleiden door een mannelijk familielid. De laatste jaren vond er in de Libische samenleving een groeiend (religieus) conservatisme plaats waardoor de afstand tussen de levenssfeer van mannen en vrouwen werd vergroot. Het toegenomen religieuze conservatisme zorgde voor een

²⁵³ Syria Direct, *As their fellow citizens fight on both sides of Libya's civil war, Syrian civilians pay the price*, 23 maart 2020.

²⁵⁴ DCAF, *Penal Code Libya (1953)*, artikel 408 (onofficiële transcriptie/vertaling), via ilo.org, geraadpleegd op 6 maart 2020.

²⁵⁵ US Department of State, *Libya 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p.30; Zie algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.70.

²⁵⁶ Amnesty International, *Libya 2019*, geraadpleegd op 12 maart 2020; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.70 e.v.

onderdrukking van de rechten en vrijheden van vrouwen. Vrouwen speelden in de verslagperiode wel een belangrijke rol binnen gemeenschappen en families, maar zodra zij (politieke) invloed wilden laten gelden buiten de afbakening van de gemeenschap kregen zij te maken met repressie, stigmatisering en soms geweld van de zijde van feitelijke machthebbers zoals milities. Vrouwen die zich uitspraken over politieke thema's of onderwerpen die door feitelijke machthebbers als bedreigend werden ervaren liepen risico op represailles van de zijde van deze machthebbers. Zo werd een vrouwelijke wetgevingsjurist en tevens lid van het HoR in Tobroek, Siham Sergewa, medio 2019 ontvoerd in Benghazi, vermoedelijk door een gewapende groep van het LNA. Naar werd aangenomen werd Sergewa ontvoerd vanwege haar openlijke kritiek op het gewapende offensief van het LNA op Tripoli. De VN noemde daarnaast als motief voor haar ontvoering de intolerante houding van (gewapende) groepen tegen vrouwelijke participatie in het politieke proces in Libië.²⁵⁷

De positie van alleenstaande vrouwen veranderde niet ten opzichte van de voorgaande verslagperiode. In de Libische maatschappij werd het als onacceptabel beschouwd indien alleenstaande vrouwen, hetzij gescheiden, ongehuwd in de huwbare leeftijd of weduwe, op zichzelf woonden. Van hen werd verwacht dat zij zich bij familie vestigden. De mate van restrictie op de bewegingsvrijheid van alleenstaande vrouwen was afhankelijk van de plek waar zij zich bevonden. Zo waren de beperkingen voor alleenstaande vrouwen doorgaans groter in de plattelandstreken dan in grote steden zoals Tripoli omdat de sociale controle aldaar groter was. Ook speelde de houding van lokale feitelijke machthebbers een rol in de mate van beperkingen waarmee alleenstaande vrouwen te maken hadden. Wanneer er bijvoorbeeld sprake was van controle door strikt religieuze groeperingen zoals salafistische groepen en milities werd de bewegingsvrijheid van vrouwen in het algemeen en alleenstaande vrouwen in het bijzonder ingeperkt.²⁵⁸

Als gevolg van de toegenomen spanningen en het oplaaiende geweld in Tripoli vanaf april 2019 nam volgens het UNFPA (*United Nations Population Fund*), de VN-organisatie die zich onder meer bezig houdt met vrouwenrechten, ook het aantal gevallen van seksueel en gendergerelateerd geweld toe. Redenen hiervoor zouden zijn dat mannen door de omstandigheden werden gedwongen thuis te blijven waardoor er meer spanningen binnen gezinnen zou ontstaan en toegenomen spanningen als gevolg van langdurige ontheemding en financiële problemen. Om vrouwen die te maken hebben met trauma's als gevolg van onder andere huiselijk geweld tegemoet te komen werd met ondersteuning van UNFPA een hulplijn geïnstalleerd. Deze hulplijn staat onder algemeen toezicht van het Libische Ministerie van Sociale Zaken (GNA). UNFPA ondersteunde in de verslagperiode tevens zogenoemde *safe houses* in Tripoli, Sebha en Benghazi voor vrouwen die als gevolg van tegen hen gericht geweld behoefte hebben aan psychosociale hulp, juridische bijstand of eerste levensbehoeften. In Misrata werden voorts initiatieven ondersteund door UNFPA om de grondoorzaken van gendergerelateerd geweld weg te nemen. Volgens UNFPA werden de hulpinitiatieven bemoeilijkt door de beperkingen voor vrouwen om zich vrijelijk te verplaatsen, sociale druk en stigmatisering, de angst onder vrouwen voor tegen hen gericht geweld van de zijde van de autoriteiten en de slechte veiligheidssituatie.²⁵⁹

²⁵⁷ Atlantic Council, *How the exclusion of women has cost Libya*, 26 november 2019; US Department of State, *Libya 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p.26,27; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.68-70; UNSMIL, *Six months following the enforced disappearance of Siham Sergewa, UNSMIL calls for her immediate release*, 17 januari 2020; Defenders Center for Human Rights, *Annual report 2019*, p.32.

²⁵⁸ Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.68-70;

²⁵⁹ Vertrouwelijke bron, maart 2020; zie ook de website van UNFPA Libya: <https://libya.unfpa.org/>, Geraadpleegd op 6 juni 2020.

4.4.14 *Minderjarigen*

De positie van (alleenstaande) minderjarigen was in de huidige verslagperiode vergelijkbaar met die in de voorgaande periode. In de regel worden minderjarigen die één of beide ouders hebben verloren opgevangen door de familie en in breder verband binnen de clanstructuur, alwaar zij ook een zekere mate van bescherming genieten.

Er zijn in Libië opvangtehuizen voor alleenstaande minderjarigen aanwezig. Het is onduidelijk hoeveel dit er zijn en wat de situatie is in deze tehuizen. Weeshuizen vallen in Libië formeel onder het Ministerie van Sociale Zaken en zijn in de regel vooral bestemd voor buitenechtelijk geboren kinderen, aangezien deze kinderen doorgaans buiten de bescherming van de familie of clan vallen.²⁶⁰ Het is onbekend hoeveel minderjarigen in Libië leven zonder onderdak en zorg. Het kwam net als in voorgaande periodes ook in de huidige verslagperiode voor dat minderjarigen werden opgevangen in detentiefaciliteiten alwaar zij tezamen met volwassenen werden vastgehouden. Naar verluidt werden minderjarigen die buiten een huwelijk werden geboren soms vastgezet in detentiecentra voor migranten van het DCIM. Minderjarigen hebben toestemming nodig van een ouder of voogd om uit te kunnen reizen. In de regel is dit de vader van de minderjarige. Kinderen reizen doorgaans onder begeleiding van een of beide ouders. Indien de moeder met het kind op reis wil dient zij hiervoor toestemming te hebben van de man. Minderjarigen kunnen ook reizen onder begeleiding van de schoolleiding. Hiervoor is een schriftelijke toestemming van de vader nodig.²⁶¹

Binnen de ontheemdenpopulatie bevonden zich veel minderjarigen. In januari 2020 stelden de VN dat van de ongeveer 150.000 nieuwe ontheemden die ontstonden als gevolg van het geweld in en om Tripoli sinds april 2019 er ongeveer 90.000 minderjarig waren. Veel families met vaak jonge kinderen zagen zich genoodzaakt om in leegstaande gebouwen te trekken op de vlucht voor het geweld. Zij leefden in slechte omstandigheden meestal zonder toegang tot stromend water, elektriciteit en (medische) voorzieningen. Deze kinderen zaten in een uiterst kwetsbare positie en liepen verhoogd risico te maken te krijgen met geweld, ontvoering en rekrutering door gewapende groepen.²⁶²

Ook onder de migrantenpopulatie in Libië bevinden zich veel minderjarigen. Volgens de VN hielden zich per januari 2020 ongeveer 60.000 minderjarige migranten op in stedelijke gebieden. Ongeveer 15.000 van hen zijn volgens de VN alleenstaand. Sommigen werden opgepakt en in detentiecentra geplaatst waar zij tussen volwassenen verbleven. Deze alleenstaande minderjarige migranten bevonden zich in een uiterst kwetsbare positie en vormden een makkelijk doelwit voor mensenhandelaren en smokkelaars en liepen risico te worden gerekruteerd door de milities die de controle over deze detentiefaciliteiten uitoefenden.²⁶³

4.4.15 *Libische werknemers van internationale organisaties in Libië*

Er zijn weinig gegevens bekend over risico's die Libische werknemers van internationale organisaties mogelijk zouden ondervinden uit hoofde van hun werk.

²⁶⁰ Volgens een bron in november 2018 waren er toentertijd in ieder geval tehuizen in Tripoli, Benghazi en Misrata. Het is onbekend in hoeverre de uitbraak van geweld in en om Tripoli in april 2019 de situatie aldaar heeft beïnvloed met betrekking tot opvang voor minderjarigen.

²⁶¹ Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p. 71 e.v.; Vertrouwelijke bron, 3 december 2018; Vertrouwelijke bron, 20 april 2020; Vertrouwelijke bron, 30 november 2018.

²⁶² UNICEF, *Libya: Tens of thousands of children at risk amidst violence and chaos of unrelenting conflict*, 17 januari 2020; Japan Times, *Libya war leaves tens of thousands homeless in Tripoli*, 26 december 2019.

²⁶³ UN News, *Libya: 'Dire and untenable' situation for tens of thousands of children in unrelenting conflict*, 17 januari 2020; Vertrouwelijke bron, maart 2020.

Internationale organisaties zoals UNSMIL en andere VN-organisaties werden in de verslagperiode doorgaans door het LNA en de regering in het oosten van Libië beschouwd als zijnde op de hand van de GNA. Het kwam voor in de verslagperiode dat vliegtuigen van de VN geen toestemming kregen van het LNA om te landen in gebied dat onder LNA-controle stond. Dit in acht nemende valt niet uit te sluiten dat Libische werknemers van VN-organisaties door aan het LNA-verbonden gewapende groepen als oppositioneel werden beschouwd en dientengevolge risico liepen op represailles van deze groepen. Internationale organisaties en hulporganisaties vormden soms het doelwit van extremistische en terroristische organisaties. Zo werden in augustus 2019 ten minste drie stafleden van de VN in Benghazi gedood bij een aanslag met een autobom, onder wie een Libische werknemer. Door de algehele hoge mate van criminaliteit in Libië als gevolg van het ontbreken van een goed functionerend rechtssysteem liepen medewerkers van internationale bedrijven, bijvoorbeeld in verband met de olie- en gasindustrie, risico op ontvoeringen voor losgeld.²⁶⁴

²⁶⁴ UNSMIL, *UN fears severe consequences on its efforts due to stoppage of its flights to/from Libya*, 12 februari 2020; New York Times, *Car Bomb Kills 3 U.N. Staff Members Outside a Benghazi Mall*, 11 augustus 2019; Control Risks, *Libya Travel security*, update 31 maart 2020; Control Risks, *Libya Security Risk*, update 31 maart 2020.

5 Ontheemden, migranten en vluchtelingen

5.1 Migranten- vluchtelingen- en ontheemdenstroom

Duizenden migranten en vluchtelingen²⁶⁵ bleven in de verslagperiode vanuit landen ten zuiden van de Sahara en vanuit het Midden-Oosten en Azië naar Libië komen, hoewel het aantal gestaag verminderde sinds 2018.²⁶⁶ Migranten uit met name Sub-Saharalanden waagden een uiterst riskante reis met behulp van smokkelaars uit Niger door de Sahara om te trachten vanuit Libië een vervolgreis over de Middellandse Zee richting Europa te maken. De Libische kustwacht onderschepte in de verslagperiode duizenden migranten die vanaf de vertrekplaatsen aan de noordwestelijke kust van Libië scheep waren gegaan. Ondanks toezicht van UNHCR bij twaalf ontschepingslocaties, belandden de ontschepte migranten in veel gevallen in een van de (nominaal) door het Directoraat van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (GNA) voor de Bestrijding van Illegale Migratie (*Directorate for Combatting Illegal Migration*, DCIM) beheerde detentiefaciliteiten. Deze faciliteiten werden meestal feitelijk beheerd door milities die zich schuldig maakten aan schendingen zoals verkrachtingen, martelingen en het opleggen van dwangarbeid. Daarnaast werd de situatie voor migranten in detentie verergerd doordat soms in gebieden waar deze centra liggen werd gevochten (zie paragraaf 2.3.4 en hieronder). Zo werden bij een aanval van het LNA op het door de GNA beheerde Daman-complex in Tajoura (ongeveer 14 kilometer ten oosten van Tripoli) op 2 juli 2019 ten minste 53 migranten gedood en raakten nog eens 87 migranten gewond. In het complex was onder meer een detentiecentrum gevestigd waar honderden migranten uit voornamelijk sub-Saharalanden verbleven (zie paragraaf 2.3.4).²⁶⁷

In april 2020 verklaarde de Libische regering in Tripoli haar eigen ontschepingsplaatsen langs de kust van Noordwest-Libië onveilig vanwege het toegenomen geweld. Het kwam een enkele keer voor dat onderschepte migranten in bootjes op de Middellandse Zee niet aan land konden en onder erbarmelijke omstandigheden aan boord van de bootjes moesten verblijven. Ook werden migranten vaak gedetineerd in een van de vele illegale gevangenissen die werden beheerd door milities, smokkelaars en mensenhandelaren. De stad Agadez in Niger stond ook in de huidige periode te boek als transit hub voor migranten. Sinds enkele jaren, echter, is de druk vanuit de internationale gemeenschap op Niger om de irreguliere migratie vanuit Agadez in te dammen toegenomen. Dit leidde er in de verslagperiode toe dat smokkelaars in toenemende mate alternatieve, en vaak

²⁶⁵ De term vluchteling wordt hier niet in de strikt juridische betekenis gebruikt, dat wil zeggen een persoon die een officiële status als vluchteling heeft verkregen en als zodanig wordt erkend door de staat. Aangezien Libië geen asielmecanisme kent is het onderscheid tussen vluchtelingen en (arbeids)migrantten vaak moeilijk te bepalen. Veel vluchtelingen die er niet in slaagden vanuit Libië door te reizen naar Europa gingen uiteindelijk als migrantarbeider aan de slag.

²⁶⁶ De afname werd vooral bepaald door aangescherpte regelgeving in de zuidelijke buurlanden, met name Tsjaad en Niger, en geweldsuitbarstingen langs de smokkel- en migratieroutes. Hierdoor moesten migranten vaak een langere en gevaarlijker roete afleggen naar de verschepingspunten langs de Libische kust. UN Panel of Experts, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to Security Council Resolution 1973* (2011), p.15; IOM Displacement Tracking Matrix, *Libya's migrant report round 29*, januari-februari 2020.

²⁶⁷ Deutsche Welle, *Niger's migrant smugglers use ever deadlier routes through the Sahara*, 4 juli 2019; UNHCR, *Libya*, geraadpleegd op 21 april 2020 UNSMIL/OHCHR, *The airstrikes on the Daman building complex, including the Tajoura Detention Centre*, 2 July 2019; Volkskrant, *Tientallen doden na inslag op detentiecentrum voor migranten in Tripoli*, 3 juli 2019.

gevaarlijker, routes namen om Libië te bereiken, met als doel controlepatrouilles van de politie van Niger te ontwijken.²⁶⁸

Voorts was er sprake van zowel nieuwe ontheemdenstromen als van ontheemden die terugkeerden naar hun woonplaatsen. Door gevechtshandelingen ontstonden nieuwe ontheemdenstromen, vooral naar aanleiding van de gewelddadigheden in en om Tripoli vanaf 4 april 2019 (zie paragraaf 2.5.2), maar ook door geweld in het zuiden van Libië, met name in en om de stad Murzuq (zie paragraaf 2.5.3). Ontheemden konden soms terugkeren naar hun woonplaatsen, vooral in de oostelijke delen van het land, bijvoorbeeld bij Benghazi. De verbeterde veiligheidssituatie in Cyrenaica, na jarenlange strijd tussen het LNA en radicale moslimgroepen zoals de *Benghazi Revolutionaries Shura Council* en de *Derna Shura Council*, maakte terugkeer voor duizenden ontheemden naar hun oorspronkelijke woonplaatsen mogelijk. Ook werden migranten vanuit de in de vorige verslagperiode door UNHCR ingerichte *Gathering and Departure Facility* (GDF)²⁶⁹ geëvacueerd naar het buitenland, bijvoorbeeld Niger en Rwanda. Doordat de detentiefaciliteit in Tajoura, waar veel migranten zich ophielden, werd geraakt bij gevechten tussen de GNA en het LNA in juli 2019, vluchtten vele migranten naar de GDF. Ook vluchtten in oktober 2019 honderden migranten vanuit het Abu Salim detentiecentrum naar de GDF als gevolg van de gevechten. Zij waren door de Libische autoriteiten vrijgelaten omdat de situatie rondom het Abu Salim detentiecentrum te gevaarlijk was geworden. Hierdoor raakte de GDF overbevolkt waardoor UNHCR ernstig werd belemmerd in het uitvoeren van de evacuatieprogramma's. Eind januari 2020 werden de werkzaamheden vanuit het vertrekcentrum zelfs opgeschort vanwege de verslechterende veiligheidsomstandigheden. De migranten uit het centrum werden grotendeels naar wijken in Tripoli verplaatst. Het vertrek van de laatste ruim honderd migranten werd naar verluidt tegengehouden door de plaatsvervangend directeur van het DCIM en tevens lokale militieleider.²⁷⁰

Op 10 september 2019 kwamen de regering van Rwanda, UNHCR en de Afrikaanse Unie (AU) overeen dat vluchtelingen en migranten uit Libische detentiecentra, uit het GDF of uit stedelijke gebieden op vrijwillige basis naar Rwanda kunnen worden geëvacueerd, om van daaruit te worden hervestigd, terug te keren naar het land van herkomst of naar een land waar eerder asiel werd aangevraagd. Eind november 2019 stelde UNHCR dat in 2019 in totaal 2142 vluchtelingen en migranten konden worden geëvacueerd uit Libië, van wie 723 konden worden hervestigd. Aan het einde van de verslagperiode waren alle evacuatieprogramma's opgeschort. UNHCR en IOM kondigden op 17 maart 2020 een wereldwijde tijdelijke opschorting aan van hervestigingsvluchten vanwege de maatregelen rondom het coronavirus.²⁷¹

5.2 Ontheemden

²⁶⁸ IOM, *Libya considers its ports unsafe for the disembarkation of migrants*, 9 april 2020; The Guardian, *Libya says migrants stopped at sea will not be let back in*, 14 april 2020; Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p. 73.

²⁶⁹ De GDF is een centrum voor migranten dat door UNHCR speciaal is ingericht voor de evacuatie van de meest kwetsbaren onder de migranten in Libië, onder wie veel vrouwen en kinderen.

²⁷⁰ IOM DTM IDP and returnee report, round 28 (November – December 2019), 2020; UNHCR, *UNHCR expands help to refugees in urban areas in Libya, reassesses role of Gathering and Departure Facility*, 28 november 2019; UNHCR, *UNHCR to suspend operations at GDF in Tripoli amid safety concerns*, 30 januari 2020; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2020.

²⁷¹ UNHCR, *Joint Statement: Government of Rwanda, UNHCR and African Union agree to evacuate refugees out of Libya*, 10 september 2019; UNHCR, *Third group of refugees evacuated to Rwanda from Libya with UNHCR support*, 25 november 2019; The Guardian, *Libya's refugees face being cut off from aid due to coronavirus*, 24 maart 2020; UNHCR, *IOM, UNHCR announce temporary suspension of resettlement travel for refugees*, 17 maart 2020.

Volgens IOM bestond de totale populatie ontheemden in Libië per 1 december 2019 uit 355.672 personen.²⁷² Dit betekende een stijging ten opzichte van dezelfde periode in de vorige verslagperiode (medio 2018 werd door UNHCR een totaal aantal ontheemden gemeld van nog geen 200.000).²⁷³ Het totaal aantal teruggekeerde ontheemden bedroeg volgens IOM per 1 december 2019 447.707 personen.²⁷⁴ In de verslagperiode steeg het aantal ontheemden vooral door de strijd om Tripoli, in het bijzonder uit de wijken Ain Zara, (zuidelijk) Tajoura, Al-Aziziya, Qasr bin-Ghashir, Swani bin-Adam en Aljara. De gevechten in en om Tripoli zorgden vanaf januari 2020 voor een nieuwe stroom ontheemden. Per 1 februari 2020 was volgens cijfers van IOM het aantal ontheemden gestegen tot 373.709 personen. Ook het aantal teruggekeerde ontheemden was gestegen naar 448.573 personen.²⁷⁵ Volgens OCHA raakten (tot aan eind april 2020) meer dan 200.000 personen ontheemd sinds de start van het LNA-offensief op Tripoli op 4 april 2019. Ruim 42% van het totale aantal ontheemden in Libië in de verslagperiode werd veroorzaakt door de gewelddadigheden in en om Tripoli en in andere delen van noordwestelijk Libië. In maart en april 2020 ontstonden in Tripoli nieuwe gevallen van ontheemding, vooral uit de wijken Salah al-Din, Mashroa al-Hadba, Abu Salim alsook uit de omgeving van Tarhouna, door gevechten tussen het LNA en de GNA.²⁷⁶ Door gevechten tussen de GNA en het LNA in de eerste maanden van 2020 raakten volgens de VN voorts ongeveer 4.650 personen ontheemd bij Abu Grain en Sirt (zie ook paragraaf 2.5.2).²⁷⁷

Ontheemden uit Tripoli vluchtten doorgaans naar veiligere wijken van de stad,²⁷⁸ naar omliggende gebieden buiten Tripoli, naar het Nafusa-gebergte of naar andere plaatsen en regio's langs de (noord)westelijke kust van Libië zoals Misrata en Almageb.²⁷⁹

Een andere plaats waar in de verslagperiode veel nieuwe gevallen van ontheemding ontstonden was Murzuq, waar in augustus 2019 hevige gevechten uitbraken tussen stammen. Volgens IOM raakten ruim 28.000 personen ontheemd als gevolg van het geweld in Murzuq. Veel gezinnen vluchtten naar omliggende gebieden in de regio van Murzuq en naar plaatsen zoals Sebha, Ubari, Jufra en Wadi al-Shati. Voor zover bekend waren aan het eind van de verslagperiode nog altijd veel gezinnen uit Murzuq ontheemd.²⁸⁰

Veel mensen die als gevolg van de uitbraak van het geweld in Tripoli en andere delen van noordwestelijk Libië hun huizen moesten verlaten vluchtten naar familieleden in andere delen van de stad of buiten Tripoli. Ook zochten na de uitbraak van het geweld in april 2019 volgens de VN duizenden burgers beschutting in medische klinieken. Sommigen vonden onderdak in verlaten schoolgebouwen of andere leegstaande gebouwen, soms na eerst op straat te hebben overnacht. In

²⁷² Dit betreft de door IOM geïdentificeerde ontheemden. Het totaal aantal ontheemden kan hoger zijn. IOM Displacement Tracking Matrix (DTM), *Libya*, 1 december 2019.

²⁷³ Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.73.

²⁷⁴ Dit betreft de periode sinds de ontheemding die ontstond vanaf het voorjaar van 2014 bij het uitbreken van het geweld tussen Haftar's *Dignity-coalitie (Amaliyat al-Kerama)* en de *Fajr Libya* (Libische Dageraad) beweging bij het internationale vliegveld van Tripoli. Zie hiervoor de ambtsberichten van mei 2016 en van april 2019. IOM DTM, *Key Findings*, 1 december 2019.

²⁷⁵ IOM Displacement Tracking Matrix (DTM), *Round 29*, 1 februari 2020; UNHCR, *UNHCR Libya response in 2020*, 10 april 2020; IOM Displacement Tracking Matrix (DTM), *Libya IDP and returnee report*, augustus-oktober 2019.

²⁷⁶ OCHA, *Libya. Tripoli: One year on*, 29 april 2020.

²⁷⁷ OCHA, *Libya Situation Report*, 17 maart 2020; IOM Displacement Tracking Matrix *Libya, Abu Qurayn, Misrata, Sirt Flash Update*, 16 maart 2020.

²⁷⁸ Dit betrof vooral de wijken Abu-salim, Suq al-juma, Tajoura en Ain Zara; IOM DTM *IDP and returnee report, round 28 (November – December 2019)*, 2020, p.8.

²⁷⁹ IOM DTM *IDP and returnee report, round 28 (November – December 2019)*, 2020; Libya Observer, *Minister: 57.000 families fled Tripoli since start of Haftar's offensive in April 2019*, 30 maart 2020.

²⁸⁰ IOM, *DTM IDP and returnee report, round 28 (November – December 2019)*, 2020; IOM Displacement Tracking Matrix, *Libya IDP and Returnee Report: Mobility Tracking Round 29*, januari - februari 2020.

andere gevallen gebruikten ontheemde burgers publieke plekken zoals stadsparken of tuinen om te verblijven of zetten zij tenten op bij de kust. De voorzieningen in dergelijke geïmproviseerde verblijven waren vaak slecht en het ontbrak er dikwijls aan schoon drinkwater en andere basale voorzieningen. Burgers die vluchtten voor het geweld konden soms via organisaties van de VN (bijvoorbeeld OCHA, IOM) tijdelijke opvang verkrijgen (zie ook paragraaf 4.2.6). Ontheemden in de gebieden in het noordwesten in Libië waar aanhoudende gevechten waren, hadden in de verslagperiode in toenemende mate te maken met problemen om aan hun eerste levensbehoeften te voldoen. Door het geweld en de steeds slechter wordende economische situatie was het voor hen moeilijk om toegang te verkrijgen tot publieke diensten en om aan werk, en daarmee aan mogelijkheden om in het levensonderhoud te voorzien, te geraken. De maatregelen in verband met de bestrijding van het coronavirus zorgde vanaf medio maart 2020 voor een verdere verslechtering van de positie van ontheemden. De ontwikkelingen rondom het virus had een sterk negatief effect op de economie, waardoor prijzen van goederen, voedsel en brandstof sterk stegen en de werkgelegenheid verder daalde. Dit raakte de meest kwetsbare bevolkingsgroepen in het bijzonder, onder wie ontheemden. Daarnaast veroorzaakten de maatregelen een verdere inperking van de bewegingsvrijheid en een toegenomen onveiligheid veroorzaakt door het opereren van milities die striktere controles doorvoerden en de situatie trachtten uit te buiten.²⁸¹

De situatie voor de ontheemden uit de plaats Tawergha bleef in de verslagperiode voor zover bekend zeer moeilijk. De meesten van de ontheemden zijn nog altijd niet teruggekeerd naar hun oorspronkelijke huizen als gevolg van de verwoesting die aldaar heeft plaatsgevonden. Door bemiddeling van de VN (UNSMIL) tussen Misrata en Tawergha in 2018 zou de terugkeer van families uit Tawergha makkelijker moeten kunnen worden gefaciliteerd. Het is echter voor de meeste families uit Tawergha nog altijd een onmogelijkheid gebleken om daadwerkelijk terug te keren vanwege de grootschalige vernietiging van huizen en infrastructuur in de stad en vanwege de vijandige houding van milities uit Misrata jegens Tawergha's (zie ook paragraaf 4.4.10).²⁸²

Ontheemden keerden vooral terug in de regio in en om de oostelijke stad Benghazi. Volgens IOM bedroeg het aantal teruggekeerde ontheemden per 1 december 2019 ruim 189.000 personen. In voorgaande jaren waren veel personen uit Benghazi ontheemd geraakt vanwege de gevechten aldaar tussen het LNA van Haftar en de *Benghazi Revolutionaries Shura Council* (BRSC), een conglomeraat van extremistische partijen waaronder het voormalige *Ansar al-Sharia Libya* (ASL).²⁸³ In de huidige verslagperiode vonden er geen vergelijkbare grootschalige gevechten plaats in het oostelijke deel van Libië. Hierdoor ontstond de mogelijkheid voor veel ontheemden om terug te keren. Volgens IOM keerde een groot deel van de ontheemden ook daadwerkelijk terug naar hun eigen huizen (83% in totaal over heel het land).²⁸⁴

Ontheemden in Tripoli en omgeving zagen zich vanaf medio maart soms genoodzaakt om terug te keren naar hun oorspronkelijke woongebieden, ondanks

²⁸¹ UN, *Libya: Thousands seek shelter in health clinics from Tripoli fighting, UN warns*, 23 april 2019; UNOCHA, *Libya 2019 (Humanitarian response plan)*, ongedateerd, geraadpleegd op 24 maart 2020; LiveuMap, *UNHCR and partner Libaid continued their distribution to forcibly displaced families and assisted 49 households with core relief items in Garabulli, east of Tripoli*, 19 april 2019; Reuters, *Libya's displaced struggle for shelter as fighting drags on*, 10 september 2019; UNOCHA, *Libya situation report*, 17 maart 2020.

²⁸² Human Rights Watch, *Libya: Displaced Population Can't Go Home*, 24 januari 2019; UNDP, *When lightning brings hope to Tawergha*, 4 maart 2020.

²⁸³ Zie hiervoor algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.26,27 en algemeen ambtsbericht Libië van mei 2016, p.26 e.v.

²⁸⁴ IOM, *DTM IDP and returnee report, round 28 (November – December 2019)*, 2020.

aanhoudende gevechten, vanwege de dreigende uitbraak van het coronavirus in de plaatsen van ontheemding.²⁸⁵

5.3 Vluchtelingen en migranten

De wettelijke bepalingen met betrekking tot vreemdelingen in Libië werden in de verslagperiode voor zover bekend niet gewijzigd. Hoewel de interim-grondwet uit 2011 voorziet in het recht op asiel²⁸⁶, bestaat er in Libië geen specifieke asielwetgeving of een in de praktijk werkend asielmecanisme. Dit heeft tot gevolg dat asielzoekers, vluchtelingen en migranten onderhevig zijn aan de Libische migratiewetgeving die alle illegale binnenkomst, verblijf of vertrek in of uit het land strafbaar stelt.²⁸⁷ Overtreding van deze wetgeving kan resulteren in een gevangenisstraf van onbekende duur, met inbegrip van zware fysieke arbeid, of een geldboete van ongeveer duizend Libische Dinar (ruim 630 Euro). Na voltooiing van de straf of het betalen van de boete moet de overtreder volgens de wet worden gedeporteerd. Personen die zijn gedeporteerd uit Libië mogen het land zonder de toestemming van de directeur van het Directoraat-Generaal voor Paspoorten en Nationaliteit niet opnieuw binnentreden.²⁸⁸ Het is niet bekend of en in hoeverre deze wetgeving daadwerkelijk werd ingezet in de verslagperiode door migratieautoriteiten in het westen dan wel oosten van Libië.

De situatie van vluchtelingen en migranten in Libië bleef in de verslagperiode zeer slecht. Velen van hen zaten vast in detentiecentra onder het beheer van het DCIM. De situatie in deze centra was slecht vanwege overbevolking, slechte hygiëne en te weinig voedsel en schoon drinkwater. Geweld tegen migranten en vluchtelingen in de detentiecentra kwam veel voor. In de verslagperiode werden op verschillende momenten migranten uit de detentiecentra die in de omgeving van Tripoli zijn gelegen door UNHCR en IOM geëvacueerd als gevolg van de dreiging van het geweld aldaar. Zo werden in de laatste week van april 2019 325 buitenlandse vluchtelingen geëvacueerd uit het migrantendetentiecentrum in Qasr bin Ghashir, in het zuiden van Tripoli. De evacuatie werd in gang gezet na berichten over het gebruik van (gewapend) geweld tegen de vluchtelingen in het detentiecentrum. De vluchtelingen werden overgebracht naar het Az-Zawiya detentiecentrum in het noordwesten van Libië. De meest kwetsbaren, onder wie vrouwen en kinderen, werden naar een faciliteit van UNHCR gebracht. De evacuatie betrof al de vierde sinds het uitbreken van het geweld in Tripoli op 4 april 2019. Eerder waren al 825 vluchtelingen en migranten geëvacueerd uit de detentiecentra in Ain Zara, Abu Salim, Qasr bin Ghashir, Zintan en Tajoura. In de laatstgenoemde plaats werden bij een aanval van het LNA op het door de GNA beheerde Daman-complex op 2 juli 2019 ten minste 53 migranten gedood en raakten nog eens 87 migranten gewond. In het complex was onder meer een detentiecentrum gevestigd waar honderden migranten uit voornamelijk sub-Saharalanden verbleven (zie paragraaf 2.3.4).²⁸⁹

²⁸⁵ Reliefweb, *Libya: People caught between bullets, bombs and now COVID-19*, 12 april 2020; Libya Observer, *Red Cross: Some Tripoli IDPs returned home over COVID-19 concerns despite ongoing attacks*, 13 april 2020.

²⁸⁶ Constitutional Declaration van 3 augustus 2011, artikel 10.

²⁸⁷ Hieronder kan bijvoorbeeld worden verstaan het ontbreken van de benodigde documenten of binnenkomst via een onofficiële grenspost in Libië.

²⁸⁸ Wet nummer 6 uit 1987: *Regulating entry, residence and exit of foreign nationals to/from Libya* (gewijzigd via wet nummer 2 uit 2004), artikel 18; Wet nummer 19 uit 2010: *On Combating Irregular Migration*; Global Detention Project, *Libya Immigration Detention*, update augustus 2018; Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p. 74.

²⁸⁹ UNHCR, *Libië update: UNHCR evacueert honderden vluchtelingen*, 25 april 2019; UNHCR, *Libya*, geraadpleegd op 21 april 2020 UNSMIL/OHCHR, *The airstrikes on the Daman building complex, including the Tajoura Detention Centre*, 2 July 2019; Volkskrant, *Tientallen doden na inslag op detentiecentrum voor migranten in Tripoli*, 3 juli 2019.

Ook werden onder druk van de geëscaleerde veiligheidssituatie in Tripoli tientallen vluchtelingen uit verschillende detentiecentra overgebracht naar een transit center in Niamey, Niger. Onder hen bevonden zich vele vluchtelingen die eerder door UNHCR waren geëvacueerd uit de dicht op de frontlinie gelegen detentiecentra Ain Zara en Abu Salim. Volgens UNHCR bevonden zich in de verslagperiode ongeveer drieduizend vluchtelingen en migranten in detentiecentra in en om Tripoli.²⁹⁰ Verreweg de meeste van de honderdduizenden migranten in Libië bevonden zich evenwel buiten de detentie.²⁹¹

Van de buitenlandse migranten in Libië die niet in detentie zaten probeerden de meesten met behulp van banen in de diensten-, de landbouw- of de bouwsector (bijvoorbeeld door zich als dagloner aan te bieden) het hoofd boven water te houden. Vooral in Tripolitania kwam het in de verslagperiode veel voor dat migranten zich als dagloners aanboden langs de kant van de weg. De betaling voor dergelijke arbeid varieerde sterk en het kwam ook voor dat de migrant uiteindelijk niet werd betaald voor het verrichtte werk. Sommige migranten wisten een geregelde baan te bemachtigen bij een vaste werkgever tegen een vast salaris. Door het voortdurende conflict en de verslechterende economische omstandigheden werd het echter steeds moeilijker voor migranten om aan werk te komen.²⁹² Migranten hebben doorgaans geen enkele vorm van legaal verblijf in Libië en in de regel bezitten zij ook geen documenten om hun identiteit te staven. Hierdoor vormen zij een uiterst kwetsbare groep, die naast uitbuiting ook risico loopt op gedwongen rekrutering voor gewapende groepen of ontvoering door mensenhandelaars (zie ook paragraaf 2.5.7).²⁹³

Migranten werden in de verslagperiode zwaar getroffen door het geweld, de verslechterende economie en (maatregelen met betrekking tot) het coronavirus. Door de voortgaande gevechten en de strijd om olievoorraden en grondstoffen werd de toegang van migranten tot voedselvoorraden, voorzieningen en medische hulp steeds verder ingeperkt. Veel medische posten in met name Tripolitania moesten vanwege de gevechten hun deuren sluiten of raakten beschadigd, waardoor de toegang tot medische voorzieningen voor burgers in dit deel van Libië een steeds groter probleem werd, en voor kwetsbare groepen zoals migranten en ontheemden in het bijzonder. De maatregelen ten aanzien van de bestrijding van de uitbraak van het coronavirus hadden een negatief effect op de toch al slechte economische situatie in Libië waardoor voedsel, brandstof en goederen sterk in prijs stegen. Dit zorgde ervoor dat de voedselzekerheid en economische positie van Libiërs onder druk kwam te staan en in het bijzonder voor kwetsbare groepen zoals migranten en ontheemden. De maatregelen zorgden daarnaast voor een grotere controle door feitelijke machthebbers zoals milities. Dit zorgde voor een verdere inperking van de bewegingsvrijheid, in het bijzonder voor migranten. De neergaande economische ontwikkelingen en slechte veiligheidssituatie zorgde er voorts ook voor dat de werkgelegenheid in het algemeen, maar voor migranten – veelal dagloners in Tripolitania – in het bijzonder, steeds verder terugliep. Naar verluidt was er angst onder migranten om met meer discriminatie en geweld te maken te krijgen, op basis van de aanname dat zij verantwoordelijk zouden zijn voor de verspreiding van het coronavirus. Zo zegden huurbazen soms de huur op van migranten en werd hun soms de toegang geweigerd tot winkels en medische faciliteiten. Ook zou er al

²⁹⁰ In totaal wordt de migrantenpopulatie in Libië geschat op 600.000 tot 700.000 personen.

²⁹¹ UNHCR, *Libya: humanitarian crisis worsening amid deepening conflict and COVID-19 threat*, 3 april 2020; Vertrouwelijke bron, 21 juni 2019.

²⁹² Medics sans Frontières, *Trading in suffering: detention, exploitation and abuse in Libya*, 23 december 2019; UNHCR, *Libya: humanitarian crisis worsening amid deepening conflict and COVID-19 threat*, 3 april 2020.

²⁹³ Medics sans Frontières, *Trading in suffering: detention, exploitation and abuse in Libya*, 23 december 2019; Algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p. 74,75.

sprake zijn van geweld tegen migranten, mogelijk verband houdende met hun vermeende verantwoordelijkheid voor de verspreiding van het virus. De toch al slechte positie van migranten werd door deze ontwikkelingen gaandeweg de verslagperiode steeds slechter.²⁹⁴

5.4 Terugkeer

Illegale in- en uitreis is strafbaar in Libië krachtens de wetten 19/2010 (*On combatting irregular migration*) en nummer 6/1987 (*Regulating entry, residence and exit of foreign nationals to/from Libya*; gewijzigd via wet nummer 2/2004).²⁹⁵ Er zijn binnen de verslagperiode geen gegevens bekend geworden over (gedwongen) teruggekeerde Libiërs en hun mogelijke behandeling door de autoriteiten bij terugkeer of de houding van Libische diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland ten aanzien van gedwongen terugkeer. Net als in de vorige periode was er sprake van dat migranten die van boord van schepen werden gehaald voor de kust van Libië werden mishandeld in detentiecentra voor migranten (zie paragraaf 5.1).²⁹⁶

Hoewel de maatschappelijke perceptie van (voormalige) Qadhafi-loyalisten in de verslagperiode enigszins is gewijzigd, bleven zij in de negatieve aandacht staan van bijvoorbeeld revolutionaire brigades (zie paragraaf 4.4.8). Door de ingewikkelde en onduidelijke machtsverhoudingen bij grensovergangen, waar deze brigades een rol konden spelen, valt derhalve niet uit te sluiten dat een (vermeende) Qadhafi-sympathie nog steeds een rol speelt bij de behandeling van teruggekeerde Libiërs, vooral bij westelijke grensovergangen vanwege de aanwezigheid van deze brigades in met name het westelijke deel van Libië.²⁹⁷

Volgens bronnen wordt er bij binnenkomst in het land doorgaans gevraagd naar de reden van de reis en worden stamachtergronden gecontroleerd door plaatselijke machthebbers. Veel hangt af van het profiel of het geslacht van de persoon en de plaatselijke militie of feitelijke machthebber in een regio. Dezelfde kwesties doen zich voor bij binnenlandse verplaatsingen. Er vinden stelselmatig controles plaats door plaatselijke milities tussen gebieden die worden gecontroleerd door verschillende machthebbers. De (veiligheids)situaties verschillen per grensovergang (zie hiervoor ook paragraaf 2.5.5 en 2.5.6).²⁹⁸

²⁹⁴ UNHCR, *Libya: humanitarian crisis worsening amid deepening conflict and COVID-19 threat*, 3 april 2020; The Guardian, *Libya's refugees face being cut off from aid due to coronavirus*, 24 maart 2020; World Health Organization (WHO), *Health sector bulletin Libya*, januari 2020; Vertrouwelijke bron, 4 april 2020.

²⁹⁵ Global Detention Project, *Libya Immigration Detention*, update augustus 2018; DCAF, *Libyan security sector legislation*, geraadpleegd op 5 juni 2020. Zie voor een Engelstalige versie van de wet 19/2010: <http://www.security-legislation.ly/node/32174> en van de wet 6/1987: <https://security-legislation.ly/node/34591>.

²⁹⁶ IOM, *IOM Alarmed by Return of Migrants to Libya from Maltese Waters*, 16 maart 2020;

²⁹⁷ Zie ook algemeen ambtsbericht Libië van april 2019, p.63,64 en algemeen ambtsbericht Libië van mei 2016, p.64,65.

²⁹⁸ Situatie ongewijzigd sinds het vorige ambtsbericht Libië van april 2019; Vertrouwelijke bron, 3 april 2020.

6 Bijlagen

6.1 Gebruikte openbare bronnen

ACLED, *Covid-19 Disorder Tracker: Spotlight. Continued fighting in Libya*, 29 maart-4 april 2020

Address Libya, *LNA announces control over Ras Ajdir border town with Tunisia*, 26 maart 2020

Adress Libya, *ISIS claims responsibility for the terrorist attack on LNA in Ghudwa south of Sebha*, 9 mei 2019

Ahval, *Three Turkish soldiers killed in Libya as Haftar's forces advance on Misrata*, 10 februari 2020

Al Masdar, *Complete map of Libyan Civil War: February update*, 4 februari 2020

Al Shahid, *UNSMIL meets with representatives of Tawergha and Misrata*, 6 juli 2018

Aljazeera, *40,000 people living in makeshift detention centres in Libya*, 25 januari 2020

Aljazeera, *After the Berlin summit, what's next for Libya?*, 20 januari 2020

Aljazeera, *Haftar forces suffer string of defeats in battle for Tripoli*, 14 april 2020.

Aljazeera, *Libya battles escalate as coronavirus arrives in country*, 25 maart 2020

Aljazeera, *Libya conflict: Government forces stop Haftar from taking Misrata*, 29 januari 2020

Aljazeera, *Libya: GNA says it has taken Haftar's stronghold*, 19 april 2020

Aljazeera, *Libya: LNA says Tripoli port attack targeted Turkish weapons*, 19 februari 2020

Aljazeera, *Libya: National Oil Corporation says blockade losses near \$2.6bn*, 4 maart 2020

Aljazeera, *Libyan armed groups accused of human rights abuses*, 4 januari 2020

Aljazeera, *Libya's al-Sarraj rules out future negotiations with Haftar*, 15 april 2020

Aljazeera, *Libya's Fayez al-Serraj calls for elections in 2019 to end war*, 16 juni 2019

Aljazeera, *Migrant in Libya relives brutal detention through sketches*, 31 december 2019

Aljazeera, *More coronavirus cases in Libya as fighting rages*, 29 maart 2020

Aljazeera, *Timeline: Haftar's months-long offensive to seize Tripoli*, 19 januari 2020

Aljazeera, *Tripoli bombardment forces evacuation of patients from hospital*, 29 februari 2020

Aljazeera, *Tripoli bombardment forces evacuation of patients from hospital*, 29 februari 2020

Aljazeera, *UN condemns rocket attack on Tripoli hospital*, 7 april 2020

- Aljazeera, *UN urges Libyans to halt fighting, instead battle coronavirus*, 18 maart 2020
- Alwasat, *GNA forces launch operation "Volcano of Anger" against LNA*, 8 april 2019
- Amnesty International, *EU: Borrell must steer Foreign Ministers to draw a line under Libya abuses*, 6 december 2019
- Amnesty International, *Human rights in the Middle East and North Africa: Review of 2019 Libya*, 18 februari 2020
- Amnesty International, *Libya 2019*
- Anadolou Agency, *ANALYSIS - Libya and the Salafi pawns in the game*, 9 januari 2020.
- Anadolou Agency, *Haftar forces kill 3 civilians in attack on Libyan port*, 19 februari 2020
- Anadolou Agency, *Libya: Haftar forces target Tripoli's Mitiga Airport*, 7 februari 2020
- Anadolou Agency, *Libya's Haftar recruiting child fighters: Tripoli gov't*, 10 april 2019
- Anadolou Agency, *Proposed Libya ceasefire would empower Haftar*, 8 mei 2019
- AP News, *Eastern Libyan Forces attack Tripoli hospital for second day*, 7 april 2020
- AP News, *Fighting rages as Libya force pushes toward key western city*, 26 januari 2020
- Arab Tyrant Manual, *In Libya, traditional and social media are used to fuel war*, 14 april 2019
- Asharq al-Awsat, *LNA-members killed in drone-strike near Tripoli*, 14 september 2019
- Asharq al-Awsat, *Salame Offers Three-Point Plan to Bring Peace to Libya*, 30 juli 2019
- Associated Press, *UN agency: Rival tribes clash in southern Libya; 90 killed*, 20 augustus 2019
- Atlantic Council, *How the exclusion of women has cost Libya*, 26 november 2019
- Auswärtiges Amt, *Way to the Berlin Conference on Libya*, 16 januari 2020
- BBC, *Libya conflict: Opposition forces 'seize strategic city Sirte'*, 6 januari 2020
- BBC, *Libya conflict: 'Stressed' Ghassan Salame resigns as UN envoy*, 2 maart 2020
- BBC, *Profile: Hamas Palestinian movement*, 12 mei 2017.
- Bloomberg, *Besieged airbase shows Turkey turning the tide in Libya's war*, 17 april 2020
- Bloomberg, *Europe reaches Libya breakthrough with naval mission deal*, 26 maart 2020
- Bloomberg, *Libya cease-fire talks resume after Tripoli port attack*, 20 februari 2020
- Bloomberg, *Libya Truce in 'Name Only' as Foreign Troops and Arms Pour In*, 30 januari 2020
- Bloomberg, *Libya's Haftar dealt setback in fighting west of Tripoli*, 13 april 2020

Brookings, *The Berlin Conference on Libya: Will hypocrisy undermine results?*, 21 januari 2020

Cairo Institute for Human Rights Studies (CIHRS), *Libya: A complete failure to implement UPR recommendations since 2015*, 2 april 2020.

Carlisle, Jessica, *Muslim divorce in the Middle East: Contesting gender in the contemporary courts*, juni 2018

Chatham House, *Libya. The development of armed groups since 2014*, maart 2020

Clingendael, *Libya's Haftar and the Fezzan. One year on*, januari 2020

Committee to protect Journalists, *Libyan journalists Mohamed al-Qurj and Mohamed al-Shibani missing since May 2*, 9 mei 2019

Crisis Group, *Addressing the rise of Libya's Madkhali-Salafis*, 25 april 2019

Daily Sabah, *10 civilians killed as airstrike hits factory in Libya's Tripoli*, 18 november 2019

Daily Sabah, *Haftar forces hit airport in Libyan capital Tripoli*, 27 februari 2020

De Volkskrant, *Tientallen doden na inslag op detentiecentrum voor migranten in Tripoli*, 3 juli 2019

De Volkskrant, *Tientallen doden na inslag op detentiecentrum voor migranten in Tripoli*, 3 juli 2019

Death Penalty Information Center, *A record 120 nations adopt UN death penalty moratorium resolution*, 18 december 2018.

Defenders Center for Human Rights, *Human rights defenders in Libya. Lack of protection and absence of legislation. Annual report 2019*

Deutsche Welle, *Libya: Haftar's forces capture strategic Sirte*, 7 januari 2020

Deutsche Welle, *Niger's migrant smugglers use ever deadlier routes through the Sahara*, 4 juli 2019

Digital Journal, *Op-Ed: Commander Haftar demands Misrata militia withdraw from Tripoli*, 21 december 2019

ECHO, *Daily flash*, 7 april 2020

ECHO, *Daily flash*, 7 april 2020

EEAS, *EU Local Statement on the arbitrary arrest of Libyan journalist and human rights defender Ridha Fheel Al-Boom*, 17 december 2019

Euractiv, *In Munich, diplomats reaffirm push for peace in Libya*, 16 februari 2020

Euractiv, *UN urges Libyans to halt fighting, battle virus*, 18 maart 2020

Euromed Human Rights Monitor, *Escalating hell. Tripoli civilians under indiscriminate attacks*, januari 2020,

European Institute for Peace (EIP), *Citizenship on hold: Undetermined legal status and the implications for Libya's peace process*, juli 2019

Financial Times, *Haftar bows to ceasefire calls in Libya*, 12 januari 2020

Foreign Affairs, *How to stop Libya's collapse*, 7 januari 2020

- Foreign Policy, *Khalifa Haftar's miscalculated attack on Tripoli will cost him dearly*, 10 april 2019
- Foreign Policy, *Who controls libyan airports controls Libya*, 24 april 2019
- Foreign Policy, *With the Help of Russian Fighters, Libya's Haftar Could Take Tripoli*, 5 december 2019
- France24, *Concerns mount for abducted Libyan lawmaker, Amnesty says*, 16 augustus 2019
- France24, *Libya's Haftar, unity govt agree to UN-backed Eid truce*, 10 augustus 2019
- Freedom House, *Libya, Freedom in the world report 2019*
- Hassan Rezaei, *Death penalty in the Libyan context after 2011*, 10 september 2018.
- Human Rights Watch, *Interview: Libya's Chaos Explained*, 5 maart 2020
- Human Rights Watch, *Libya: Displaced Population Can't Go Home*, 24 januari 2019
- Human Rights Watch, *Libya: Q&A on an International Commission of Inquiry*, 12 februari 2020
- Human Rights Watch, *Libya: Reckless fighting endangers civilians*, 14 januari 2020
- Human Rights Watch, *Libya: UAE Strike Kills 8 Civilians*, 29 april 2020
- Human Rights Watch, *World report Libya 2020 (events 2019)*, 14 januari 2020
- Immigration and Refugee Board of Canada (IRBC), *Libya: Civil Registry Authority (CRA), including current areas of operation and leadership; types of documents produced by the registry, including ability to access the documents; service levels, disruptions and attacks (November 2015 - November 2016)*, 21 december 2016
- Institute for Security Studies (ISS), *Libya's war becomes a tech battleground*, 8 oktober 2019.
- Institute for Security Studies, *Libya's conflict*, 4 november 2019
- International Commission of Jurists, *Accountabilities for serious crimes under international law in Libya: An assessment of the criminal justice system*, 2019
- International New York Times, *Will the Virus Trigger a Second Arab Spring?*, 8 april 2020
- IOM Displacement Tracking Matrix (DTM), *Libya*, 1 december 2019.
- IOM Displacement Tracking Matrix (DTM), *Round 29*, 1 februari 2020
- IOM DTM IDP and returnee report, round 28 (November – December 2019), 2020
- IOM DTM, *Key Findings*, 1 december 2019.
- IOM, *DTM IDP and returnee report, round 28 (November – December 2019)*, 2020
- IOM, *IOM Alarmed by Return of Migrants to Libya from Maltese Waters*, 16 maart 2020;
- IOM, *Libya considers its ports unsafe for the disembarkation of migrants*, 9 april 2020

Italian Institute for International Political Studies (ISPI), *Libya: Haftar's 'divide and rule' plans on the edge of the Sahel*, 9 september 2019.

Japan Times, *Libya war leaves tens of thousands homeless in Tripoli*, 26 december 2019

Lacher, W., *Who is fighting whom in Tripoli? (Small Arms Survey Briefing Paper)*, augustus 2019

Lacher, Wolfram, *Who is fighting whom in Tripoli? (Small Arms Survey Briefing Paper)*, augustus 2019

Lawyers for Justice in Libya, *Admissibility of Gaddafi-case at the ICC renews prospect of accountability for grave human rights abuses in Libya*, 9 maart 2020

Libya Observer, *Gunmen kidnap member of Libya's High Council of State in Al-Zawiya city*, 2 oktober 2019

Libya Observer, *Minister: 57.000 families fled Tripoli since start of Haftar's offensive in April 2019*, 30 maart 2020

LiveuMap, *UNHCR and partner Libaid continued their distribution to forcibly displaced families and assisted 49 households with core relief items in Garabulli, east of Tripoli*, 19 april 2019

Medicins sans Frontieres, *Trading in suffering: detention, exploitation and abuse in Libya*, 23 december 2019

Middle East Eye, *Libya ceasefire talks in Geneva end with no agreement*, 9 februari 2020

Middle East Eye, *Libya: Strict security and disciplined forces boost local support for Haftar's LNA*, 23 februari 2020

Middle East Monitor, *Airstrike hits biscuit factory in Libyan capital, killing 7*, 18 november 2019

Middle East Monitor, *Former Gaddafi official given senior position in Libyan eastern ruling body*, 3 april 2017.

Middle East Monitor, *Haftar takes Sirte, threatens Misrata, but wants Tripoli*, 9 januari 2020

Middle East Monitor, *Hamas condemns conviction of 4 'innocent' Palestinians in Libya*, 27 februari 2019

Middle East Monitor, *Libya GNA forces recapture Misrata town from Haftar forces*, 28 januari 2020

Middle East Monitor, *Libya rights group slams Haftar's violations against judiciary officials*, 9 maart 2020

Middle East Monitor, *Libya UN-backed gov't accuses Haftar forces of recruiting children*, 11 april 2019.

Middle East Monitor, *Libyan tribes: Part of the problem or a solution?*, 8 augustus 2018

Middle East Monitor, *Why Haftar refused to sign the Moscow ceasefire document*, 16 januari 2020

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, april 2019

- Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, december 2014, deelrapport *Nationality, registration and documents*
- Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, mei 2016
- Nationalia, *The Amazigh: Libya's third actor?*, 23 mei 2019
- Nederlands Dagblad, *Corona bereikt Libië, burgeroorlog laait op*, 27 maart 2020
- New America, *Airstrikes, proxy warfare en civilian casualties in Libya*, juni 2020
- New York Times, *Car Bomb Kills 3 U.N. Staff Members Outside a Benghazi Mall*, 11 augustus 2019
- NRC, *Haftar verovert Libische kuststad*, 8 januari 2020
- NRC, *VN-gezant Libië stopt ermee*, 4 maart 2020
- OCHA, *Humanitarian needs overview Libya*, januari 2020
- OCHA, *Libya: Tripoli Clashes Situational Report No. 22 As of 7 May 2019 (covering 5 - 7 May)*, 7 mei 2019
- OHCHR, *Press briefing on Libya*, 20 december 2019.
- Oxford Analytica, *UN envoy departure will undermine Libya peace talks*, 10 maart 2020
- Panapress, *Libyan journalist Ridha Fhail al-Boum released after 12 days of detention*, 27 december 2019
- Political Geography Now, *Libya map and timeline*, november 2019
- Politico, *EU launches naval mission to police Libya arms embargo*, 26 maart 2020
- Reliefweb, *Berlin Conference on Libya*, 15 januari 2020
- Reliefweb, *Libya: People caught between bullets, bombs and now COVID-19*, 12 april 2020
- Reliefweb, *OCHA Libya: Communal Violence in Murzuq - Flash Update (As of 30 August 2019)*, 30 augustus 2019
- Reuters, *Drone strike on town in southern Libya kills at least 43: official*, 5 augustus 2019
- Reuters, *East Libya imposes full curfew over coronavirus*, 23 maart 2020
- Reuters, *FEATURE-Sufi cultural sites caught in crossfire of Libya civil war*, 16 maart 2020
- Reuters, *Forces aligned with Tripoli government advance along west Libyan coast*, 13 april 2020
- Reuters, *Libya's displaced struggle for shelter as fighting drags on*, 10 september 2019
- Reuters, *Libya's Haftar makes push in western Libya*, 26 januari 2020.
- Reuters, *Nine soldiers killed in south Libya attack on Haftar camp: hospital*, 4 mei 2019
- Reuters, *Prison shelled in Libyan capital despite ceasefire pleas to focus on coronavirus*, 24 maart 2020

Security Council Report, *Libya November monthly forecast*, 31 oktober 2019

Stanford Internet Observatory, *Libya presidential and parliamentary elections scene setter*, 2 oktober 2019

Syria Direct, *As their fellow citizens fight on both sides of Libya's civil war, Syrian civilians pay the price*, 23 maart 2020.

The Arab Weekly, *Failure of GNA attack near Tunisian border marks a major setback for Fayed al-Sarraj*, 29 maart 2020

The Arab Weekly, *Haftar to press campaign against Tripoli rivals despite ceasefire call*, 10 januari 2020

The Defense Post, *Libya suspends operations at recently reopened Tripoli airport after rocket fire*, 22 januari 2020;

The Guardian, *Libya arms embargo is a joke, says UN envoy as ceasefire talks continue*, 16 februari 2020

The Guardian, *Libya drone strike heightens fears of air war and risk of civilian deaths*, 11 augustus 2019

The Guardian, *Libya says migrants stopped at sea will not be let back in*, 14 april 2020

The Guardian, *Libya's refugees face being cut off from aid due to coronavirus*, 24 maart 2020.

The Guardian, *Libyan government forces capture key town from warlord*, 27 juni 2019

The Guardian, *Migrants detained in Libya for profit, leaked EU report reveals*, 20 november 2019

The Independent, *Libya war left unimpeded by coronavirus outbreak; Conflict escalates as first case of Covid-19 reported*, 25 maart 2020

The Legal Agenda, *Women's rights in Libya: Preserving past gains, fearing for the future*, 18 december 2015

The Libya Herald, *Al Madar launches Libya's first 5G mobile internet service – first in North Africa*, 30 oktober 2019.

The Libya Herald, *Ghassan Salame to UNSC: "Libyans are fighting wars of others". Proposes three-point peace plan*, 30 juli 2019

The Libya Herald, *HoR head Saleh rejects Serraj June political peace initiative*, 10 juli 2019

The Libya Herald, *Libya internet prices reduced by 50 percent*, 23 februari 2020

The Libya Herald, *Serraj GNA launches "Volcano of Rage" anti-Haftar operation to defend Tripoli*, 8 april 2019

The Libya Herald, *Serraj government condemns reported Tarhuna mass murder by pro Haftar forces*, 16 september 2019

The Libya Herald, *System launch for Libyan passports to be issued abroad in 22 countries*, 13 februari 2020

The Libya Observer, *Armed clashes continue in Murzuq despite local and international calls for truce*, 15 augustus 2019

The Libya Observer, *Armed clashes continue in Murzuq despite local and international calls for truce*, 15 augustus 2019; Associated Press, *UN agency: Rival tribes clash in southern Libya; 90 killed*, 20 augustus 2019.

The Libya Observer, *Curfew hours in Libya extended, cross-country travel prohibited amid Coronavirus outbreak*, 29 maart 2020

The Libya Observer, *Cyrenaica Society deplores crimes of Haftar's forces*, 9 oktober 2019

The Libya Observer, *Eastern Libya reports first case of Covid-19*, 8 april 2020

The Libya Observer, *Foreign drones of Haftar's forces strike Misrata Airport causing casualties, damage*, 5 oktober 2019

The Libya Observer, *GNA launches offensive to retake last foothold of Haftar's forces in west Libya*, 18 april 2020

The Libya Observer, *Haftar's forces continue indiscriminate shelling on Tripoli's civilian neighborhoods*, 25 maart 2020

The Libya Observer, *Haftar's militias bomb Bab Bin Ghashir of Tripoli hours after a ceasefire announcement*, 22 maart 2020

The Libya Observer, *Heavy clashes in southern Libya's Gharyan as Haftar's forces advance under air cover*, 25 augustus 2019

The Libya Observer, *Libya complains to Security Council about Haftar's airstrikes on Mitiga, Misrata Airports*, 6 oktober 2019

The Libya Observer, *Libyan Army launches Operation Peace Storm against Haftar's attacks on civilians*, 25 maart 2020

The Libya Observer, *Libyan passenger plane returns to Tunisia over airspace shutdown at Misrata Airport*, 4 november 2019

The Libya Observer, *Mitiga resumes flights after shutdown for rocket attacks*, 8 februari 2020.

The Libya Observer, *Pro-Haftar Salafist group destroys Sufi shrine in Sirte*, 6 februari 2020.

The Libya Observer, *Protests in Tripoli continue in rejection of the military rule*, 19 oktober 2019;

The Libya Observer, *Red Cross: Some Tripoli IDPs returned home over COVID-19 concerns despite ongoing attacks*, 13 april 2020.

The Libya Observer, *Tabu and Tuareg representatives in CDA call for review of draft constitution*, 4 september 2019.

The Libya Observer, *Two civilians killed during rocket attack on Tripoli*, 2 april 2020

The Libyan Express, *Libya on lockdown from 6.00 PM to 6.00 AM amid Coronavirus preventive measures*, 22 maart 2020

The Libyan Express, *Renewed attacks on Tripoli by Haftar's forces kill two civilians*, 2 april 2020

The New York Times, *Cease-Fire in Libya Collapses Despite International Efforts*, 27 januari 2020

The North Africa Journal, *Libya wants Covid-19 out, closes its borders and airspace*, 15 maart 2020.

The Washington Post, *Libya cease-fire talks in crisis as U.N.-backed government pulls out after sea port attack*, 19 februari 2020

The Washington Post, *Libya cease-fire talks in crisis as U.N.-backed government pulls out after sea port attack*, 19 februari 2020

The Washington Post, *Officials: Eastern forces bomb Tripoli neighborhood, 1 dead*, 13 februari 2020

Trouw, *'Bondgenoten Libië blijven bevoorraden'*, 31 januari 2020

TRT, *The key militias who fight alongside Haftar in Libya*, 23 december 2019

UN News, *'Violence, atrocities and impunity' reign throughout Libya, ICC prosecutor tells UN Security Council*, 6 november 2019

UN News, *Libya: 'Dire and untenable' situation for tens of thousands of children in unrelenting conflict*, 17 januari 2020

UN News, *Libya: Renewed commitment to Mediterranean rescues encouraging, but 'overriding priority' must be 'lasting peace', say UN officials*, 23 juli 2019

UN Panel of Experts, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to Security Council Resolution 1973 (2011)*

UN Panel of Experts, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to Security Council Resolution 1973 (2011)*

UN, *Libya: Thousands seek shelter in health clinics from Tripoli fighting, UN warns*, 23 april 2019

UN, *Libya: Thousands seek shelter in health clinics from Tripoli fighting, UN warns*, 23 april 2019

UNDP, *When lightning brings hope to Tawergha*, 4 maart 2020

UNDP, *When lightning brings hope to Tawergha*, 4 maart 2020

UNHCHR, *Situation of human rights in Libya, and the effectiveness of technical assistance and capacity building measures received by the government of Libya*, 23 januari 2020

UNHCR, *IOM, UNHCR announce temporary suspension of resettlement travel for refugees*, 17 maart 2020.

UNHCR, *Joint Statement: Government of Rwanda, UNHCR and African Union agree to evacuate refugees out of Libya*, 10 september 2019

UNHCR, *Libië update: UNHCR evacueert honderden vluchtelingen*, 25 april 2019

UNHCR, *Libya, geraadpleegd op 21 april 2020 UNSMIL/OHCHR, The airstrikes on the Daman building complex, including the Tajoura Detention Centre*, 2 juli 2019

UNHCR, *Libya: humanitarian crisis worsening amid deepening conflict and COVID-19 threat*, 3 april 2020.

UNHCR, *Third group of refugees evacuated to Rwanda from Libya with UNHCR support*, 25 november 2019

UNHCR, *UNHCR expands help to refugees in urban areas in Libya, reassesses role of Gathering and Departure Facility*, 28 november 2019

UNHCR, *UNHCR Libya response in 2020*, 10 april 2020.

UNHCR, *UNHCR to suspend operations at GDF in Tripoli amid safety concerns*, 30 januari 2020

UNICEF, *Libya: Tens of thousands of children at risk amidst violence and chaos of unrelenting conflict*, 17 januari 2020

UNOCHA, *Libya situation report*, 17 maart 2020

UNOHCHR, UNHCHR, *Situation of human rights in Libya, and the effectiveness of technical assistance and capacity building measures received by the government of Libya*, 23 januari 2020

UNSG, *Statement attributable to the Spokesman for the Secretary-General on Libya*, 7 april 2020

UNSMIL, *Six months following the enforced disappearance of Siham Sergewa, UNSMIL calls for her immediate release*, 17 januari 2020

UNSMIL, *UN fears severe consequences on its efforts due to stoppage of its flights to/from Libya*, 12 februari 2020

UNSMIL, *UNSMIL expresses concern about increased enforced disappearances in Libya*, 18 maart 2020

UNSMIL, *UNSMIL expresses deep concern at increased abductions, arbitrary detention and enforced disappearance cases since the outbreak of fighting in Tripoli*, 8 mei 2019

UNSMIL/OHCHR, *The airstrikes on the Daman building complex, including the Tajoura Detention Centre*, 2 July 2019

US Department of State, *2019 Trafficking in persons report: Libya*, juni 2019

US Department of State, *Libya human rights report 2019*, 11 maart 2020

VOA News, *UN-Mediated Political Talks on Libya End in Disarray*, 29 februari 2020

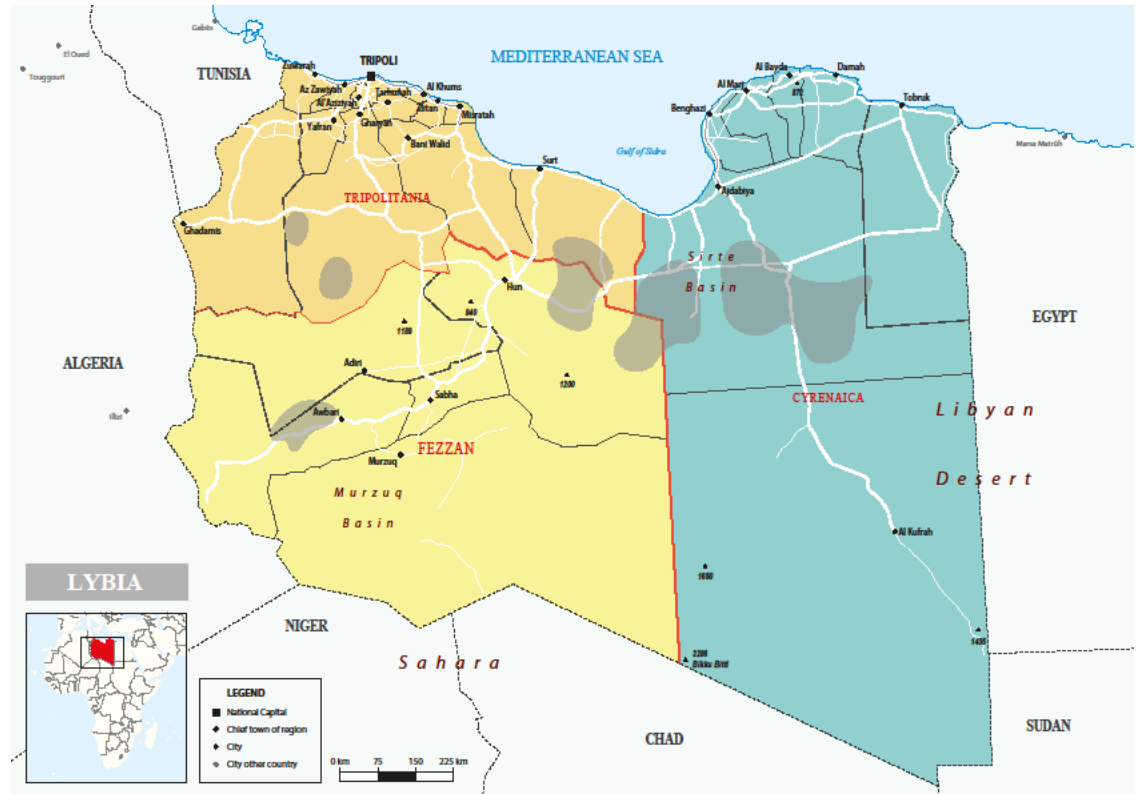
Xinhua, *Kidnapped member of Libya's state council released*, 3 oktober 2019

6.2 Lijst van afkortingen

AI – Amnesty International
ASL – Ansar al-Sharia Libya
ASMB – Abu Salim Martyrs Brigade
AU – Afrikaanse Unie
BRSC – Benghazi Revolutionaries Shura Council
CD – Constitutional Declaration
CDA – Constitution Drafting Assembly
CHRDA – Defender Center for Human Rights
CRA – Civil Registry Authority
DCAF – Geneva Center for Security Governance

DCIM – Directorate for Combatting Illegal Migration
DMSC – Derna Mujahideen Shura Council
DRF – Danish Refugee Council
FH – Freedom House
GAAIA – General Authority of Religious Endowments and Islamic Affairs
GDF – Gathering and Departure Facility
GNA – Government of National Accord
GNC – General National Congress
GNS – Government of National Salvation
GSSCA - General Security and Security Concentration Agency
HoR – House of Representatives
HRW – Human Rights Watch
ICJ – International Commission of Jurists
IFRC – International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
IOM – International Organisation for Migration
ISIS – Islamitische Staat in Irak en Syrië
LAAF – Libyan Arab Armed Forces
LHBTI – Lesbisch, Homoseksueel, Biseksueel, Transgender, Interseksueel
LIFG – Libyan Islamic Fighting Group
LNA – Libyan National Army
LPA – Libyan Political Agreement
LPTIC – Libyan Post Telecommunications and Information Technology Company
NCCLHR – National Council for Civil Liberties and Human Rights
NINS – National Identity Number System
NRC – Norwegian Refugee Council
NTC – National Transitional Council
OHCHR- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
PC – Presidential Council
SDF – Special Deterrence Force
SJC – Supreme Judicial Council
SSF – Saeqa Special Forces
ULS – Undetermined Legal Status
UNDP – United Nations Development Programme
UNFPA – United Nations Population Fund
UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF – United Nations Children's Emergency Fund
UNSMIL – United Nations Support Mission in Libya
USDoS- United States Department of State
VAE – Verenigde Arabische Emiraten
VN – Verenigde Naties

6.3 Kaart van Libië

Bron: Managementboek.nl